

Berichtgeving in nieuwsmedia:

Een analyse van de verschillen in de
berichtgeving van het NOS journaal en
het Jeugdjournaal.

Universiteit Utrecht
Faculteit Geowetenschappen
Masterthesis Geo- Communicatie
Marieke Sijbom
Januari 2010

Voorwoord

En dan is het tijd voor het schrijven van je scriptie. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Een eerste struikelblok: 'Waar ga ik mijn scriptie over schrijven?' Al snel werd duidelijk dat het iets met kindernieuwsmedia moest zijn. Het leek me interessant om te onderzoeken waarin kindernieuwsmedia verschillen van volwassen nieuwsmedia. Want, als er geen verschillen zouden zijn, zouden kindernieuwsmedia niet bestaan. Er is nog maar weinig bekend over de ideeën en doelstellingen van de makers van kindermedia. Wat hebben zij voor ogen met de programma's die gemaakt worden?

Voor u ligt een analyseonderzoek naar de verschillen tussen de berichtgeving van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. Hoewel het schrijven van de scriptie langer heeft geduurd dan voorzien, heb ik er met veel plezier aan gewerkt. Dit was me niet gelukt zonder de hulp van een aantal mensen. Als eerste wil ik mijn begeleidster, Tine Béneker bedanken voor haar vertrouwen en steun. Ze bood hulp waar nodig en gaf commentaar op de juiste momenten. Daarnaast wil ik Trudy de Wit bedanken voor haar heldere commentaar en peptalk. Ze gaf me vertrouwen en inzicht als ik dit even niet meer zag. Als laatste wil ik Joost Aanstoot bedanken voor zijn steun en support tijdens het schrijven van de scriptie. Bedankt allemaal!

Dan rest me nog de taak om u veel leesplezier te wensen en hopelijk steekt u er het een en ander van op!

Marieke Sijbom

Januari 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	6
Inleiding	8
Hoofdstuk 1: Beeldvorming	10
1.1 <i>Beeldvorming</i>	10
1.1.1 De oorsprong van beeldvorming	10
1.1.2 Mentale en materiële beeldvorming	10
1.2 <i>Beeldvorming en westerse media</i>	11
1.2.1 De werking van nieuwsmedia	11
1.2.2 De nieuwswaarde	12
1.2.3 Wereldbeelden	13
1.2.4 Selectie	13
1.3 <i>Beeldvorming van het Midden- Oosten conflict in de westerse nieuwsmedia</i>	14
1.3.1 Oriëntalism en Othering	14
1.3.2 Oriëntalisme en het Midden - Oosten	15
1.3.3 Eerder onderzoek	16
1.4 <i>Bevindingen</i>	20
Hoofdstuk 2: Televisie voor kinderen	22
2.1 <i>Het ontstaan van kindertelevisie</i>	22
2.1.1 De beginperiode	22
2.1.2 Educatie	22
2.1.3 Aandacht voor jeugdprogrammering in Nederland	23
2.1.4 Kijkwijzer	25
2.2 <i>Doelstellingen achter het Jeugdjournaal</i>	26
2.2.1 Bronnenonderzoek	26
2.2.2 Doelstellingen van het Jeugdjournaal	26
2.3 <i>Bevindingen</i>	28
Hoofdstuk 3: Methodologie	29
3.1 <i>Onderzoeksopzet</i>	29
3.1.1 Inleiding op het onderzoek	29
3.1.2 Probleemstelling	30

3.2 <i>Onderzoeksmethode</i>	31
3.2.1 Onderzoeksanalyse	31
3.2.2 Analyseschema	32
3.2.3 Dataverzameling	32
3.3 <i>Verloop Gaza conflict 2008 – 2009</i>	33
3.3.1 Geschiedenis van het conflict	33
3.4 <i>Verantwoording</i>	35
Hoofdstuk 4: Resultaten	36
4.1 <i>Onderzoeksresultaten met betrekking tot de thema's</i>	36
4.1.1 De beschrijving van de thema's aan de hand van drie fases in het conflict	36
4.1.2 Wat zijn de belangrijkste thema's?	39
4.1.3 De uitgesplitste thema's	41
4.1.4 Samenvatting onderdeel 'thema's'	42
4.2 <i>Onderzoeksresultaten 'In Beeld'</i>	44
4.2.1 Wie komt er in beeld?	44
4.2.1.1 Resultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal	44
4.2.1.2 Samenvatting van de analyse 'wie er in beeld' komen	45
4.2.2 Wat komt er in beeld?	45
4.2.2.1 Resultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal	45
4.2.2.2 Samenvatting van de analyse 'wat er in beeld' komt	47
4.2.3 Wie komt er aan het woord?	48
4.2.3.1 Resultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal	48
4.2.3.2 Samenvatting van de analyse 'wie er aan het woord' komt	49
4.3 <i>De vorm van de journaals</i>	49
4.3.1 De opening van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal	49
4.3.2 Rol van de nieuwslezer/ correspondent	51
4.3.2.1 Nieuwslezer	51
4.3.2.2 Correspondent	52
4.3.3 Afsluiting van het NOS Journaal en Jeugdjournaal	54
Conclusie	56
Literatuurlijst	58
Bijlage I	61
Bijlage II	65
Bijlage III	68

Samenvatting

In deze thesis wordt onderzocht waarin de berichtgeving van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal verschilt. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er voor gekozen om te focussen op een specifiek onderwerp. Dit is het Midden - Oosten conflict geworden, specifiek het oplaaien van het conflict in de Gazastrook eind 2008- begin 2009. De hoofdvraag luidt als volgt: *“Waarin verschilt de berichtgeving van het Gaza conflict 2008-2009 tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal?”*. Om uitspraken te kunnen doen over de verschillen in de berichtgeving tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal, is het van belang om eerst meer te weten over het begrip ‘beeldvorming’. Een nieuwsbericht over het Midden - Oosten conflict roept bij ons gevoelens, emoties en affectie op. De manier waarop het nieuwsbericht wordt beleefd beïnvloedt de gedachtegang en het voorstellingsvermogen van mensen en daarmee ook de beeldvorming. Beeldvorming is de manier waarop individuen de werkelijkheid zien. Dit is voor ieder mens verschillend en hierdoor is beeldvorming per definitie subjectief.

Er zijn verschillende manieren waarop het beeldvormingsproces beïnvloedt kan worden, bijvoorbeeld door de mensen om je heen, maar ook door de media. Mensen zien journaals namelijk als belangrijkste bron van informatie. Het nieuws dat het journaal brengt kan dus het beeldvormingsproces van mensen beïnvloeden. Hier hebben journaals rekening mee te houden. Niet voor niets is de belangrijkste doelstelling van het NOS Journaal dat het objectieve berichtgeving wil maken. Nu is het lastige dat er geen objectieve berichtgeving bestaat. Volgens van Ginneken zijn er wel honderden factoren die elk een kleine vertekening uitoefenen op het nieuws¹. Voorbeelden zijn nieuwswaarde, wereldbeelden en selectie. Een journaal kiest ervoor om de oorlog in het Midden - Oosten wel te bespreken, maar niet te berichten over de overleden hond van de buurman. Objectieve, onpartijdige en allesomvattende berichtgeving is onmogelijk. De ‘wereldwijde werkelijkheid’ die we als vanzelfsprekend aannemen is slechts een van de vele werkelijkheden. In Afrika wordt namelijk over hele andere zaken bericht. Maar het is aan de media om de ‘scheefheid’ die ontstaat door selectie, versimpeling, vertekening etc. zo ‘recht mogelijk’ weer te geven.

In het kader van dit onderzoek is het belangrijk om meer te weten over jeugdtelevisie. Deze manier van televisie maken is na de Tweede Wereldoorlog populair geworden in Nederland en Europa. De eerste jeugdprogrammering werd gemaakt met vooral economische redenen. Vanaf de jaren '70 kwam hier ook een educatief motief bij, waardoor er meer aandacht kwam voor de kwaliteit van jeugdprogramma's. In de loop van de decennia zijn er verschillende organisaties geweest die zich bezig hielden met de inhoud van jeugdprogramma's. Vanaf 2002 waarschuwt Kijkwijzer mensen op schadelijke beelden die een visueel product kan bevatten.

Vanaf 1981 is er een eigen Jeugdjournaal te zien in Nederland. Het Jeugdjournaal wil voor kinderen tussen de 9 en 12 berichten over de dingen die er in de wereld gebeuren. Elk onderwerp kan in het Jeugdjournaal langskomen, maar dan wel in een voor kinderen passend kader. Het is hierbij wel belangrijk dat de uitleg over een onderwerp helder en begrijpbaar is voor kinderen en de nieuwsitems moeten aansluiten bij de doelgroep.

¹ Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws: de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Kluwer, Amsterdam, pp. 178-179.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een inhoudanalyse. Hierbij is een analyseschema opgesteld waarin verschillende aspecten van beide journaals zijn geanalyseerd. Er wordt ingegaan op de vorm, inhoud en boodschap van de thema's en de beelden en gesprekken in de items. Ook worden de opening- en afsluitingszinnen bestudeerd en de rol van de nieuwslezer en correspondent.

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat het Jeugdjournaal meer beperkt is in haar berichtgeving over het Gaza conflict 2008-2009, dan het NOS Journaal. Het Jeugdjournaal heeft rekening te houden met de kijkerdoelgroep. Dit is terug te horen en te zien in de boodschap, de getoonde beelden en de diepgang van een onderwerp. Er kan niet teveel uitgebreid worden over een onderwerp, waardoor er minder diep op de thema's wordt ingegaan. Ook de intensiteit van de beelden is minder heftig dan bij het NOS Journaal. In het Jeugdjournaal worden de scherpe kantjes van de gebeurtenissen afgehaald. Dit wordt het best zichtbaar in de reportage over Firas (zie pagina 53). In het NOS Journaal wordt verteld dat Firas nooit meer zou kunnen lopen, in het Jeugdjournaal wordt deze informatie achterwege gelaten. Er wordt in gemakkelijke taal gesproken, eventuele moeilijke woorden worden uitgelegd. In de berichtgeving van het Jeugdjournaal wordt nooit gelogen, maar het volledige verhaal wordt niet altijd gebracht. Bij het Jeugdjournaal wordt extra voorzichtig omgegaan met informatie die als schokkend ervaren kan worden. Hierdoor krijgen de kijkers van het Jeugdjournaal een mildere variant van het verhaal te zien. Deze milde variant heeft geen invloed op de boodschap die wordt uitgedragen, want die is hetzelfde als de boodschap van het NOS Journaal.

In beide journaals wordt getracht een balans te vinden tussen de berichtgeving over de Israëliërs en de Palestijnen. In eerdere onderzoeken is geconcludeerd dat men in de berichtgeving overheelt naar Israëliërs. In dit onderzoek blijkt dat aan beide partijen evenveel aandacht wordt besteed. Beide journaals tonen veel beelden van Palestijnse slachtoffers. De fysieke en materiële schade aan Palestijnse kant wordt veelal benadrukt. Er wordt zo een stereotype beeld gecreëerd van de Palestijnen als slachtoffers. Hier ontbreekt de eigen militante rol van de Palestijnen, evenals de boosheid en agressie die aan Palestijnse kant aanwezig is. In beide journaals wordt er een minder stereotype beeld van de Israëliërs geschapen. Naast de Israëliërs komen ook politici, woordvoerders en burgers in beeld. Hierdoor zit er in de beeldvorming rond de Israëliërs een grotere variëteit.

Het NOS Journaal en het Jeugdjournaal verschillen in de vorm en inhoud in hun berichtgeving. Beide journaals besteden aandacht aan de belangrijkste gebeurtenissen uit het Gaza conflict 2008 - 2009. Echter, het Jeugdjournaal houdt zich aan haar doelstellingen en kiest ervoor om bepaalde beelden en feiten weg te laten, zonder het verhaal te verdraaien. Hierdoor wordt het nieuws voor kinderen toegankelijk. Het Jeugdjournaal blijft objectief, maar vertelt een beknopter verhaal, dat beter past bij de doelgroep en geeft de kijkers de nodige basiskennis. Het NOS Journaal heeft minder rekening te houden met zijn doelgroep en past het verhaal hierdoor minder aan. Maar ook al verschillen de inhoud en vorm van de berichtgeving, de uitgedragen boodschap van beide journaals is wel hetzelfde.

Inleiding

Vanaf de jaren '80 groeiden veel kinderen ermee op: het Jeugdjournaal. Dit journaal wordt vanaf 1981 gemaakt om kinderen van 9 tot en met 12 jaar te vertellen wat er in de wereld gebeurt. Volgens de statistieken kijken er elke dag ongeveer 700.000 kijkers naar het Jeugdjournaal, 80.000 ervan zijn kinderen tussen de 9 en 12 jaar oud. De rest van de kijkers zijn kinderen van 3 tot 9 jaar (270.000 kijkers) en mensen ouder dan 13 jaar (350.000 kijkers). Bijna 1 op de 10 kinderen van de doelgroep kijkt hiermee naar het Jeugdjournaal.² Naarmate kinderen ouder worden, veranderen de behoeftes met betrekking tot informatievoorziening. Kinderen gaan kranten lezen of kijken met de hele klas het SchoolTV Weekjournaal. Wat betreft de nieuwsberichtgeving op televisie wordt er, als de tijd er rijp voor is overgeschakeld naar het journaal voor volwassenen: het NOS Journaal.

Ondanks dat het feit dat het NOS Journaal en het Jeugdjournaal beide objectiviteit nastreven, (ze volgen dezelfde journalistieke code) worden de programma's voor een geheel andere doelgroep gemaakt. De boodschap die het NOS Journaal en het Jeugdjournaal verkondigen, wordt door ieder op een andere manier gebracht en uitgewerkt. Hierdoor ontstaat er automatisch een ander beeld waarmee mensen de werkelijkheid zien. Dit wordt 'beeldvorming' genoemd.

Beeldvorming is een belangrijk concept waar we dagelijks, bewust en onbewust mee te maken hebben. Op ons werk, school, straat en in de kroeg horen we verhalen waarbij we een mening vormen. Hieruit ontstaat een beeld van de werkelijkheid, je eigen werkelijk. Echter, dit beeld van de werkelijkheid is per definitie incorrect, onvolledig en subjectief; het bestaat uit selecties van de grote informatiestromen waar een individu aan bloot wordt gesteld. Volgens communicatiewetenschapper Jaap van Ginneken is televisie voor veel mensen de belangrijkste nieuwsbron. Televisiejournals en de presentatoren daarvan worden vaak als de 'meest betrouwbare' bronnen van nieuws beschouwd.³ Journals kunnen op deze manier met hun boodschap de beeldvorming van mensen beïnvloeden.

De objectiviteit van journals mag dan moeilijk te meten zijn, het is wel interessant om te onderzoeken waarin de berichtgeving van 'volwassen media' verschilt met die van 'kindermedia'. Het wordt interessant als er twee programma's met elkaar worden vergeleken die dezelfde doelstelling hebben, maar een andere doelgroep. Op basis hiervan is er voor het onderzoek gekozen om het NOS 'acht uur' Journaal en het Jeugdjournaal met elkaar te vergelijken. Komen ernstige onderwerpen wel of niet aan bod? Worden er schokkende feiten over bijvoorbeeld slachtofferaantallen weggelaten? Wordt er een andere selectie gemaakt wat betreft de getoonde beelden? Kortom: waarin verschilt de berichtgeving tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal?

² Online tekst op http://static.nos.nl/jeugdjournaal/achterdeschermen/geschiedenis/van_vroeger_tot_nu.html, bezocht op 13 december 2009

³ Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws: de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Kluwer, Amsterdam, pp. 178-179.

In de wetenschap is al veel onderzoek gedaan naar het 'product' jeugdtelevisie. De onderzoeksaccenten lagen vooral op inhoudsanalyses van het televisieaanbod en op de positieve of negatieve invloeden die het aanbod op kinderen kan hebben. Er is nog maar relatief weinig onderzoek gedaan naar wat programmamakers met kinderprogramma's voor ogen hebben, wat de doelstellingen van zulke programma's zijn en hoe dit wordt uitgewerkt.

Het doel van dit onderzoek is om 'inzicht te krijgen in de verschillende manieren van berichtgeving van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal'. Om het onderzoeksgebied concreter te maken, is ervoor gekozen om te focussen op een specifiek onderwerp, namelijk het conflict in de Gazastrook.

Door middel van een inhoudsanalytische methode worden de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal bestudeerd. Ook zal er geanalyseerd worden in hoeverre de vorm en de boodschap van beide journaals verschillen.

Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk staat het onderwerp 'beeldvorming' centraal. Er zal hier dieper worden ingegaan op verschillende vormen van beeldvorming, beeldvorming in de westerse nieuwsmedia en in het bijzonder beeldvorming over het Midden - Oosten in de westerse nieuwsmedia. Hoofdstuk 2 is gewijd aan jeugdtelevisie. Naast het ontstaan van televisie speciaal voor kinderen zullen in het eerste deel ook het educatieve aspect, jeugdprogrammering en de kijkwijzer aan bod komen. Later in hoofdstuk 2 zal worden ingegaan op de doelstellingen van het Jeugdjournaal.

Na deze literatuur begint in hoofdstuk 3 het onderzoek. In dit methodologisch hoofdstuk zal de opzet van het onderzoek worden besproken, de onderzoeksvraag zal worden ingeleid en de methode van onderzoek zal onderbouwd worden. Ook zal er een beknopte geschiedenis van het conflict in de Gazastrook worden geschetst. Hierdoor kan het onderzoek beter in zijn context worden gezien. In hoofdstuk 4 volgen de resultaten van het onderzoek. De resultaten uit de analyseschema's zullen uitgebreid worden besproken. Ten slotte wordt een conclusie getrokken uit de opgedane resultaten.

Hoofdstuk 1: Beeldvorming

In dit eerste hoofdstuk wordt de literatuur die relevant is voor het onderzoek gepresenteerd. Voor het onderzoek is het begrip beeldvorming van belang. De beeldvorming van mensen is een complex fenomeen dat op verschillende manieren uitgelegd kan worden. Daarom zal 1.1 ingaan op de verschillende theoretische achtergronden van dit begrip. Wat is het en hoe gaan we ermee om? Vervolgens zal 1.2 worden ingegaan op de werking, kenmerken en verklaringen van beeldvorming in westerse visuele nieuwsmedia. In 1.3 wordt de beeldvorming over het Midden - Oosten, in de westerse nieuwsmedia uitgewerkt. Op welke manier denken we over het Midden - Oosten en hoe heeft dit effect op de beelden over het Midden - Oosten die in de westerse wereld over dit gebied worden gevormd? Er worden eerdere onderzoeken naar dit onderwerp besproken. Als laatste zullen in 1.4 de bevindingen uit het gehele hoofdstuk worden beschreven.

1.1 Beeldvorming

1.1.1 De oorsprong van beeldvorming

Beeldvorming is wetenschappelijk gezien een vrij jong fenomeen. Vanaf de jaren '60 is in de behaviorale geografie aandacht gekomen voor de beelden die mensen hebben van gebieden, de totstandkoming van deze beelden en de invloed op ruimtelijk gedrag. Vanaf die tijd zijn er verschillende stromingen ontstaan die theorieën ontwikkelden over de betekenis die mensen aan hun omgeving toekennen.⁴ In de Engelse literatuur wordt het beeldvormingsproces aangeduid met de term 'representation'. "Representation is a set of practices by which meanings are constituted and communicated. Such representational practices produce and circulate meanings among members of social groups and these meanings can be defined as culture. Such shared meanings are based on representations of the World".⁵ Beeldvorming is dus het ontwikkelen van betekenissen, die vervolgens worden doorgegeven binnen een bepaalde sociale groep.

1.1.2 Mentale en materiële beeldvorming

Beeldvorming is een begrip waar in de academische literatuur veel over geschreven is en waar nog steeds veel over geschreven wordt. In de wetenschap bestaan er verschillende definities van het begrip beeldvorming. Het van Dale woordenboek geeft voor beeldvorming de volgende omschrijving:⁶

beeld·vor·ming *de*; v 1 de geleidelijk ontstaande opvatting over of van iemand of iets; 2 de staande opvatting over of van iemand of iets.

Michael Forrester beschrijft in zijn boek 'Psychology of the Image' (2000) de volgende definities:⁷

men·tal i·ma·ge·ry 1 a mental representation of something (e.g. a visible object), not by direct perception but by memory or imagination; a mental picture or impression; and 2 a concept or representation created in the mind of the public of a particular person, institution or product – public-image.

⁴ Pater, B. de, Groote, P., Terlouw, K. ea. (2002) *Denken over regio's*, Coutinho, Bussum, pp. 128-129.

⁵ Johnston, R., D. Smith et al (2000), *The Dictionary of Human Geography*, Oxford.

⁶ Dale, van (2003), Van Dale pocketwoordenboek, Utrecht.

⁷ Forrester, M. (2000) *Psychology of the image*, London: Routledge.

Forrester legt in het eerste deel de nadruk op het feit dat beeldvorming een mentale representatie is van iets dat niet door directe perceptie plaatsvindt, maar door een herinnering of de fantasie. Omdat het beeld indirect wordt gevormd, heeft het invloed op de beeldvorming waardoor het kan vervormen. Het is geen directe representatie van de werkelijkheid. In het tweede deel gaat Forrester in op beeldvorming als een proces. Dit kan volgens Forrester plaatsvinden bij individuele personen maar het kan ook bij een groep gebeuren.

Uit bovenstaande definities valt te concluderen dat beeldvorming een proces is. Dit proces wordt door Van der Vaart onderscheiden in mentale en materiële beeldvormingsprocessen.⁸ De geleidelijk ontstaande opvatting, ofwel *mentale beeldvorming* richt zich op individuen. Ze heeft betrekking op het ontstaan van voorstellingen bij bepaalde verschijnselen en de uiteindelijke inhoud die de voorstellingen aannemen bij het individu. Dit proces van beeldvorming gaat in op de gedachtegang van mensen.

De *materiële beeldvorming* gaat in op het creëren van bepaalde voorstellingen in bronnen. Een voorbeeld van een bron is het nieuwsmedium waar dit onderzoek op ingaat, maar andere voorbeelden zijn internet of reisgidsen. Het materiële beeldvormingsproces heeft de bedoeling bepaalde aspecten van het mentale beeldvormingsproces te beïnvloeden. Het gaat hierbij om de beïnvloeding van kennis, attitudes en eventueel ook gedrag.⁹ Mentale en materiële beeldvorming zijn per definitie een reductie van de complexe werkelijkheid want ze zijn een selectie uit de grote informatiestroom waar een individu aan bloot gesteld wordt. Deze stromen bevatten informatiebronnen die ook gekleurd zijn door allerlei sociale constructies. Ieder mens selecteert uit deze informatiestromen bronnen waarmee een mentaal beeld wordt gevormd. Hoe deze bronnen worden omgezet tot de uiteindelijke beeldvorming hangt af van de interpretatie van het individu.¹⁰

1.2 Beeldvorming en westerse nieuwsmedia

In dit gedeelte wordt aandacht besteed aan hoe visuele nieuwsmedia de beeldvorming van mensen beïnvloeden en hoe mensen visuele nieuwsmedia gebruiken en tot zich nemen. Volgens van Ginneken zijn er wel honderden factoren die invloed uitoefenen op de beeldvorming. Deze zijn teveel om hier te bespreken. In 1.2.1 worden een aantal van deze factoren als voorbeeld genoemd. In de latere paragrafen 1.2.2, 1.2.3 en 1.2.4 worden drie belangrijke factoren uitgewerkt, namelijk nieuwswaarde, wereldbeeld en selectie. In 1.2.5 zal een beknopte samenvatting van het voorgaande worden gegeven.

1.2.1 De werking van nieuwsmedia

Beeldvormingsprocessen in de media zijn complex en veelzijdig. Om inzicht in deze processen te krijgen, is het ten eerste belangrijk om te beseffen dat er geen objectief nieuws bestaat. Alle nieuws is onderhevig aan processen van selectie, versimpeling, vertekening, interpretatie etc. en kunnen dus nooit de complexe werkelijkheid weergeven. Ten tweede is het belangrijk te beseffen dat televisie voor veel mensen 'de' belangrijkste nieuwsbron en 'eerste definieerder' van opkomende kwesties is. Televisiejournals en de belangrijkste presentatoren daarvan worden ook vaak als de meest

⁸ Vaart, R. van de (1998), *Steden en Streken, Geografische opstellen voor Gerard Hoekveld*, Assen, pp. 193-194.

⁹ Vaart, R. van de (1998), zie noot 7.

¹⁰ Nagel, M. (2006), *Beeldvorming en bewustwording: Afrika door de ogen van kinderen*, Utrecht, pp. 15-16.

betrouwbare bronnen van nieuws beschouwd, vooral door mensen met een lage opleiding.¹¹ Deze twee constatering zijn in tegenspraak met elkaar. Doordat mensen de televisiejournals zien als de ultieme objectieve informatiebron, wordt er weinig achtergrondinformatie bij de nieuwsitems gezocht. Het gevolg is dat mensen een eenzijdig beeld van een complexe werkelijkheid krijgen.

Deze tegenstrijdigheid is niet de enige complexiteit met betrekking tot beeldvorming die speelt binnen medialand. Er bestaan honderden factoren die elk een kleine vertekening uitoefenen op het nieuws. Omdat een complete beschouwing van alle factoren die invloed uitoefenen op de beeldvorming van het nieuws te uitgebreid zou zijn, volgen hier enkele voorbeelden:¹²

- De ongelijke verdeling van journalisten en correspondenten over de wereld heeft grote consequenties voor de objectiviteit, partijdigheid, eenzijdigheid, zienswijze en vertekening van het nieuws. In vooraanstaande wereldsteden verblijven duizenden correspondenten. In perifere 'nieuwsloze' landen en continenten is de aanwezigheid van correspondenten zeer laag. Is er informatie uit 'nieuwsloze' landen, dan wordt dit niet gehoord in de westerse wereld. De informatie kan het niet opnemen tegen het volume van de westerse informatie, tot het moment dat er iets onverwachts gebeurt. Dan wordt de informatie pas gehoord en vanaf dat moment worden er wel correspondenten naar het gebied gestuurd.
- Veelal lijken woorden, zinnen en verhalen onafhankelijk gekozen en besproken, maar vaak wordt vergeten dat andere benaderingen met andere implicaties en benoemingen ook mogelijk waren geweest. Hetzelfde geldt voor de selectie van beelden en de montage van de gebeurtenissen. Bij een aardbeving met veel slachtoffers, kunnen beelden worden getoond moeders en kinderen die ronddwalen en alles kwijt zijn. Maar bij dezelfde gebeurtenis kunnen ook beelden worden getoond die meer afstandelijk zijn, zoals helikopterbeelden die enkel de materiële schade laten zien.
- Nieuws is een vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid. Door tijd en ruimedruk wordt een ingewikkelde kwestie al snel beperkt tot de hoofdlijnen ervan. Nuances en details worden gemedend. Kijkers missen op deze manier achtergrondinformatie die de kwestie in de juiste context kan zetten.¹³

In de volgende paragrafen worden enkele belangrijke factoren besproken die veel invloed uitoefenen op het nieuws. Als eerste zal worden ingegaan op het concept 'nieuws waarde', vervolgens komen de 'wereldbeelden' aan bod en als laatste zal de factor 'selectie' worden besproken.

1.2.2 De nieuwswaarde

Nieuws waarde is een van de vele factoren die een rol speelt bij de vertekende beeldvorming in nieuwsmedia. Het wel of niet in het nieuws komen van gebeurtenissen wordt grotendeels bepaald door de nieuwswaardigheid van nieuwsitems. Omdat nieuwsredacties onder grote tijdsdruk werken zijn er in de loop van de jaren onofficiële richtlijnen ontstaan voor de beoordeling van de nieuwswaardigheid van berichten. Een onderzoek van Galtung en Ruge uit 1965 laten twaalf factoren zien die ertoe bijdragen dat een gebeurtenis als nieuwswaardig wordt beschouwd. Deze factoren

¹¹ Ginneken, J. van (2002), *De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Amsterdam, p. 178.

¹² Ginneken, J. van (2002), *De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Amsterdam, p. 212.

¹³ Ginneken, J. van (2002), zie noot 12.

worden als volgt omschreven: de tijdspanne, schaal en intensiteit van een gebeurtenis, duidelijkheid van een gebeurtenis, betekenisvolheid, overeenstemming, onverwachtheid, continuïteit, samenstelling van het beschikbare nieuws, verwijzingen naar bekende, rijke of machtige elite landen en elite personen, personifiëring en negativiteit.¹⁴ Vervolgens wordt er geconcludeerd dat er uit deze factoren een drietal mechanismen volgen, waarvan *selectie* het eerste is. In paragraaf 1.2.4 zal verder op dit concept worden ingegaan. Het tweede mechanisme is *vertekening*. Als een gebeurtenis eenmaal als nieuws is geselecteerd, worden de factoren die deze gebeurtenis tot nieuwswaardig maken geaccentueerd. Het laatste mechanisme is *herhaling*: selectie en vertekening vinden telkens opnieuw plaats, totdat de gebeurtenis de lezer heeft bereikt. Al deze mechanismen samen leiden tot grote onevenwichtigheden in de berichtgeving.

1.2.3 Wereldbeelden

Het wereldbeeld van mensen kan omschreven worden als de voorstelling die een individu gedurende zijn leven heeft opgebouwd van de werkelijkheid. Individuen kiezen het beeld dat het beste bij de perceptie past. Dit wereldbeeld wordt beïnvloedt door veel factoren, bijvoorbeeld: zintuiglijke ervaringen, opvoeding, opleiding, sociale- en professionele contacten, intelligentie en voorstellingsvermogen. Daarnaast is het culturele geloof van een individu doorslaggevend voor de keuze van het wereldbeeld. Normen en waarden binnen een cultuur bepalen de keuze voor een wereldbeeld, iets dat per cultuur kan verschillen. Afwijkende wereldbeelden kunnen zorgen voor wrijvingen tussen verschillende culturen.¹⁵ Een individu selecteert en interpreteert beelden uit informatie die het beste bij zijn of haar perceptie past. Door een over het algemeen heersend westers wereldbeeld in Nederland, wordt de informatie die tot ons komt, georiënteerd op dit westerse wereldbeeld. Berichtgeving over alledaagse gebeurtenissen in grote delen van de wereld, zoals ondervoeding komen slechts van tijd tot tijd aan bod omdat het te weinig 'nieuws waarde' kent. Ondervoeding is al decennialang een groot probleem. Van tijd tot tijd worden er acties gehouden om het probleem zo snel mogelijk op te lossen. Helaas is dit probleem niet zo gemakkelijk op te lossen, maar het vraagstuk verdwijnt na enige tijd weer uit de publiciteit. De ondervoeding van ruim een miljard mensen gaat gewoon door.¹⁶

Dit gegeven komt de objectieve beeldvorming van een individu niet ten goede. Een individu zal bij de vorming van het eigen wereldbeeld gebruik maken van dit westerse wereldbeeld waardoor het gevormde beeld uit subjectieve, eenzijdige, incomplete, vertekende en verknipte informatie bestaat. Hierdoor komt het beeld verder van de werkelijkheid af te staan.¹⁷

1.2.4 Selectie

Bij elke vorm van berichtgeving is selectie onvermijdelijk, omdat beelden per definitie selectief zijn. Lippmann stelde in 1947 al vast: "Alle reporters in de wereld, op alle uren van de dag aan het werk, zouden nooit getuige kunnen zijn van alle gebeurtenissen in de wereld".¹⁸ En zelfs als dat zou

¹⁴ Galtung, J. en Ruge, M. H. In: De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken, Amsterdam. p. 33.

¹⁵ Nagel, M. (2006) *Beeldvorming en bewustwording: Afrika door de ogen van kinderen*, Utrecht, Universiteit Utrecht, pp. 18 – 19.

¹⁶ Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws: de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Kluwer, Alphen aan de Rijn, p. 36.

¹⁷ Nagel, M. (2006), zie noot 15.

¹⁸ Lipmann, W. (1947) *Public opinion*. New York, MacMillan, p. 338

kunnen, dan zou nog iemand hun verslagen moeten selecteren voor publicatie. Volgens Van Ginneken zijn er twee belangrijke zaken die vastgesteld kunnen worden over selectie: de mate waarin beelden zijn geselecteerd en de herhaling van deze geselecteerde beelden. Naar het eerstgenoemde zijn verschillende onderzoeken gedaan. Vaak komt er uiteindelijk slechts één-honderdste van al het persbureaumateriaal dat beschikbaar was in de krant.¹⁹ Selectie is ook onderhevig aan verschillende herhalingen. “De getuigenissen in bepaalde persberichten zijn eerst door de zeef gegaan van een of meerdere ooggetuigen, vervolgens door de zeef van een of meer autoriteiten, door de zeef van een of meer freelancers (...) door de zeef van het internationale hoofdkwartier enzovoorts”.²⁰ Communicatiewetenschapper McQuail denkt dat deze volgorde tot het alsmat herhalen van het filteren kan leiden. “Het is waarschijnlijk dat min of meer dezelfde criteria in ieder stadium worden toegepast. Daardoor wordt iedere vertekening of tendens in inhoud en vormgeving versterkt: en worden de kansen op variatie, uniciteit en onvoorspelbaarheid onverminderd”.²¹

Factoren zoals nieuwswaarde, wereldbeelden, selectie, versimpeling, vertekening, benaderingswijze en herhaling zijn niet te omzeilen, maar toch is het de taak van de media hier zo nauwkeurig mogelijk mee om te gaan. Ze moet ernaar streven om de ‘scheefheid’ die ontstaat, zo ‘recht mogelijk’ weer te geven.

1.3 Beeldvorming van het Midden - Oosten conflict in de westerse nieuwsmedia

In dit gedeelte van het theoretische kader zal worden ingegaan op de beeldvorming die bestaat over het Midden - Oosten en hoe deze beeldvorming wordt beïnvloed door de visuele westerse nieuwsmedia. Om dit te illustreren worden in 1.3.1 de thema’s ‘Oriëntalisme’ en ‘Othering’ besproken. Hoe het Oriëntalisme tot uiting komt met betrekking tot het Midden - Oosten zal in 1.3.2 besproken worden. In het verleden zijn er verschillende onderzoeken naar de berichtgeving over het Midden - Oosten in westerse media gedaan. In 1.3.3 zullen een aantal recente onderzoeken en hun resultaten worden besproken. Tot slot zullen deze resultaten in 1.3.4 tot een aantal bevindingen leiden.

1.3.1 Oriëntalism en Othering

In 1978 schreef Edward Said het invloedrijke boek ‘Oriëntalisme’. In het boek voert Said een uitgebreide discoursanalyse uit. Hierbij heeft hij jarenlang verschillende teksten, romans, gedichten en academische literatuur geanalyseerd die vanuit westers oogpunt over het Midden - Oosten zijn geschreven. Met discours bedoelde hij een specifieke vorm van kennis, met zijn eigen object van studie (in dit geval de Oriënt), voorwaarden, regels conventies en waarheden.²² ‘Oriëntalisme’ is het eerste boek waarin postkoloniale kritiek wordt geuit, mede hierdoor is het zeer invloedrijk geworden. In het boek worden de termen ‘Orientalism’ en ‘Othering’ geïntroduceerd.

Said concludeerde uit zijn discoursanalyse dat de Oriënt vaak wordt beschreven met een grote hoeveelheid aan clichés en vooroordelen. Dit noemde Said ‘Orientalism’: het proces waarbij het

¹⁹ Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Amsterdam, p. 81.

²⁰ Ginneken, J. van (2002) zie noot 18.

²¹ McQuil, D. (1983) In: Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Amsterdam, p. 82

²² Longhurst, B. (2004) *Topographies of Culture: Geography, Power & Representation*. In: E. Baldwin, red., *Introducing Cultural Studies*, Harlow, Pearson, pp. 168-174.

Oosten (de Oriënt) door het Westen (de Occident) gerepresenteerd wordt door bepaalde stereotypen. Deze representaties worden gebruikt bij de identificatie van culturele verschillen en het verantwoorden van de ongelijke machtsverhoudingen in het Oosten.²³ De Oriënt wordt geromantiseerd weergegeven waarbij specifieke elementen die het Westen niet heeft zoals spiritualiteit en het exotische aan de Oriënt worden toegeschreven. Een aantal typerende tegenstellingen voor de 'Oost' - 'West' beelden zijn beschreven in tabel 1.1.

<i>Oost</i>	<i>West</i>
Pracht en praal	Eenvoudigheid
Sensualiteit	Zelfcontrole
Artistiek	Praktisch
Mystiek	Verstandig
Irrationeel	Rationeel
Onlogisch	Logisch
Integrerend	Recht door zee
Listig	Betrouwbaar
Exotisch	Niet exotisch
Mysterieus	Duidelijkheid
Zwak	Sterk
Donker	Licht

Tabel 1.1 Tegenstellingen tussen Oost en West binnen het Orientalisme.²⁴

1.3.2 Oriëntalisme en het Midden - Oosten

Een ander belangrijk punt uit 'Oriëntalisme' is dat het discours waar binnen de representatie van het Midden - Oosten plaatsvindt een rechtvaardiging vormt voor de inmenging van het westen in het Midden - Oosten.²⁵ In feite is de term 'Midden - Oosten' ook deel van dit discours. Vanuit een Europees gezichtspunt ligt het gebied dat met Midden - Oosten aangeduid wordt in het midden van het oosten. De term is daarom Eurocentrisch te noemen.

Hoewel de beeldvorming over de Oriënt veelal wordt geromantiseerd, is de beeldvorming over het Midden - Oosten voornamelijk negatief. Volgens Lockman is deze negatieve beeldvorming van alle

²³ Said, E. (1985) *Orientalism*, London, Routledge & Kegan Paul.

²⁴ Longhurst, B. (2004) *Topographies of Culture: Geography, Power & Representation*. In: E. Baldwin, red., *Introducing Cultural Studies*, Harlow, Pearson, p. 171.

²⁵ Kwant, R. (2008) *Beeldvorming en donatiegedrag van Nederlanders met betrekking tot het Midden Oosten*, bachelorscriptie aan Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht, p. 6.

tijden doordat het Westen zich al vanaf de Middeleeuwen probeert te mengen met Oosterse zaken.²⁶ De strijd van het christendom met zijn kruistochten tegen de Islam is een typerend voorbeeld. Sinds 11 september 2001 heeft de beeldvorming van het Midden - Oosten voor veel westerlingen een extra negatieve associatie gekregen. Er is meer media aandacht voor dit deel van de wereld waardoor mensen meer informatie tot zich nemen en stereotype en cliché beelden vormen. Beelden over fanatieke moslims en gewelddadige bomaanslagen beheersen de westerse beeldvorming over deze landen. Terugkerende thema's in deze beeldvorming zijn oorlog en geweld, radicale Islamitische bewegingen, tirannie en dictatuur.²⁷

1.3.3 Eerder onderzoek

Er zijn enkele recente onderzoeken gedaan naar de werking van de berichtgeving over het Midden Oosten conflict. Hierin wordt gekeken welke informatie en beelden door de media worden overgebracht op mensen. Als eerste wordt het onderzoek van Jacqueline de Bruijn besproken.

Onderzoek: *Berichtgeving in de Nederlandse nieuwsrubrieken over het Israëliësch – Palestijns conflict*. Jacqueline de Bruijn, 2002²⁸

In 2002 deed De Bruijn onderzoek naar de berichtgeving in Nederlandse nieuwsrubrieken over het Israëliësch - Palestijns conflict. In opdracht van de Dick Scherpenzeel Stichting heeft zij de berichtgeving tussen diverse omroepen in Nederland vergeleken. De Bruijn heeft van 1 maart tot en met 7 april 2002 uitzendingen van het RTL4 nieuws, NOS Journaal, Nova, Netwerk en 2 Vandaag bestudeert. Ze concludeert dat de berichtgeving over het Israëliësch- Palestijns conflict overhelpt naar Israëliësch zijde. Ze heeft drie elementen in de berichtgeving met elkaar vergeleken: journalistieke keuzes, journalistieke onzorgvuldigheid en de manier waarop de rubrieken omgaan met de propaganda uit Israël en de Palestijnse gebieden. Met journalistieke keuzes bedoelt de Bruijn de keuzes die programma's maken met betrekking tot de berichtgeving. Journalistieke zorgvuldigheid gaat in op de journalistieke eisen van evenwichtigheid, zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, ongebondenheid, pluriformiteit, onbevooroordeeldheid en het toepassen van hoor en wederhoor. Dit is vastgesteld in de mediawet. Uit het onderzoek blijkt dat veel nieuwsitems gebaseerd zijn op enkel Israëliësch informatie, vaak is er alleen aandacht voor de Israëliësch kant van het verhaal, worden Israëliësch woordkeuzes gebruikt en wordt de Israëliësch propaganda klakkeloos overgenomen.

In de resultaten wordt als voorbeeld de berichtgeving rondom het overleg tussen Clinton (president USA), Arafat (leider Palestijnen) en Barak (premier Israël) in Camp David genoemd. Na het mislukken van het overleg is het beeld ontstaan dat dit de schuld van de Palestijnen is. De Palestijnen zouden wéér een kans hebben laten lopen om vrede te sluiten. Maar het aanbod van de Israëliërs konden de Palestijnen gewoonweg niet accepteren, omdat het ongenereus was en zelfs een verlies voor de Palestijnen zou opleveren. De Palestijnen zouden slechts 80 in plaats van 95 procent van de Westoever krijgen en de Israëliësch luchtmacht zou boven Palestijns grondgebied blijven vliegen.

²⁶ Lockman, Z. (2004) *Contending Visions of the Middle East: The history and politics of Orientalism*, Cambridge: University Press, p. 92.

²⁷ Kwant, R. (2008) *Beeldvorming en donatiegedrag van Nederlanders met betrekking tot het Midden Oosten*, bachelorscriptie aan Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht, p. 7.

²⁸ Bruijn, J. de (2002) *Israël en de Palestijnen: Waar staan de Nederlandse media?* Utrecht: Video in opdracht van Dick Scherpenzeel Stichting.

Toch is er een ander beeld gecreëerd, omdat Arafat pas enkele dagen na het overleg met een reactie kwam. Hierdoor gaf hij Barak en de Israëlische regering de mogelijkheid om een 'mythe' rondom het overleg te creëren en in stand te houden.

In de uitzending van Nova op 23 september 2001 adviseert Barak de pers zelfs om de versie van Arafat 'met een korreltje zout te nemen'.²⁹ Een enorm geslaagde propaganda campagne, die zelfs tot de dag van vandaag doorwoekerd, alleen al als je op Wikipedia de geschiedenis van Israël raadpleegt.³⁰

Tijdens de Camp David-top ontmoeting van 2000 kwamen de Israëlische regering van Ehud Barak en de Palestijnen bijna tot overeenstemming: Israël bood de Palestijnse Autoriteit (PA), uitgesmeerd over een periode van 25 jaar 91% aan van het grondgebied dat de Palestijnen opeisen, waaronder delen van Oost - Jeruzalem. Daarnaast werd Palestijnse vluchtelingen weliswaar financiële compensatie aangeboden, maar geen recht op terugkeer naar plaatsen binnen Israël. Op het laatste moment wees Yasser Arafat van de PA het akkoord af en mislukte de ontmoeting. De Amerikaanse president Bill Clinton legt de schuld van de mislukking geheel bij Arafat.

De Bruijn haalt in haar onderzoek veelvuldig de journalistieke onzorgvuldigheid aan. Veel informatie uit de Palestijnse gebieden, voornamelijk over de Palestijnse slachtoffers wordt weggelaten. Hierdoor wordt het publiek belangrijke informatie onthouden. Ook het mechanisme van hoor en wederhoor wordt niet toegepast. De Palestijnse kant van het verhaal wordt nauwelijks onderbouwd, waardoor de 'boodschap' niet overkomt. Volgens Joris Luijendijk is dit een enorm dilemma waar journalisten mee worstelen. "Als de ene partij niet meedoet of niet begrepen wordt komt de boodschap niet over... de vraag is of je dit moet compenseren door standpunten te verduidelijken: Hij zegt dit, maar bedoeld eigenlijk dat".³¹

Onderzoek: *Over objectieve verslaggeving in het Midden Oosten*. Jacqueline de Bruijn, 2007

In 2007 wordt het onderzoek van De Bruijn op verzoek van de Dick Scherpenzeel Stichting herhaald.³² Ook nu blijkt dat de kijker geen evenwichtig beeld bij het conflict krijgt. Van 1 oktober tot en met 30 november 2007 heeft De Bruijn dezelfde programma's geanalyseerd. In deze onderzoeksperiode zijn 65 Palestijnen gedood door het Israëlische leger, aan de Israëlische kant vielen geen doden. Over de gedode Palestijnen zijn geen reportages uitgezonden, wel wordt er 2 keer aan gerefereerd in een bijzin. De Bruijn plaatst kanttekeningen bij de suggestieve montage van beelden. De nadruk wordt gelegd op de Palestijnse raketbeschietingen waarbij geen Israëliërs omkomen. Deze aanvallen worden telkens als legitimatie gegeven voor de Israëlische aanvallen op de Gazastrook. Zo wordt de indruk gewekt dat het gevaar en geweld van Palestijnse kant dreigt, terwijl het aantal slachtoffers het tegenovergestelde beeld laat zien. Aan de dagelijkse invallen van het Israëlische leger, waarbij 65 doden zijn gevallen wordt geen aandacht besteed. Het ontbreken van de verwijzingen naar VN-

²⁹ Vroomans, M. (2007) Nova, uitzending op 25 juli 2000 In: Tegenlicht: *Plaats des oordeels - Het nieuwe Midden - Oosten: Het Midden - Oosten gedecodeerd Journalistieke onzorgvuldigheid*.

³⁰ Wikipedia (2009) *Geschiedenis van Israël (online)*. Geciteerd op 20 mei 2009. Beschikbaar op http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Isra%C3%AB

³¹ Luijendijk, J. (2007) Nova, uitzending op 25 juli 2000 In: Tegenlicht aflevering: *Plaats des oordeels - Het nieuwe Midden - Oosten: Het Midden - Oosten gedecodeerd, Journalistieke onzorgvuldigheid*.

³² De Bruijn, J. (2007) *Over objectieve verslaggeving in het Midden - Oosten*, Utrecht. In opdracht van Dick Scherpenzeel stichting.

revoluties en uitspraken van het Internationaal Gerechtshof wijzen op wederom journalistieke onzorgvuldigheden.

Onderzoek: *Een frame - analyse van de berichtgeving omtrent twee Israëlische oorlogen in Libanon, 1982 en 2006*. Aline Idzerda, 2006

De publieke opinie in Nederland betreffende het Israël conflict verandert. Begin jaren 80 waren Nederlanders nog uitgesproken pro-Israëliësch. Tegenwoordig staat Nederland het meest kritisch tegenover Israël van alle EU landen. Of deze omslag ook terug te vinden in de berichtgeving over Israël in Nederlandse kranten is onderzocht door Idzerda.³³ Het onderzoek is gebaseerd op twee oorlogen die Israël in 1982 en 2006 voerden in Libanon. Nieuwsberichten op de voorpagina's van *De Volkskrant* en *De Telegraaf* uit 1982 en 2006 zijn geanalyseerd met behulp van een 'issue specific frame analyse'. In deze analyse is gekeken naar een aantal kenmerken: 1) aantal citaten dat van beide kanten gegeven wordt, 2) locatie van de berichtgeving, de plaats van waaruit de verslaggeving wordt gedaan, 3) noemen van slachtoffers, hoe vaak wordt er melding gemaakt van slachtoffers, 4) personalisering slachtoffers, door het geven van details krijgen de slachtoffers een gezicht en kan de lezer zich met hen identificeren, 5) identificatie, in de berichtgeving wordt bewust een link gelegd tussen de lezer en een partij, 6) negatieve terminologie, terminologie die een negatief oordeel geeft over de betrokken partijen, 7) positieve terminologie, terminologie die een positief oordeel geeft over de betrokken partijen, 8) citaten internationale politici, 9) koppen, wordt er gebruik gemaakt van beladen bijwoorden en 10) referentie geschiedenis, door het aanhalen van de geschiedenis kan het frame bevestigd worden. Een voorbeeld is het refereren aan de Holocaust, dit bevestigt het frame van Israël als slachtoffer. Om de verslaggeving te kunnen analyseren zijn er twee tegenovergestelde frames gemaakt: een pro-Israëliësch frame en een pro-Palestijns frame. Uit de frame analyse komt naar voren dat *De Telegraaf* in beide perioden de nadruk ligt op het Israëlische perspectief. In 1982 scoort de krant in vijf van de tien categorieën hoger in het pro-Israëliësch frame. Vooral de hoge score voor Israël wat betreft positieve terminologie, zestien voor Israël versus twee voor de Palestijnen, is veelzeggend. Het woordgebruik legitimeert of stelt de acties van Israël in een positief daglicht. Voorbeelden zijn: 'spectaculaire successen' op militair gebied en 'veiligheidsgordel' ten noorden van de grens met Libanon. Ook wat betreft de bronnen en citatie ligt de nadruk bij *De Telegraaf* in 1982 sterk op Israël.³⁴ In deze categorie is de verhouding 33 voor Israël versus 10 voor de Palestijnen. Officiële Israëlische vertegenwoordigers zoals ministers en legeraanvoerder krijgen veel ruimte om hun standpunt toe te lichten. In 2006 scoort *De Telegraaf* daarentegen slechts in drie van de tien categorieën in het voordeel van het Israëlische frame. Het is opvallend dat positieve terminologie en aantal citaten wederom in het voordeel van de Israëlische perspectief uitvallen. Personalisering wordt in 2006 nog steeds gebruikt om de emoties van de lezers te prikkelen: '(...) het offensief, dat al aan ruim 70 Libanezen het leven heeft gekost' versus 'In de Israëlische plaats Meron trof een raket een huis, waardoor een grootmoeder en haar vierjarige kleinzoon zwaargewond raakten en later aan hun verwondingen bezweken'.³⁵

³³ Idzerda, A. (2006) *Interventie of Invasie: Een frame analyse van de berichtgeving omtrent twee Israëlische oorlogen in Libanon, 1982 en 2006*, Universiteit Amsterdam, p. 2.

³⁴ Idzerda, A. (2006) *Interventie of Invasie: Een frame analyse van de berichtgeving omtrent twee Israëlische oorlogen in Libanon, 1982 en 2006*, Universiteit Amsterdam, pp. 44-46.

³⁵ Idzerda, A. (2006) zie noot 34

De Volkskrant scoort in 1982 in drie van de tien categorieën hoger in het Israëlische frame. Wat betreft citaten is het grootste verschil zichtbaar: 37 Israëlische citaten versus 28 Palestijnse. Toch blijven in alle categorieën de verschillen vrij klein en dit suggereert dat de verslaggeving behoorlijk in balans is.³⁶ In 2006 is de situatie vergelijkbaar. Israëlische bronnen worden vaker geciteerd dan Palestijnse en Libanese bronnen en er wordt positieve terminologie gebruikt ten opzichte van Israël. Deze verschillen zijn voor een deel te verklaren door het feit dat Hezbollah een ander rol speelt ten opzichte van Israël dan de PLO. Hezbollah wordt primair gezien als een terroristische organisatie. Dat heeft gevolgen voor het bronnengebruik en voor de legitimiteit die aan de aanval van Israël wordt toegekend.

Te concluderen valt dat de toon van de berichtgeving in deze twee kranten bij lange na niet zo sterk veranderd is als de publieke opinie. Hoewel *De Telegraaf* in 2006 minder openlijk het Israëlische frame onderschrijft dan in 1982, is er nog steeds een hang naar de Israëlische zijde. Dit komt tot uiting in bronnengebruik en de manier waarop de slachtoffers worden beschreven.

De Volkskrant blijft vrij constant en kiest zowel in 1982 als in 2006 niet duidelijk partij.

Boek: *Het zijn net mensen, beelden uit het Midden - Oosten*, Joris Luijendijk, 2006

Luijendijk beschrijft in zijn boek 'Het zijn net mensen' uit 2006 dat het zeer moeilijk is om objectieve verslaggeving vanuit het Midden - Oosten te maken. Weliswaar zijn de beschrijvingen uit het boek niet wetenschappelijk van aard, maar Luijendijk's eigen ervaringen. Toch zijn de beschrijvingen van Luijendijk relevant voor dit onderzoek, omdat hij jarenlang als correspondent voor het NOS Journaal in het Midden - Oosten heeft gewerkt. Hij heeft zijn visies met betrekking tot de totstandkoming van berichtgeving opgeschreven. Deze visies zijn veel besproken, omdat het voor het eerst de objectiviteit van de Nederlandse nieuwsberichtgeving ter discussie stelde.

Luijendijk noemt onder andere de invloed van de heersende dictaturen. Als mensen al op de hoogte zijn van informatie zijn ze bang om vrijuit te praten. De consequenties kunnen namelijk groot zijn voor zichzelf en de familie. In een dictatuur is kennis macht. 'Dictators proberen alle macht te verzamelen en dus zullen ze alles doen om informatie weg te houden bij hun onderdanen'. Luijendijk vindt met betrekking tot dit standpunt steun bij Wouter Kurpershoek. Deze twee journalisten ervaren dat de manier van informatieverstrekking en de omgang met buitenlandse journalisten in Israël en de Palestijnse gebieden anders is dan in onze westerse maatschappij.³⁷ Net zoals Luijendijk loopt Kurpershoek tegen de geslotenheid van de Arabische samenleving aan. Door de heersende dictaturen en het ontbreken van een media- infrastructuur is het moeilijk om toegang te krijgen tot goede informatie. Vaak is Kurpershoek afhankelijk van 'één en ook de enige Palestijnse producent voor de Palestijnse gebieden'.³⁸ Door de enorme tijdsdruk waaronder de journalisten werken is er geen tijd om iets zelf uit te zoeken. Hierdoor is het vaak lastig om de Palestijnse visie op een gebeurtenis te achterhalen. De Israëlische kant van het verhaal wordt op deze manier vaak belicht.

³⁶ Idzerda, A. (2006) zie noot 34.

³⁷ Kurpershoek, W. (2002) Discussiebijeenkomst in de Balie te Amsterdam, In: Veiligheidshek, afscheidingsmuur of barrière? Nederlandse en Amerikaanse berichtgeving rondom de bouw van de muur tussen Israël en de Palestijnen, juli 2006, Universiteit Utrecht.

³⁸ Kurpershoek, W. (2006) zie noot 38.

1.4 Bevindingen

In de loop van het hoofdstuk zijn verschillende concepten en literatuur met betrekking tot beeldvorming aan bod gekomen. In deze paragraaf zal kort worden beschreven wat de belangrijkste bevindingen van het hoofdstuk zijn. Ook de relevantie van beeldvorming met betrekking tot het onderzoek zal duidelijk worden.

Uit de beschrijving uit 1.1 wordt duidelijk er bij het beeldvormingsproces altijd factoren meespelen die het beeld beïnvloeden en vertekenen. Hierdoor is het niet mogelijk om objectieve, onpartijdige, allesomvattende en veelzijdige berichtgeving te maken. In de voorgaande paragrafen wordt dit uitgewerkt aan de hand van een drietal factoren, namelijk: nieuwswaarde, wereldbeelden en selectiviteit. Een onderwerp wordt pas in de berichtgeving opgenomen als het over voldoende 'nieuwswaardefactoren' beschikt, zoals onverwachtetheit en betekenisvolheid. Het westerse wereldbeeld zit zo diep ingebed in de samenleving dat ze bijna niet meer te veranderen valt. "De wereldwijde werkelijkheid die we als vanzelfsprekend aannemen is slechts een van de vele werkelijkheden die je zou kunnen onderscheiden en onderbouwen".³⁹ Nieuws wordt per definitie voorafgegaan aan een keuzeproces. Dit maakt berichtgeving per definitie selectief en subjectief.

In westerse nieuwsmedia wordt het Midden – Oosten vaak in clichés en vooroordelen gepresenteerd. Deze beelden zijn veelal negatief, omdat veel negatieve gebeurtenissen groots worden uitgelicht in de westerse media. Een voorbeeld zijn de aanslagen van 11 september 2001. Hierdoor worden er over de landen in het Midden – Oosten stereotype beelden gevormd, zoals fanatieke moslims en gewelddadige bomaanslagen.

Specifiek voor het Midden – Oosten conflict geldt dat de berichtgeving over de Israëliërs op een manier wordt gebracht dat past binnen het westerse 'wereldbeeld'. De Israëliëse cultuur en gebruiken hebben veel overeenkomsten met de westerse cultuur en gebruiken. Tevens weet Israël hoe er met (westerse) media om gegaan moet worden, ze bezit een uitstekend propaganda apparaat. Daarom kan er gesteld worden dat het Israëliëse beeldkenmerk *westers georiënteerd* is. De Palestijnse cultuur en gebruiken staan echter verder van de westerse cultuur en gebruiken af. Westerlingen zullen minder van deze cultuur snappen. Het past minder binnen ons westerse wereldbeeld. Tevens hebben de Palestijnen geen goed voorkomen in de media. Interviews zijn vaak rommelig waarin veel wordt geschreeuwd. Hierdoor kan er gesteld worden dat het Palestijnse beeldkenmerk meer *oosters georiënteerd* is.

Alle berichtgeving, zo ook de berichtgeving over het Midden - Oosten is per definitie een selectie en daardoor *onvolledig*. De Bruijn kaart dit mechanisme aan in haar onderzoeken. Door een bepaalde visie van de zender wordt er selectieve informatie verstrekt. Dit klinkt logisch, maar het is belangrijk om te beseffen dat hierdoor mogelijk belangrijke informatie aan de kijker en lezer wordt onthouden.

Het is voor de boodschap erg belangrijk wie de informatie zendt. In het onderzoek van Idzera is duidelijk te zien dat *De Volkskrant* een serieuzere inslag heeft dan *De Telegraaf*. De eerste blijft zakelijk en serieus, de laatste speelt gemakkelijk in op emoties door persoonlijke verhalen.

³⁹ Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Amsterdam, p. 213.

Berichtgeving in nieuwsmedia

Uit de onderzoeken van De Bruijn en Idzera komt naar voren dat de westerse berichtgeving vaak *pro Israëlisch* georiënteerd is. Wel blijkt dat de publieke opinie is veranderd, maar dit is nog niet zo duidelijk terug te zien in de berichtgeving over dit conflict.

Luijendijk en Kurpershoek leggen meer de nadruk op het feit dat objectieve media in het Midden - Oosten onmogelijk is, waardoor goede informatie van beide partijen ontbreekt. Wat we te zien krijgen op televisie is daardoor vaak *Israëlische propaganda*. Dit uit zich voornamelijk in Israëlische woordvoerders en prominente personen zoals premiers en ministers die aan het woord komen en een goed voorbereid en duidelijk verhaal vertellen. Als er van Palestijnse kant al commentaar wordt gegeven, wordt dit vaak in gebrekkig Engels verteld, in een onrustige setting met een onduidelijke boodschap. Het verhaal komt veel minder geloofwaardig over.

Deze bevindingen dragen bij in het berichtgeving/ beeldvormingvraagstuk. Ze laten zien dat de berichtgeving over het Midden - Oosten conflict gekleurd is. De bevindingen over beeldvorming zijn voor dit onderzoek interessant, want met deze uitkomsten in het achterhoofd kan worden gekeken hoe de berichtgeving in de voor dit onderzoek geselecteerde periode gedaan wordt.

2 Televisie voor kinderen

Dit hoofdstuk zal ingaan op kindertelevisie. De komst van de televisie heeft de hele wereld veranderd. Mensen weten door berichtgeving op tv ineens veel meer over de wereld. Automatisch worden hier beelden en meningen bij gevormd. In dit hoofdstuk gaat 2.1.1 in op de komst van de televisie en de eerste redenen voor jeugdprogrammering. In 2.1.2 komen de veranderende motieven voor jeugdprogrammering aan bod en de doelstellingen achter de programma's. In 2.2 zal specifiek worden ingegaan op de doelstellingen voor het Jeugdjournaal. Op deze manier zullen er een aantal verwachtingen over de vorm/ inhoud van het programma ontstaan. Deze zijn belangrijk voor de analyse die later in de thesis zal worden uitgevoerd. 2.3 geeft een samenvatting van de bevindingen uit het hoofdstuk.

2.1 Het ontstaan van kindertelevisie

2.1.1 De beginperiode

In de eerste jaren na de tweede wereldoorlog ontstond er een grote vraag naar huishoudelijke goederen. Ook de ontwikkelingen in de televisiemarkt gingen snel. In 1947 werden de eerste zwart-wit televisieprogramma's uitgezonden in Europa. De televisie was populair in Engeland; 7 jaar na de introductie bezat 55% van de Engelsen er een.⁴⁰ Nederland had een tragere start. Op 12 december 1949 werd de televisie officieel geïntroduceerd in Nederland. Pas in 1951 werd het eerste televisieprogramma uitgezonden.

Vanaf het begin van het 'televisietijdperk' zijn kinderen een belangrijke doelgroep. Engels televisie onderzoek uit de jaren '70 illustreert dit:

'Several have speculated that the television industry used children's programming as a way of introducing television into the home and certainly, using these kinds of programs in the early evening, family hours, would be a way to do so'.⁴¹

Vanaf de jaren '50 hadden omroepen een viertal redenen om kinderprogramma's uit te zenden. Ten eerste bleken kinderen een goede 'aantrekkingsbron'. Zij konden ouders het beste overhalen om een televisie aan te schaffen. Ten tweede werden kinderprogramma's gezien als makkelijke tijdsvulling. Omroepen maakten dankbaar gebruik van de momenten waarop kinderen thuis zaten. Vooral op schooldagen, in het lunchuurtje, na school of op zaterdag en zondag avond werden kinderprogramma's geprogrammeerd. In de beginjaren waren dit voornamelijk tekenfilms, poppenshows en avonturenséries. Ook bleek dat jeugdprogramma's relatief goedkope televisie is, die gemakkelijk over- en doorverkocht kon worden aan andere landen.⁴²

2.1.2 Educatie

Naast de voornamelijk economische redenen voor kindertelevisie, kwam later nog een educatief motief. Vanaf de jaren '70 werd de boodschap van jeugdtelevisieprogramma's steeds belangrijker

⁴⁰ Pecora, N., Murray, J. P. en Wartella, E. A. (2007) *Children and Television, Fifty Years of Research*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, New Jersey, p. 6.

⁴¹ Melody W. H., & Ehrlich, W. (1974) *Children's TV commercials: The vanishing policy options*. *Journal of Communication*, 24 (4), pp. 113-125.

⁴² Pecora, N., Murray, J. P. en Wartella, E. A. (2007) *Children and Television, Fifty Years of Research*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, New Jersey, p. 6.

gevonden. In een rapport van de Engelse 'Surgeon General's' uit 1972, wordt voor het eerst de term 'pro-social' geïntroduceerd. *Pro-social* wakkerde de discussie, over hoe televisieprogramma's eruit moesten zien, aan. Milavsky, een van de eerste wetenschappers die onderzoek deed naar sociale studieonderwerpen had hier een eigen idee over:

'The new exhortation is that television programming be more pro-social. (...) At a time when it appears to many that our institutions are failing to cope with our many social problems, either out of the short comings of those occupying positions in control of the institutions, or out of the institutions failure to adapt to a change society, the prospect that television could help is a very appealing one'.⁴³

Volgens Milavsky bestond er in de samenleving onvoldoende aandacht voor sociale problemen. De televisie had de mogelijkheid hier wel aandacht aan te besteden. Televisieprogramma's zouden een 'goede en educatieve' boodschap moeten bevatten. Maar tegelijkertijd was Milavsky bang dat bepaalde programma's een te grote invloed kregen. Goed en fout zou hierdoor gebaseerd kunnen worden op de boodschap van één programma. Toch werd *pro-social* de slogan uit de jaren '70. Het werd als een richtlijn gebruikt waarmee televisieprogramma's werden gemaakt.

Dankzij de *pro-social* discussie werden er in de jaren '70 de eerste Engelse educatieve kinderprogramma's uitgezonden. Een van deze eerste educatieve programma's is 'Multiplication Rock', het programma dat later 'Schoolhouse Rock' ging heten. Op zaterdagochtend konden kinderen kijken naar korte tekenfilms over grammatica, wetenschap, economie, geschiedenis, wiskunde en mensen. Later werden wel bekende tekenfilmfiguren gebruikt om een educatieve boodschap uit te dragen. Voorbeelden zijn 'Popeye' en 'the Mighty Mouse'. Ze eindigden de afleveringen vaak met nuttige adviezen gerelateerd aan het programma. Popeye leerde kinderen bijvoorbeeld dat het eten van groenten gezond was. 'The Mighty Mouse' vertelde kinderen uit de buurt van stopcontacten te blijven. In 1972 werd in Engeland voor het eerst een Jeugdjournaal uitgezonden. Het programma heette 'Newsround', en is de voorloper van het Nederlandse Jeugdjournaal, dat op 5 januari 1981 voor het eerst werd uitgezonden.

2.1.3 Aandacht voor jeugdprogrammering in Nederland

Vanaf het begin van het televisietijdperk werden in Nederland diverse jeugdprogramma's gemaakt. In de jaren '50 had Nederland een verzuild omroep-systeem. Elke omroep besteedde de nodige aandacht aan de jeugdprogramma's. Zo kregen kinderen de geloofsopvattingen van hun ouders via de televisie met de paplepel ingegoten. Ouders konden kinderen met een gerust hart televisie laten kijken. De boodschap was helder en kon de kinderen uitsluitend op een positieve manier beïnvloeden.⁴⁴

In de loop der jaren zijn de omroepen sterk veranderd. In de strijd om de hoogste kijkcijfers zenden omroepen niet alleen programma's uit die enkel hun achterban aanspreekt. Programma's die 'de gemiddelde Nederlandse kijker' aanspreken worden meer en meer uitgezonden.⁴⁵ Als gevolg hiervan

⁴³ Milavsky, M. (1974) In: *Children and Television, Fifty Years of Research*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, New Jersey, pp. 7-8.

⁴⁴ Joode, S. de (1993) *Tussen Kijkcijfers en Boodschap; omroepmedewerkers over jeugdprogrammering*, Masterthesis, Rijksuniversiteit Leiden, p. 1.

⁴⁵ Joode, S. de (1993) zie noot 44.

heeft de kwaliteit van programma's vaak flink te leiden. De boodschap van de programma's vervaagt, de uitzendingen zijn meer op elkaar gaan lijken en bevatten vaker onderwerpen zoals geweld en seks. Ook jeugdprogramma's zijn aan deze kwaliteitsverlaging onderhevig.⁴⁶

Een persoon die veel onderzoek doet naar de kwaliteit van jeugdtelevisie is Peter Nikken.⁴⁷ Hij is sinds de jaren '80 werkzaam bij verschillende instituten die informatie verzamelen over de Nederlandse jeugdsector, waaronder 'Kinderkast' en het expertisecentrum Jeugd en Media bij het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn. Tegenwoordig werkt Nikken voor het Nederlands Jeugdinstituut, als deskundige op het gebied van jeugd en media. Hij deed onderzoek naar reclame en kinderen, nieuwsberichtgeving over terrorisme en oorlogsgeweld voor kinderen en de waarneming van Sesamstraat door kleuters. Namens het Nederlands Jeugdinstituut geeft Nikken beleids- en programmamakers informatie en adviezen over jeugdtelevisie in Nederland, zodoende de kwaliteit te verbeteren. Zijn motivatie wordt in het volgende citaat verwoord:

'De televisie is een zeer belangrijke socialiserende factor in het ontwikkelingsproces van kinderen en jongeren. Naast het gezin, de school en de buurt is de televisie een vierde opvoeder geworden. Omroeporganisaties representeren maatschappelijke, politieke, religieuze en culturele stromingen uit onze maatschappij en verschillen daarbij in ideeën over opvoeding, educatie en socialisatie. De wijze waarop deze beschouwelijke gronden tot uitdrukking komen in het aanbod heeft, gewild of ongewild, invloed op hoe jeugdigen met elkaar (leren) omgaan, hun taalontwikkeling verrijken en hun leefwereld verruimen. Op grond hiervan is het te rechtvaardigen zich voortdurend te bezinnen op de productie en het uitzenden van televisieprogramma's voor kinderen en jongeren'.⁴⁸

In dit citaat wordt duidelijk gewezen op de invloed die van de jeugdprogramma's uitgaat. Hierin wordt het belang van onderzoek naar de bedoelingen en ideeën die programmamakers hebben duidelijk, maar huidige onderzoeken zijn hier nog niet expliciet op gericht. Er is weinig duidelijk over de doelstellingen die makers van jeugdprogramma's hebben. De meeste onderzoeken hebben tot nu toe gekeken naar het 'product' jeugdtelevisie en de gevolgen / effecten van televisie op jeugd.⁴⁹ Voorbeelden zijn de onderzoeken van Peter Nikken zelf, met name zijn laatste over mediageweld en kinderen⁵⁰. In dit onderzoek wordt gekeken welke invloed gewelddadige televisie heeft op jeugd. Ook in het boek van Patricia Marks Greenfield 'Beeldbuis kinderen: over de effecten van televisie, computers en computerspellen' wordt ingegaan op het effect van televisie, computers en computerspellen op kinderen.⁵¹

⁴⁶ Joode, S. de (1993) *Tussen Kijkcijfers en Boodschap; omroepmedewerkers over jeugdprogrammering*, Masterthesis, Rijksuniversiteit Leiden, p. 1.

⁴⁷ SWP uitgeverij, biografie over Peter Nikken, <http://www.swpbook.com/auteurs/141>, bezocht op 18 januari 2010.

⁴⁸ Nikken, P., Friebel, C. (1990) In: *Tussen Kijkcijfers en Boodschap; omroepmedewerkers over jeugdprogrammering*, Masterthesis, Rijksuniversiteit Leiden, p. 3.

⁴⁹ Joode, S. de (1993) *Tussen Kijkcijfers en Boodschap; omroepmedewerkers over jeugdprogrammering*, Masterthesis, Rijksuniversiteit Leiden, p. 2.

⁵⁰ Nikken, P. (2007) *Mediageweld en kinderen*, SWP uitgeverij, Amsterdam.

⁵¹ Greenfield, P. M. (1986) *Beeldbuis kinderen: over de effecten van televisie, computers en computerspellen*, Intro, Nijkerk.

2.1.4 Kijkwijzer

Dankzij de jarenlange aandacht voor de inhoud van jeugdprogramma's bestaat er sinds 2002 de 'Kijkwijzer'. Deze richtlijn wordt in opdracht van de Nederlandse overheid vastgesteld door het Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM). Het classificeren van audiovisuele producties gebeurt door codeurs in dienst van de filmdistributeurs. Zij worden door het NICAM getraind en opgeleid. Via een speciale internetsite geven de codeurs antwoorden op een uitgebreide vragenlijst over de inhoud van een productie. Het NICAM systeem bepaalt op basis van die antwoorden de uiteindelijke classificatie, die vervolgens ook in een centrale database wordt opgenomen en verschijnt op de producten.⁵²

Voor de oprichting van *Kijkwijzer* was het uitgangspunt dat ouders zelf verantwoordelijk zijn voor wat hun kinderen mogen zien. Wel bestond er de 'Wet op de filmvertoningen', maar dit bleek niet voldoende bescherming te geven. *Kijkwijzer* is een uitbreiding van deze wet. Het geeft op alle audiovisuele producten die in Nederland worden aangeboden, leeftijdsgrenzen aan voor beelden die geweld, angst, seks, discriminatie, drugs- en alcoholmisbruik en grof taalgebruik bevatten. *Kijkwijzer* oordeelt niet over de inhoud of kwaliteit van televisieprogramma's of films. Daartoe verschillen de voorkeuren en normen van ouders te veel. *Kijkwijzer* waarschuwt alleen voor mogelijke schadelijke beelden in televisieprogramma's of films. *Kijkwijzer* vindt dat kinderen zich gemakkelijk laten beïnvloeden door beelden. Enge beelden kunnen leiden tot nachtmerries, grove taal wordt gemakkelijk overgenomen. Als kinderen vaak geweldbeelden zien, kan het ertoe leiden dat ze gaan wennen aan geweld. Dan wordt agressief gedrag de norm om problemen op te lossen. *Kijkwijzer* wil mensen door middel van symbolen en leeftijdsadviezen wijzen op schadelijke beelden in films en televisieprogramma.⁵³

De leeftijd en symbolen van Kijkwijzer zijn onder meer te vinden in bioscopen, filmladders, op filmwebsites, in omroepbladen, op teletekst pagina 282, bij het begin van tv-programma's in advertenties en promotiemateriaal en op verpakkingen van dvd's. Bovendien verschijnt Kijkwijzer bij aanvang van een film op dvd.

⁵² Kijkwijzer (2010) <http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=34> bezocht op 18 januari 2010.

⁵³ Kijkwijzer, brochure (2009) Het Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM), www.kijkwijzer.nl.

2.2 Doelstellingen achter Jeugdjournaal

2.2.1 Bronnenonderzoek

Paragraaf 2.1.3 beschrijft het belang van bezinning op de productie en het uitzenden van jeugdtelevisieprogramma's. Het blijkt lastig om inzicht te krijgen in de doelstellingen van jeugdprogramma's. Dit komt omdat er weinig onderzoek en informatie over beschikbaar is.

Tijdens het bronnenonderzoek bleek het lastig relevante informatie te vinden. Pogingen om een complete, officiële lijst met doelstellingen van het Jeugdjournaal te bemachtigen zijn uitgelopen op niets.⁵⁴ De gevonden literatuur is hierdoor beperkt, er kan geen compleet en officieel overzicht worden getoond van de doelstellingen van het Jeugdjournaal. Maar de bronnen geven wel enig inzicht in de doelstellingen van het programma. Door ze op een rijtje te zetten, worden de contouren geschetst waarbinnen het Jeugdjournaal werkt. Zo kan er een indruk worden verkregen waarin de verschillen in berichtgeving tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal schuil gaan.

Er zijn verschillende bronnen geraadpleegd. Sommige hiervan zijn geschreven, zoals de journalistieke code van het Jeugdjournaal. Andere bronnen zijn visueel of gesproken. Het zijn interviews met de redacteurs van het Jeugdjournaal. Beide zijn meegenomen in de volgende paragraaf.

2.2.2 Doelstellingen van het Jeugdjournaal

Vanaf de late jaren '70 werd ook in Nederland steeds meer het belang gezien van educatieve kindertelevisie. Op 5 januari 1981 zond Nederland als tweede land van de wereld een eigen 'Jeugdjournaal' uit. Vanaf het begin was het duidelijk dat het Jeugdjournaal alle kinderen van 9 tot en met 12 jaar zou vertellen wat er in de wereld gebeurt. Dit doel is in de loop der jaren nooit veranderd.⁵⁵ Het jeugdjournaal wil kinderen 'kennis en handvaten aanbieden zodat zij meer begrip en inzicht krijgen in hun eigen problematiek en de problemen die in hun land spelen'.⁵⁶

In de beginjaren was een belangrijk doel van het jeugdjournaal dat kinderen het nieuws interessant gingen vinden. Het idee erachter was om de kinderen jong te binden, zodat ze het nieuws zouden blijven volgen als ze ouder werden.⁵⁷ Dit is anders dan hoe er nu over kinderen en nieuws wordt gedacht. Kinderen blijken zich, net zoals volwassenen, van nature te interesseren voor nieuws. Zoals de journaals tot de beter bekeken programma's onder de volwassenen horen, is het jeugdjournaal een topper bij de kinderen.

Het Jeugdjournaal maakt deel uit van de redactie van het NOS Journaal. Het valt hierdoor onder dezelfde journalistieke code als het NOS Journaal. 'De NOS stelt zich, als integraal onderdeel van de publieke omroep, tot doel de primaire informatiebron te zijn op het gebied van nieuws, sport en evenementen, zodat de Nederlandse burger beter in staat is te oordelen over ontwikkelingen in de

⁵⁴ Na veelvuldig bellen en mailen wil het Jeugdjournaal niet meewerken aan het onderzoek.

⁵⁵ Online tekst van Jeugdjournaal site (2009) Bezocht op: 13 december 2009
http://static.nos.nl/jeugdjournaal/achterdeschermen/geschiedenis/van_vroeger_tot_nu.html.

⁵⁶ Wikipedia Jeugdjournaal (2009) Bezocht op 13 december: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Jeugdjournaal> .

⁵⁷ Online tekst van het Jeugdjournaal site (2009) Bezocht op: 13 december 2009
http://static.nos.nl/jeugdjournaal/achterdeschermen/geschiedenis/van_vroeger_tot_nu.html.

wereld, en zijn eigen gedrag te bepalen'. Het nieuws dient verder evenwichtig, zorgvuldig, betrouwbaar, ongebonden, pluriform en onbevooroordeeld te zijn.⁵⁸

Het Jeugdjournaal gaat geen enkel onderwerp uit de weg. Dus schokkende berichtgeving over geweld, misbruik of moord zal in essentie het onderwerp van een uitzending kunnen worden. Hierbij geldt wel dat het onderwerp in een voor kinderen geschikt kader verteld moet worden. 'Het is niet de bedoeling dat kinderen angstig en bang achter blijven'.⁵⁹ Een onderzoek uit 2005 naar de berichtgeving over kindermoorden in het Jeugdjournaal gaat op dit aspect in. 'Het jeugdjournaal zou bijvoorbeeld geen beelden moeten tonen van de straat en het huis waar de moord zich afspeelde. Ook is onnodig buurtkinderen te interviewen of foto's van de slachtoffertjes te laten zien. Deze elementen maken het verhaal namelijk té persoonlijk'.⁶⁰

Een Kijk- en luisteronderzoek uit 1996 laat zien dat kinderen het Jeugdjournaal zo hoog waarderen doordat ze het Jeugdjournaal beter begrijpen dan andere nieuwsprogramma's, de heldere uitleg waarderen en het interessant en leerzaam vinden.⁶¹ Uit hetzelfde onderzoek komt naar voren dat kinderen voornamelijk geïnteresseerd zijn in oorlog, sportnieuws, buitenland, misdaad en rampen. Nieuws over kinderen wordt ook als interessant genoemd, maar slechts door een duidelijke minderheid. Hetzelfde geldt voor nieuws over dieren.

Het Jeugdjournaal werd in de beginjaren slechts een paar keer per week uitgezonden en de uitzendingen waren korter. Om het concept te laten slagen moesten er een aantal obstakels worden overbrugd. 'In de beginperiode bleek het lastig om een ingewikkeld onderwerp begrijpelijk uit te leggen voor kinderen én er dan ook nog beelden bij te bedenken'.⁶² Daarom werden veel voorwerpen gebruikt. Lego en geldzakjes werden bijvoorbeeld gebruikt om het principe van Prinsjesdag uit te leggen.

Het jeugdjournaal richt zich op een jonge doelgroep. De onderwerpen die in het Jeugdjournaal worden behandeld moeten wel aansluiting hebben bij de doelgroep van het programma. Eindredacteur van het Jeugdjournaal Rob van Trier zegt hierover: 'In principe is een auto-ongeluk, hoe erg ook, geen nieuws. Maar dat verandert als bijvoorbeeld een vrachtwagen meerdere kinderen schept en de chauffeur te weinig geslapen heeft. Dan zit er een verhaal achter en is het wel nieuws'.⁶³

⁵⁸ Journalistieke code NOS (2009) www.nos.nl.

⁵⁹ Jeugdjournaal film (2006) Na aanleiding van het 25-jarig jubileum van het Jeugdjournaal, quote Ad van Liempt, http://www.nos.nl/jeugdjournaal/uitleg/archiefuitleg/Jubileum_Jeugdjournaal/Geschiedenis.html.

⁶⁰ Saenen, A. (2005) Kindernieuws en kindermoord: dat gaat niet samen. Hogeschool Utrecht, Utrecht, p. 3.

⁶¹ Maas, R. et al (1996) in: 'Kleine berichten, opstellen over jeugd en media', Sdu uitgevers, Den Haag, pp. 110-111.

⁶² Jeugdjournaal film (2006) Na aanleiding van het 25-jarig jubileum van het Jeugdjournaal, quote Ad van Liempt, http://www.nos.nl/jeugdjournaal/uitleg/archiefuitleg/Jubileum_Jeugdjournaal/Geschiedenis.html.

⁶³ Trier, R. van (2005) In: Saenen, A. Kindernieuws en kindermoord: dat gaat niet samen. Hogeschool Utrecht, Utrecht, p. 3.

2.3 Bevindingen

Al vanaf het begin van het televisietijdperk zagen televisiemakers het nut van jeugdprogrammering. Naast het feit dat kinderen hun ouders het beste over konden halen een televisie aan te schaffen, bleek kindertelevisie gemakkelijke tijdsopvulling. Bovendien was het goedkope televisie en kon het makkelijk doorverkocht worden. In de jaren '70 kwam hier nog een educatief motief bij. De boodschap van jeugdtelevisieprogramma's werd steeds belangrijker. Engeland was voorloper in het maken van jeugdprogramma's en kwam in 1972 dan ook met het eerste journaal speciaal gemaakt voor jeugdigen: 'Newsround'. In 1981 volgde Nederland met haar eigen 'Jeugdjournaal'.

In de loop van de jaren is er veel aandacht gekomen voor voornamelijk de effecten van jeugdtelevisie op kinderen. Sinds 2002 bestaat er zelfs een keurmerk dat mensen waarschuwt voor mogelijke schadelijke beelden: Kijkwijzer. Er is echter nog maar weinig bekend over de ideeën van programmamakers achter jeugdtelevisie.

En ook tijdens dit onderzoek blijkt het moeilijk om informatie te krijgen over de doelstellingen en ideeën van het Jeugdjournaal (het programma dat in dit onderzoek wordt vergeleken). Hierdoor is er een overzicht gemaakt van de informatie die wel beschikbaar bleek. Het Jeugdjournaal wil kinderen 'kennis en handvaten aanbieden zodat zij meer begrip en inzicht krijgen in hun eigen problematiek en de problemen die in hun land spelen'.⁶⁴ Het gaat geen enkel onderwerp uit de weg, maar de informatie moet helder en in een voor kinderen geschikt kader worden verteld. Er wordt geprobeerd de onderwerpen zo veel mogelijk te laten aansluiten bij de jonge doelgroep van het programma.

⁶⁴ Wikipedia Jeugdjournaal (2009) Bezocht op 13 december: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Jeugdjournaal> .

3 Methodologie

Met de voorgaande twee hoofdstukken als bagage, kan worden begonnen aan het onderzoek. In 3.1 zal eerst een inleiding op het onderzoek worden gegeven. Daarna wordt de probleemstelling benoemd en onderverdeeld in deelvragen. Vervolgens worden in 3.2 de onderzoeksmethodes, die in dit onderzoek gebruikt worden benoemd. Om een beter idee te krijgen van het verloop van het conflict in de Gazastrook, zal in 3.3 een beknopte versie van de geschiedenis van het conflict worden besproken en de ontwikkelingen in het Gaza conflict 2008 - 2009. Vervolgens zal in 3.4 verantwoording worden gegeven over de gemaakte keuzes.

3.1 Onderzoeksopzet

3.1.1 Inleiding op het onderzoek

Aan het einde van hoofdstuk 1 wordt een aantal eerdere studies benoemd die onderzoek hebben gedaan naar de beeldvorming in de berichtgeving over het Midden - Oosten conflict. Uit deze onderzoeken blijkt dat er niet objectief wordt geïnformeerd over het Midden - Oosten conflict. Er wordt zelfs drie keer geconcludeerd dat de berichtgeving over het conflict in het voordeel van de Israëliërs is. De Bruijn beschrijft dat de berichtgeving overhelt naar de Israëlische zijde. Nieuwsitems blijken gebaseerd te zijn op Israëlische informatie, officiële Israëlische ministers en legerofficiers komen aan het woord, de Israëlische propaganda wordt klakkeloos overgenomen. Er blijft weinig ruimte over voor de Palestijnse kant van het verhaal.⁶⁵

Uit het onderzoek van Idzera blijkt dat *'De Telegraaf'* in zijn berichtgeving over het Israël - Palestina conflict de nadruk legt op Israël. Vooral in de categorie positieve terminologie scoort Israël hoog. Er wordt gesproken over 'spectaculaire successen' en 'veiligheidsgordel'. Ook wat betreft de bronnen en citatie ligt de nadruk op Israël.⁶⁶

Luijendijk beschrijft in zijn boek *'Het zijn net mensen'* dat het onmogelijk is om objectieve berichtgeving vanuit het Midden - Oosten te maken. Het blijkt in de praktijk bijna niet mogelijk om toegang te krijgen tot informatie van beide partijen. In het Gaza conflict blijkt het lastig om informatie van de Palestijnen te krijgen. Hierdoor wordt vaak de Israëlische kant van het verhaal belicht.⁶⁷

Uit een onderzoek van Stichting WAAR Nederland (Waarheid Accuratesse Authenticiteit in Reportages) en Israël Facts monitor groep Israël/ Nederland blijkt dat deze stichting het niet eens is met deze voorgaande conclusies.⁶⁸ In 2009 werd een onderzoek gedaan naar de objectiviteit van de berichtgeving in het NOS Journaal met betrekking tot het Gaza conflict 2008-2009. De conclusie luidde dat het NOS Journaal niet objectief is in zijn berichtgeving rondom dit conflict. In het onderzoek werd gesteld dat er feitelijke onjuistheden in de journaals voorkomen. Ook zouden er uitspraken zijn gedaan die een sterk negatieve lading hebben ten aanzien van de acties van Israël. Echter, volgens het onderzoek hadden uitspraken over Hamas en of de Palestijnen in Gaza een

⁶⁵ Bruijn, J. de (2007) *Over objectieve verslaggeving in het Midden - Oosten*, Utrecht. In opdracht van Dick Scherpenzeel stichting.

⁶⁶ Idzera, A. (2006) *Interventie of Invasie: Een frame analyse van de berichtgeving omtrent twee Israëlische oorlogen in Libanon, 1982 en 2006*, Universiteit Amsterdam.

⁶⁷ Luijendijk, J. (2006) *Het zijn net mensen, beelden uit het Midden - Oosten*, Amsterdam, Podium.

⁶⁸ Stichting WAAR Nederland (2009) *Onderzoek NOS Journaal op verslaggeving over oorlog Hamas vs Israël*, rapport te vinden op <http://www.israelfacts.eu/>

camouflerende of positief suggestieve lading. Er werden ook enkele voorbeelden gegeven. Het NOS Journaal gebruikte de woorden 'zware bombardementen' voor de precisie aanvallen van de F-16 straaljagers en helikopters. Het NOS Journaal besteedde in de kort durende items van raketinslagen in Israël aandacht aan de materiële schade. Er werden niet of nauwelijks beelden getoond die de volledige paniek en shock van de Israëliërs lieten zien, of de duizenden mensen die lange tijd in schuilkelders verbleven.⁶⁹

Het onderzoek moet in de juiste context worden beschouwd. Zoals Lujendijk stelt in zijn boek 'Het zijn net mensen' is het bijna onmogelijk om geheel onpartijdig en objectief over het Midden - Oosten conflict te berichten. De Israël Facts monitor groep Israël/ Nederland deed, zoals hierboven beschreven onderzoek, maar ook hier blijkt dat het bijna onmogelijk is om geheel objectief te zijn. De onderzoekende stichting is immers een belangenbehartiger van de Israëliërs. Hierdoor heeft het onderzoek een gekleurd tintje gekregen. Er wordt namelijk belangrijke informatie weggelaten, zoals het aantal slachtoffers. Aan Palestijnse kant zijn er duizenden mensen omgekomen, tegenover tientallen aan de Israëlische kant.

Objectiviteit mag dan moeilijk te meten zijn, het is wel interessant om te onderzoeken of er verschillen zijn in de manier waarop er over het conflict wordt bericht tussen 'volwassen media' en 'kindermedia'. Want hoe bericht je over een bomaanslag waarbij tientallen mensen zijn omgekomen, welke beelden zend je uit en wat vertel je? In dit onderzoek wordt geanalyseerd wat de verschillen zijn in de berichtgeving over het Gaza conflict 2008-2009 tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

Bericht het Jeugdjournaal op dezelfde manier over een aanslag? Verkondigt het Jeugdjournaal dezelfde boodschap als het NOS Journaal? Het Jeugdjournaal is direct verbonden met het NOS Journaal. Het maakt deel uit van dezelfde redactie, het heeft toegang tot dezelfde informatie, het maakt gebruik van dezelfde journalistieke code en correspondenten in het conflictgebied. Het zou om deze redenen niet geheel onlogisch zijn als het Jeugdjournaal dezelfde boodschap zou uitdragen. Aan de andere kant wordt het Jeugdjournaal gemaakt voor een geheel andere doelgroep. Deze doelgroep is jonger, bezit minder achtergrondkennis en is erg beïnvloedbaar voor beeld en geluid. Over de inhoud en vorm van de uitzendingen zouden andere beslissingen genomen kunnen worden. Hierdoor kan ook de boodschap veranderen.

3.1.2 Probleemstelling

De probleemstelling van dit onderzoek luidt als volgt:

Waarin verschilt de berichtgeving over het Gaza conflict 2008-2009 van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal?

Om antwoord te krijgen op deze vraag wordt de onderzoeksvraag opgedeeld in een aantal deelvragen. Hierin wordt gekeken naar de inhoud, vorm en boodschap van de berichtgeving. Welke onderwerpen worden behandeld, welke mensen komen aan het woord, wat wordt er gemeld, welke woorden gebruikt men hierbij, wordt er anders bericht over dezelfde gebeurtenissen?

Om de verschillen tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal goed te kunnen analyseren is gekozen om dezelfde deelvragen, afzonderlijk voor het NOS Journaal en het Jeugdjournaal te stellen.

⁶⁹ Stichting WAAR Nederland (2009) *Onderzoek NOS-Journaal op verslaggeving over oorlog Hamas vs Israël*, rapport te vinden op <http://www.israelfacts.eu/>

- Wat laat het NOS Journaal zien in haar berichtgeving over het Gaza conflict 2008 – 2009 en in welke vorm wordt dit gedaan?
 - Wat zijn de belangrijkste thema's / onderwerpen in de berichtgeving?
 - Wie komt er in beeld?
 - Wat komt er in beeld?
 - Wie komt er aan het woord?
 - Wat is de opbouw van de nieuwsitems? (opening, afsluiting)
 - Wat is de rol van de nieuwslezer/ correspondent?
- Wat laat het Jeugdjournaal zien in haar berichtgeving over het Gaza conflict 2008 – 2009 en in welke vorm wordt dit gedaan?
 - Wat zijn de belangrijkste thema's / onderwerpen in de berichtgeving?
 - Wie komt er in beeld?
 - Wat komt er in beeld?
 - Wie komt er aan het woord?
 - Wat is de opbouw van de nieuwsitems? (opening, afsluiting)
 - Wat is de rol van de nieuwslezer/ correspondent?

3.2 Onderzoeksmethode

3.2.1. Onderzoeksanalyse

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, zullen in dit onderzoek zullen verschillende onderzoekstechnieken aan bod komen. Deze technieken bestaan uit de volgende onderdelen:

Analyse van de inhoud

Om de inhoud van journaals te analyseren, wordt vaak een inhoudsanalyse gebruikt. Een inhoudsanalyse geeft informatie over de inhoud van teksten en documenten. Bryman omschrijft inhoudsanalyse of '*content analysis*' als volgt:

'An approach to the analysis of documents and texts that seeks to quantify content in terms of predetermined categories and in a systematic and replicable manner'⁷⁰.

Om te analyseren wie er in beeld komt, wat er in beeld komt en wie er aan het woord komt is een inhoudsanalyse een goede methode. Deze vorm van analyseren heeft als voordeel dat het een transparante en flexibele onderzoeksmethode is. In een analyseschema worden de regels en richtlijnen voor het tellen duidelijk vastgelegd. Door deze overzichtelijkheid is het goed mogelijk om

⁷⁰ Bryman, A. (2004) *Social Research Methods, second edition*, University Press, Oxford, p. 183.

vervolgstudies uit te voeren. Inhoudsanalyse kent de mogelijkheid tot het analyseren van veel ongestructureerde informatie.⁷¹ Een ander voordeel is dat inhoudsanalyse ‘*non reactive method*’ is. Hierbij hoeft de onderzoeker geen rekening te houden met onderzoeksparticipanten, maar gaat uit van zelf bepaalde onderzoeksobjecten.

Aan elke onderzoeksmethode kleven nadelen, zo ook voor inhoudsanalyses. Inhoud analytische studies worden in de wetenschap vaak beschuldigd niet- theoretisch te zijn. De nadruk in de analyse van de inhoud wordt vaak gemakkelijk en onbewust gelegd op wat meetbaar is, in plaats van wat theoretisch belangrijk is.⁷²

De inhoudsanalyse zal plaatsvinden in 4.1 en 4.2. Er zal op een kwantitatieve manier worden ingegaan op de inhoud van de uitzendingen. Wie komt er in de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal in beeld, wat komt er in beeld, en wie komt er aan het woord? Met behulp van een analyseschema zullen de resultaten worden geordend, waarna ze in diagrammen worden ondergebracht. In 3.2.2 zal verder worden ingegaan op de vorm en inhoud van het analyseschema.

Analyse van de vorm en boodschap

In 4.3 zullen de vorm en boodschap van de uitzendingen worden geanalyseerd. Wat is de opbouw van de uitzendingen? Hoe wordt er in beide journaals geopend en vervolgens afgesloten? Welke rol spelen de nieuwslezer en correspondent? Wat is de boodschap van de journaals?

Deze analysetechniek is kwalitatief van aard. Er worden aspecten geanalyseerd die niet expliciet maar impliciet aan bod komen. De boodschap van een uitzending is bijvoorbeeld moeilijk in een analyseschema te zetten. Voor deze analyse zijn de 11 uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal, die op dezelfde dag zijn uitgezonden geanalyseerd. Allereerst is er gekeken naar de openingszinnen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. Hoe worden de zinnen geformuleerd en wat is hierbij de woordkeuze? Blijft het bij een algemene mededeling of wordt er ingegaan op een specifiek onderwerp? Vervolgens wordt ingegaan op de rol van de nieuwslezer en correspondent. Wat vertellen ze, in hoeverre wordt er uitleg gegeven bij de situatie? En belangrijker, wat is de boodschap die er uitgedragen wordt? Aan het einde van 4.3 wordt aandacht besteedt aan de afsluiting van beide journaals. Waaruit bestaan de afsluitende zinnen en bevatten ze een boodschap.

3.2.2 Analyseschema

Om de deelvragen te kunnen beantwoorden is er een analyseschema opgesteld. Deze gaat in op de eerste vier deelvragen; het kwantitatieve deel van de analyse. Hier wordt gekeken naar de inhoud van de beide Journaals. Welke thema's komen aan bod? Welke mensen komen aan het woord tijdens de nieuwsuitzendingen? Wie komen er in beeld en wat komt er in beeld? Elke dag zijn de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal afzonderlijk van elkaar bekeken. Elke uitzending is opgedeeld in zogenoemde scènes. Een overgang van een nieuwslezer naar een reportage betekent dat er een nieuwe scène is begonnen. Elke scène is vervolgens ingedeeld in een bepaald thema of onderwerp. Figuur 3.1. laat een deel van dit analyseschema zien, zoals het is gebruikt tijdens de analyse. Het gehele analyseschema is te vinden in bijlage I.

Hier is te zien dat het schema is opgedeeld in verschillende kolommen. Gaat het in een scène voornamelijk over de geschiedenis van het conflict, maar blijft de informatie algemeen c.q. wordt er

⁷¹ Bryman, A. (2004) *Social Research Methods, second edition*, University Press, Oxford, pp. 195-196.

⁷² Bryman, A. (2004) *Social Research Methods, second edition*, University Press, Oxford, p. 197.

niet duidelijk een standpunt van of de Israëliërs of de Palestijnen vermeldt? Dan wordt er een streepje gezet in het vakje 'Geschiedenis/ voorgeschiedenis – Algemeen' (rood). Wordt er in een scène vooral genoemd wat Israël voor ogen heeft met de aanval, dan komt er een streepje bij 'Doel conflict – Israël' (groen).

Datum:	Thema/ Onderwerp	Israël	Palestina	Algemeen	Opmerking
<i>Welke thema's / onderwerpen komen aan bod?</i>	Geschiedenis/voorgeschiedenis				
	Aanleiding conflict				
	Oorzaak conflict				
	Doel conflict				
	Toekomst conflict				

Figuur 3.1: Deel van het analyseschema, voor het volledige schema, zie bijlage I.

De laatste twee deelvragen gaan meer in op het kwalitatieve gedeelte van het onderzoek; de boodschap en vorm. Het gaat hier bijvoorbeeld om de formulering van opening-, en afsluitingszinnen van de journaals en de rol van de correspondent en nieuwslezer. Hier is geen analyseschema voor opgesteld, omdat deze materie zich niet gemakkelijk in een schema laat vatten.

3.2.3 Dataverzameling

Voor het uitvoeren van het onderzoek is het noodzakelijk om de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal, uitgezonden tijdens de onderzoeksperiode te bekijken. Deze onderzoeksperiode loopt van 27 december 2008 tot en met 18 januari 2009. Sinds een aantal jaren kunnen alle programma's in Nederland, mits uitgezonden door de publieke omroep worden bekeken via het internet. Op de site www.uitzendinggemist.nl⁷³ zijn alle programma's te vinden. Alle uitzendingen die tijdens het onderzoek zijn bekeken, zijn via deze site gevonden.

3.3 Verloop Gaza conflict 2008 - 2009

In deze paragraaf zal kort worden ingegaan op de geschiedenis van het conflict tussen de Israëliërs en Palestijnen. Vervolgens zal een beschrijving worden gegeven over de oorzaak en voortgang van het Gaza conflict 2008 - 2009. Door deze achtergronden kan de lezer de resultaten in een betere context plaatsen.

3.3.1 Geschiedenis van het conflict

Er bestaat veel discussie over wanneer de onenigheid wat betreft het Israël - Palestina conflict begint. Dit heeft te maken met verschillende ideeën over het begin ervan, oftewel hoe ver je terug moet gaan in de geschiedenis van de regio om een goed begrip van een en ander te krijgen. Sommige Israëli's beginnen het liefst een paar duizend jaar geleden, toen God de joden het heilige land beloofde en hen hier naartoe leidde. Sommige Palestijnen beginnen het liefst bij de Nakba, ofwel

⁷³ Uitzendinggemist.nl (2009) www.uitzendinggemist.nl

catastrofe, zoals zij hun beslissende nederlaag en de verdrijving en vlucht van ca. 700.000 Palestijnen in de 1948 oorlog noemen.⁷⁴

Hier wordt begonnen met een situatieschets ten tijde van het Ottomaanse Rijk in de 19^e eeuw. Palestina was onderverdeeld in verschillende provincies, die ook het grondgebied van het huidige Jordanië en Libanon omvatten. Het grootste gedeelte van de bevolking bestond uit Arabieren, maar ook het percentage Joden was aanzienlijk. Het Joodse volk leefde zeer verspreid in diverse landen, maar het bleek voor deze bevolkingsgroep moeilijk om een bestaan op te bouwen als minderheid. De Joodse bevolking werd keer op keer slachtoffer van discriminatie, vervolging en machteloosheid. Het dieptepunt kwam met de Joodse vervolgingen in de Tweede Wereldoorlog. Palestina is voor elke Jood het 'belofde land', het uiteindelijke doel.

Na het vallen van het Ottomaanse Rijk, kwam het huidige Palestijnse te staan onder Brits mandaat. Het huidige Jordanië was toen nog onderdeel van dit gebied. De Britten maakten vrijwel meteen een tweedeling in het gebied. Dit zou Jordanië tot onafhankelijke staat maken. Het was voor Joden verboden om naar Jordanië te immigreren. Het Palestina zoals we het vandaag de dag kennen, bestaande uit het huidige Israël, de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever werd ook vanaf deze tijd ingedeeld.

In de loop van de jaren trokken er steeds meer Joden naar Palestina, terwijl onder de Arabieren het verzet groeide tegen een Joodse staat. Het rommelde constant in het gebied. In 1947 gaven de Britten het mandaat over Palestina terug aan de VN. Er werd een commissie ingesteld die een oplossing zou bedenken voor de toekomst van het gebied. Zij stelde een deling van ongeveer twee even grote delen voor. Jeruzalem zou onder internationaal toezicht komen. De Joden accepteerden het plan, maar de Palestijnse - Arabieren verwierpen het. Ze dreigden met een oorlog en de verdrijving van Joden uit Arabische landen. Direct nadat het plan was aangenomen braken er rellen uit, die in 1948 uitmondten in een burgeroorlog. Vanwege betere organisatie en inlichtingen behaalden de Joden een overwinning op de Palestijnse - Arabieren. Hierdoor sloegen ongeveer 700.000 Palestijnse - Arabieren op de vlucht en werden vele Arabische dorpen vernietigd. De Joden riepen de onafhankelijkheid uit met een eigen staat: 'Israël'. De Palestijnse - Arabieren waren het hier niet mee eens en kwamen met nieuwe aanvallen om de Joden te verdrijven.

In de loop van de eeuwen zijn er veel aanvallen met vergeldingsacties geweest. Er zijn honderdduizenden mensen omgekomen. Eind 2008 laaide dit conflict tussen de Israëliërs en Palestijnen weer op. Van 27 december 2008 tot en met 18 januari 2009 werd er volop gevochten in en rondom de Gazastrook. In het volgende citaat wordt kort de inhoud van het conflict beschreven:

'Het ging om een militaire operatie van het Israëlische leger in de Gazastrook genaamd 'Operatie Gegoten Lood'. De operatie begon op 27 december 2008 met Israëlische luchtaanvallen en werd op 3 januari 2009 aangevuld met een grondoffensief. De aanleiding van de Israëlische aanval waren raket- en mortieraanvallen van Hamas en andere Palestijnse groeperingen, die jarenlang vanuit de Gazastrook op Israëlisch grondgebied werden uitgevoerd. Doel van Israël was het vernietigen van de militaire infrastructuur van Hamas, die onder meer bestaat uit tunnels voor de smokkel van o.a. wapens tussen de Gazastrook en Egypte. Bij de gevechten en luchtaanvallen vielen onder de inwoners van de Gazastrook ongeveer 1300 doden, waarvan (afhankelijk van de bron) een derde tot twee derde

⁷⁴ Internet, bezocht op 10 januari 2010: http://www.israel-palestina.info/geschiedenis_israelisch-arabische_conflict.html#Joden_in_Palestina.

burgerslachtoffers zouden zijn. Aan Israëlische zijde kwamen tien militairen om en drie burgers. Ook werden 20.000 gebouwen in de Gazastrook verwoest of beschadigd. De materiële schade werd geschat op € 1,3 miljard. Het conflict eindigde op 18 januari 2009 met het eenzijdig afkondigen van een bestand door zowel Israël als (korte tijd later) Hamas'.⁷⁵

3.4 Verantwoording

Er is voor gekozen om het 20.00 uur NOS Journaal met het Jeugdjournaal van 18.45 uur te vergelijken. De dagelijkse uitzendingen van 20.00 uur NOS Journaal zijn op dit tijdstip het meest uitgebreid en worden bekeken door een groot aantal kijkers. De 18.45 uur uitzending van het Jeugdjournaal is voor kinderen het grootste journaal van de dag. In de analyse zullen alle uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal worden meegenomen waarin, tijdens de onderzoeksperiode aandacht is besteedt aan het Gaza conflict 2008-2009. Deze onderzoeksperiode loopt van 27 december 2008 tot en met 18 januari 2009.

Het NOS Journaal besteedde elke dag (23 keer) aandacht aan het Gaza conflict 2008-2009. De items verschilden sterk qua lengte; van 1,53 minuten tot 9,13 minuten. Het Jeugdjournaal besteedde 11 keer aandacht aan dit conflict. Deze items verschilden minder sterk qua lengte, het langste item duurde 4,26 minuten, het kortste item 1,22 minuten. Omdat de totale lengte van de journaaluitzendingen verschillen, is er berekend hoeveel procent van de uitzendingen over het conflict ging. Het NOS Journaal besteedde 22,4 % van hun uitzending aan het Gaza 2008-2009 conflict, het Jeugdjournaal 13,9%. Deze getallen worden genoemd om een idee te krijgen over de verhoudingen tussen de uitzendtijd van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. In de bespreking van de analyses wordt hier niet verder op ingegaan. Er worden algemene uitspraken gedaan die betrekking hebben op de 23 uitzendingen van het NOS Journaal en de 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal.

Om de continuïteit van de analyse te waarborgen wordt elke journaaluitzending over het Gaza conflict 2008-2009 in scènes opgesplitst. De overgangen tussen de scènes te zijn bepaald door duidelijke overgangen in het item. Bijvoorbeeld als er wordt overgegaan van de nieuwslezer naar een reportage of als er over wordt gegaan op een geheel ander onderwerp. Scènes waarin de Nederlandse nieuwslezer of journalist aan het woord is, worden beschouwd als algemeen. Dus als de correspondent uitleg geeft over de gevolgen van het conflict, dan komt er een streepje bij 'Gevolgen conflict – Algemeen'. Op deze manier kan worden bekeken welke thema's er in beide journaals worden behandeld. Er zal ook worden gekeken naar wie en wat er in beeld komt, welke mensen er aan het woord komen? Zijn dit Israëliërs, Palestijnen of onafhankelijke internationale hulpverleners? Zijn dit burgers, militairen, gewonden, woordvoerders of politici. In de laatste twee deelvragen wordt ingegaan op de opbouw, opening en afsluiting van de journaals en de rol van de correspondent en nieuwslezer. Waarin verschilt de opening van het Jeugdjournaal van de opening van het NOS Journaal? Is het de woordkeuze of de formulering? Welke boodschap brengt de nieuwslezer over? Wat vertellen correspondenten in het ene en andere journaal?

⁷⁵ Wikipedia, Gazaconflict 2008-2009 (2009) Bezoekt op 10 november 2009
http://nl.wikipedia.org/wiki/Conflict_in_de_Gazastrook_2008-2009

4 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksresultaten worden besproken. In 4.1.1 zullen allereerst de manieren worden geanalyseerd waarop het NOS Journaal en het Jeugdjournaal omgaan met belangrijke ontwikkelingen tijdens het conflict. Vervolgens zullen in 4.1.2 de thema's van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal, afzonderlijk van elkaar worden besproken. Daarna, in 4.1.3 zullen deze resultaten worden uitgesplitst in een algemeen perspectief, een Israëliësch perspectief of een Palestijns perspectief. Als laatste wordt er in 4.1.4 kort samengevat wat de uitkomsten van het analysedeel zijn. Paragraaf 4.2 wordt ingegaan op een drietal vragen, namelijk: wie komt er in beeld, wat komt er in beeld en wie komt er aan het woord. In 4.3 wordt de vorm van de journaals en de rol van de correspondent/ nieuwslezer geanalyseerd.

4.1 Onderzoeksresultaten met betrekking tot de thema's

Deze paragraaf zal ingaan op de manier waarop het NOS Journaal en het Jeugdjournaal berichten over belangrijke gebeurtenissen tijdens het Gaza conflict 2008 – 2009. Door te kijken waar het NOS Journaal en het Jeugdjournaal aandacht aan besteden kunnen overeenkomsten en verschillen onder de aandacht worden gebracht. Dit is een eerste stap om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag.

4.1.1 De beschrijving van thema's aan de hand van drie fases in het conflict.

Op 27 december 2008 werd het na een periode van 'staakt het vuren', weer onrustig in de Gazastrook. Israël werd in het grensgebied met de Gazastrook al geruime tijd beschoten met raket- en morteraanvallen van Hamas. Israël reageerde met luchtaanvallen, wat uiteindelijk uitmondde in het Gaza conflict 2008 – 2009. Israël wilde met dit offensief de militaire infrastructuur van Hamas vernietigen. Het verloop van het conflict kan grofweg worden verdeeld in drie fases, die getypeerd worden door verschillende gebeurtenissen:

- Eerste fase: 27 december 2008 - 2 januari 2009. Gekenmerkt door enkel luchtaanvallen van Israël op de Gazastrook, en van Hamas op Israël.
- Tweede fase: 3 januari 2009 – 14 januari 2009. Gekenmerkt door grondoffensief. Israël trekt de Gazastrook in met tanks en militairen, begin stadsoorlog.
- Derde fase: 15 januari 2009 – 18 januari 2009. Gekenmerkt door steeds intenser wordende onderhandelingen tussen Israël en Palestijnen voor een staakt het vuren.

Het NOS Journaal en het Jeugdjournaal berichten beide over deze drie fases in het conflict. Maar hoe wordt er door het NOS Journaal en het Jeugdjournaal omgegaan met deze specifieke ontwikkelingen binnen het conflict? Welke thema's komen in de uitzendingen aan bod en wat zijn de verschillen? In tabel 1.1 staan de behandelde thema's van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal op 30 december 2008 schematisch weergegeven. Cursief staat de tijdsduur van een scène. In de onderste regel van de tabel staat aangegeven hoe lang het totale item duurde. In bijlage III zijn de volledig uitgeschreven teksten te vinden van de uitzending van 30 december van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. Ook zijn daar de volledig uitgeschreven teksten van het NOS Journaal op 3 januari 2009 en de tekst van de uitzending van het Jeugdjournaal op 4 januari 2009 te vinden.

THEMA'S Fase 1: Luchtaanvallen (30 december)	
NOS Journaal	Jeugdjournaal
Gevolgen offensief (0.27 – 1.42)	Aanleiding conflict (2.44 – 3.01)
Toekomst conflict volgens Israël (1.43 – 3.09)	Gevolgen conflict (3.02 – 3.29)
Dagelijks leven (3.10 – 4.51)	Uitleg conflict (3.30 – 3.58)
Reacties uit buurlanden (4.52 – 5.59)	Dagelijks leven (3.59 – 4.49)
Internationale reacties (6.00 – 8.30)	Gevolgen offensief (4.50 – 6.13)
Totale lengte item: 8, 03 minuten	Totale lengte item: 4, 31 minuten

Tabel 1.1: Thema's in uitzendingen van 30 december 2008 van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

Bij de uitzendingen van 30 december is te zien dat het NOS Journaal meer divers is in haar thema's. Beide journaals openen met een gebruikelijke introductie die informatie bevat over de geschiedenis van het conflict, de gevolgen en hoe het conflict vordert. De introductie van het NOS Journaal is meer dan vier keer zo lang als de introductie van het Jeugdjournaal. Hiernaast wordt er door beide journaals aandacht besteed aan de dagelijkse situatie voor de inwoners van de Gazastrook. In het NOS Journaal wordt dit gedaan aan de hand van een documentaire over een Palestijns gezin in Gaza. Correspondent Sander van Hoorn vertelt er duidelijk bij dat het niet zijn reportage is, maar dat hij de makers goed kent. Hij vertrouwt erop dat wat zijn collega's hebben gemaakt, een goed beeld geeft van een gewoon gezin in Gaza. De kijker ziet een vader van een gezin die vertelt over de situatie in Gaza. Hij is taxichauffeur en heeft door de oorlog geen werk meer. Niemand wil de taxi nemen. In het Jeugdjournaal worden dezelfde beelden gebruikt, alleen wordt er hier op een heel andere manier mee omgegaan. Ten eerste wordt er niet door van Hoorn bij verteld dat het hier om beelden gaat die uit derde hand zijn verkregen en ten tweede wordt er door het Jeugdjournaal ingezoomd op de kinderen uit het gezin. Zoon Dia van 12 durft niet naar buiten en moet zich vermaken met zijn broertjes omdat de scholen dicht zijn. In het gesprek met van Hoorn wordt vooral gepraat over de gevolgen van de oorlog voor kinderen. Hiermee eindigt het item voor het Jeugdjournaal. Het NOS Journaal behandelt in het item nog de reacties uit de Arabische buurlanden en de internationale reacties. Uiteindelijk duurt het item van het NOS Journaal bijna een keer zo lang als het item van het Jeugdjournaal. Door de langere tijdsduur is het aan te nemen dat het NOS Journaal meer informatie geeft dan het Jeugdjournaal.

In tabel 1.2 wordt op de tweede fase van het offensief ingegaan, namelijk het grondoffensief dat Israël op 3 januari begon. De thema's uit de uitzending van het NOS Journaal op 3 januari 2009 zijn hierin weergegeven. Op 4 januari 2009 bericht het Jeugdjournaal over deze ontwikkelingen. De volledige uitgeschreven teksten van de uitzendingen zijn te vinden in bijlage III.

THEMA'S Fase 2: Grondoffensief	
NOS Journaal (3 januari)	Jeugdjournaal (4 januari)
Militair handelen Israël (0.28 – 0.48)	Militair handelen Israël (0.48 – 0.57)
Toekomst conflict (0.49 – 1.58)	Militair handelen Israël (0.58 – 1.30)
Gevolgen offensief (1.59 – 3.49)	Uitleg conflict (1.31 – 2.04)
Toekomst conflict (3.50 – 4.40)	Geschiedenis van het conflict (2.05 – 3.20)
Palestijnse slachtoffers (4.41 – 6.52)	Sander van Hoorn (3.21 – 5.18)
Totale lengte item: 6.24 minuten	Totale lengte item: 4.30 minuten

Tabel 1.2 Thema's in uitzendingen van 3 en 4 januari 2009 van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

Zowel het NOS Journaal als het Jeugdjournaal beginnen met het bericht over het begonnen grondoffensief door de Israëliërs. Het NOS Journaal schakelt meteen over naar correspondent van Hoorn. Hij vertelt dat met dit offensief een nieuwe fase wordt ingegaan. De beelden die we te zien krijgen zijn niet door van Hoorn gemaakt. Hier wordt duidelijk melding van gemaakt. Het Jeugdjournaal geeft na de opening uitleg over de geschiedenis van het conflict en geeft met een kaartje aan waar het conflict plaatsvindt. Deze informatie ontbreekt bij het item van het NOS Journaal. Wel wordt bij het NOS Journaal melding gemaakt van het aantal slachtoffers aan Palestijnse en Israëlische kant en over de ontwikkelingen op het diplomatieke vlak. In de uitzending van het Jeugdjournaal komt van Hoorn als laatste aan het woord. Hij vertelt over de aanleiding van het Israëlische offensief en gaat vooral in op de situatie voor de kinderen in het oorlogsgebied (zowel in de Gazastrook als over de grens in Israël). Als laatste spreekt van Hoorn zijn verwachting uit over hoe lang het nog gaat duren. In het NOS Journaal komt van Hoorn later ook nog aan het woord. Hij laat een reportage zien, wederom gemaakt door zijn Palestijnse collega's omdat hij zelf de Gazastrook niet inkomt, over een ziekenhuis in Gazastad. Er worden beelden getoond van slachtoffers en artsen praten over de dreigende tekorten van bloed, mankracht en ruimte. Er wordt zelfs ingezoomd op een jongen waar het niet goed mee gaat omdat het ziekenhuis niet toegerust is om hem te behandelen. Het NOS Journaal laat duidelijk de chaos zien en sluit af met het nieuws dat er duizenden Israëlische reservisten zijn opgeroepen vanwege het grondoffensief. Met andere woorden, de situatie wordt alsmear dreigender. Deze boodschap is bij het Jeugdjournaal ook te proeven, alleen is deze kindvriendelijker verwoord door voornamelijk van Hoorn.

Tabel 1.3 gaat in op de uitzendingen van 18 januari van het NOS Journaal en de uitzending van het Jeugdjournaal op 19 januari 2009. Deze uitzendingen gaan over het einde van het Gaza conflict 2008 – 2009, dat op 18 januari werd bereikt en tevens het einde van de onderzoeksperiode inhoud. Het Jeugdjournaal bericht echter op 19 januari over het staakt het vuren. Deze uitzending is voor dit deel van de analyse meegenomen. Het verdere onderzoek zal niet meer op de uitzending van 19 januari 2009 ingaan. Hierdoor is de uitgeschreven tekst niet opgenomen in bijlage III.

THEMA'S Fase 3: Staakt het vuren	
NOS Journaal (18 januari)	Jeugdjournaal (19 januari)
Einde conflict (0.28 – 0.44)	Einde conflict (0.44 – 1.01)
Gevolgen conflict (0.45 – 2.32)	Internationale hulp (1.02 – 1.39)
Toekomst conflict (2.33 – 4.22)	Gevolgen conflict (1.40 – 2.10)
Demonstratie in Nederland (4.23 – 5.45)	Uitleg conflict (2.11 – 2.40)
Totale lengte item: 5.17 minuten	Totale lengte item: 1.56 minuten

Tabel 1.3: Thema's in uitzendingen van 18 januari 2009 van het NOS Journaal en de uitzending van 19 januari 2009 van het Jeugdjournaal.

Beide journaals openen met het belangrijkste nieuws: het staakt het vuren. Het NOS Journaal legt uit hoe dit tot stand is gekomen, het Jeugdjournaal gaat hier niet op in. Het Jeugdjournaal legt vooral de nadruk op het positieve van de situatie: hulpverleners kunnen het gebied weer in om eten en drinken te brengen. Volgens het Jeugdjournaal zijn *'de Palestijnen er maar wat blij mee'*. Ook zie je spelende kinderen. Het NOS Journaal houdt het item meer ingetogen. Het laat vooral de gevolgen zien: lijken die onder de brokstukken vandaan worden gehaald en mensen die terug moeten naar hun in puin geschoten huizen. Correspondent van Hoorn geeft uitleg bij het eenzijdig staakt het vuren van Hamas en Israël. Het Jeugdjournaal geeft uitleg en achtergrondinformatie bij de gebeurtenissen van de afgelopen week. Ze sluit af met: *'En aan de Israëlische kant zijn ze ook blij dat het rustig is. Kinderen durven weer met een gerust hart naar school nu er niet meer geschoten wordt'*. Dit is een geruststellende slotzin, dat een soort eind goed, al goed gevoel achterlaat. Het NOS Journaal sluit op een geheel andere manier af, namelijk met een Nederlandse demonstratie tegen het Israëlische geweld.

4.1.2 Wat zijn de belangrijkste thema's?

NOS Journaal

In cirkeldiagram 1.4 is te zien welke thema's worden behandeld in alle 23 uitzendingen van het NOS Journaal. Er is te zien dat het NOS Journaal het thema 'geschiedenis en heden' het meest behandelt, namelijk in 38 van de 94 scènes. Omgerekend is dit 40,4%. Binnen dit thema vallen de deelcategorieën: geschiedenis van het conflict, oorzaak van het conflict, gevolgen van het conflict, voortgang van het conflict en doel van het conflict. Het thema 'toekomst en oplossing' komt in 23

van de 94 scènes voor, oftewel 24,5%. Onder dit thema vallen de deelcategorieën ‘toekomst van het conflict en mogelijke oplossing van het conflict’. In diagram 1.4 is tevens te zien dat het NOS Journaal aandacht besteedt aan het militair handelen. In 4 scènes, omgerekend 4,3% gaat het hierover. Bij het thema ‘internationale reacties’ staan de reacties van buurlanden, de westerse wereld, de VN en internationale hulporganisaties centraal. Tien scènes gaan in op dit thema, omgerekend 10,9%. Het thema ‘slachtoffers’ komt 9 keer terug in de uitzendingen van het NOS Journaal. Het kan hierbij gaan om gewonden en slachtoffers van de Israëliërs, gewonden en slachtoffers van de Palestijnen of inzicht in het dagelijks leven van Israëliërs of Palestijnen. In het thema ‘overig’ vallen de categorieën die weinig aan bod kwamen, in totaal 10,9% van alle behandelde thema’s. Dit zijn items over demonstraties in Israël en Palestina, demonstraties in Nederland, demonstraties in de rest van de wereld, discussies in Nederland, op welke manier Israëliëse media in eigen land berichten over het conflict en op welke manier Palestijnse media in eigen land berichten over het conflict.

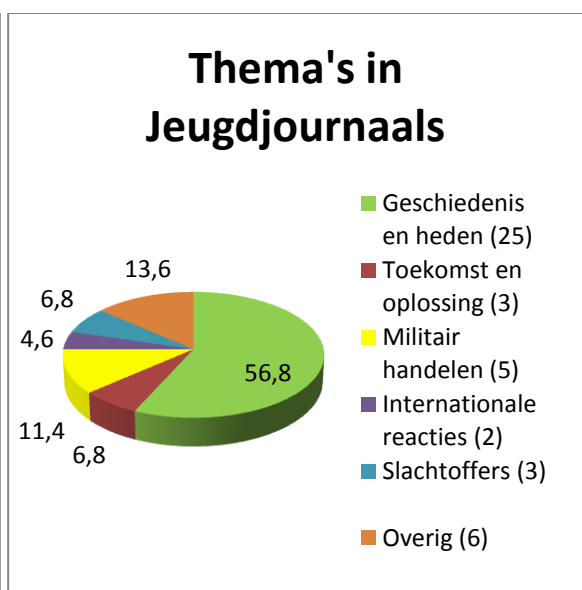
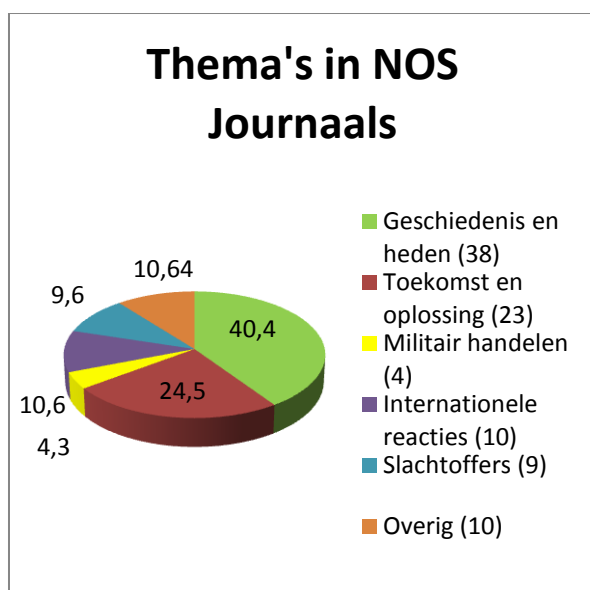

Diagram 1.4: Overzicht thema's van 23 NOS Journaal uitzendingen.

Diagram 1.5: Overzicht thema's van 11 Jeugdjournaal uitzendingen.

Jeugdjournaal

Cirkeldiagram 1.5 laat de belangrijkste thema's van de 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal zien. In totaal zijn er 44 scènes in de uitzendingen van het Jeugdjournaal geanalyseerd. Alle thema's zijn net zoals het NOS Journaal, opgebouwd uit dezelfde deelcategorieën, zie 4.1.2.

Het thema dat het meest aan bod komt bij het Jeugdjournaal is 'geschiedenis en heden', met 25 scènes. Omgerekend is dit 56,8%. Het thema 'toekomst en oplossing' komt bij het Jeugdjournaal veel minder aan bod dan bij het NOS Journaal, er gaan slechts drie scènes over. Het Jeugdjournaal besteedt in vijf scènes aandacht aan het thema 'militair handelen', twee scènes gaan over 'internationale reacties' en in drie scènes gaat het over de 'slachtoffers' in het conflict. Ook heeft het Jeugdjournaal een thema 'overig'. Voor het Jeugdjournaal bevat dit thema items over demonstraties in Nederland, demonstraties in de rest van de wereld en een reportage over twee meisjes in Nederland, de een is Israëliësch en de ander Palestijns.

4.1.3 De uitgesplitste thema's

NOS Journaal

De thema's uit diagram 1.4 kunnen worden uitgesplitst in drie perspectieven: algemene scènes, scènes met een Israëliësch perspectief en scènes met een Palestijns perspectief. Voor het NOS Journaal geldt dat in 34 van de 38 scènes over de 'geschiedenis en heden', vanuit een algemene perspectief wordt gesproken. Hier wordt dus geen expliciet pro- of anti- standpunt ingenomen. Er wordt uitleg gegeven over het conflict, de stand van zaken wordt doorgenomen, de ontwikkelingen op het diplomatieke vlak etc. In vier van de 38 items wordt er wel vanuit een Israëliësch perspectief bericht. Vaak gaat het in deze items over het 'doel van het conflict' volgens de Israëliërs. Een voorbeeld is de uitzending van 3 januari 2009. Op deze dag is het grondoffensief van Israël tegen Hamas begonnen. Het NOS Journaal opent: *'Israëliëse tanks zijn vanavond de Gazastrook ingetrokken. Daarmee is het grondoffensief van Israël tegen Hamas begonnen'*. Correspondent Sander van Hoorn vertelt: *'De Israëliërs hebben bombardementen uitgevuurd op het niemandsland tussen de grens en de bebouwing. Kennelijk met het doel om mijnenvelden op te ruimen'*. In dit citaat wordt gesproken over een doel van de Israëliëse militairen. Van Hoorn verwoordt deze Israëliëse doelstelling letterlijk.

In slechts twee items wordt vanuit het Palestijnse perspectief bericht. In deze twee items gaat het over de oorzaak van het conflict volgens de Palestijnen en het doel van het conflict volgens de Palestijnen.

Voor het thema 'toekomst en oplossing' worden 17 van de 23 scènes in een algemene perspectief gebracht. In vijf scènes wordt het Israëliëse perspectief belicht, in slechts een scène het Palestijnse perspectief.

Voor het thema 'militair handelen' belicht het NOS Journaal in vier scènes het militair handelen van de Israëliërs. In de uitzending van 28 december 2008 wordt gezegd: *'Israël is vandaag doorggegaan met aanvallen op de Gazastrook door de lucht. De regering zinspeelt ook op een aanval met grondtroepen, er zijn reservisten opgeroepen'*. Op 4 januari 2009 is correspondent van Hoorn in gesprek met een NOS nieuwslezer: *'Nieuwslezer: Er zijn vandaag weer raketten afgeschoten door Hamas. Betekent dat de Israëliëse actie tot nu toe geen resultaat heeft gehad? Van Hoorn: In elk geval niet volgens Israël die zegt, we gaan door totdat dat raketvuur stopt (...). Er zijn vandaag rond de 40 raketten op Israëliëse steden en dorpen terechtgekomen en dat is dus op grond waarop Israëliërs zeggen, het leger moet doorgaan'*. Over het militair handelen van de Palestijnen wordt kort gesproken, maar er is geen sprake van een heel thema dat over dit militaire handelen gaat.

'Internationale reacties' is een thema waar enkel in een algemeen perspectief over gesproken kan worden, omdat er geen Israëliërs en Palestijnen tot deze groep behoren.

Opvallend aan het thema 'slachtoffers' is dat het NOS Journaal het in alle zeven scènes heeft over de Palestijnse slachtoffers. Er wordt geen aandacht besteedt aan de Israëliëse slachtoffers. Op 27 december 2008 opent het NOS Journaal met deze reportage: *'Vlak na tien vanochtend vielen op 50 plekken in de Gazastrook raketten uit de lucht. Ook op het plein achter het hoofdkantoor van de veiligheidsdienst van Hamas. Mannen lopen verdoofd richting de plek waar een raket is neergekomen, midden in een groep politieagenten (...). Dit keer zijn niet alleen de strijders het doelwit, die de raketten afschieten op Israël. Dit keer wordt de volledige infrastructuur van Hamas geraakt, politiebureau's, kantoren, opslagplaatsen, inclusief het personeel dat er aan het werk is'*. Op 30 december 2008 wordt er een reportage uitgezonden over het leven van een Palestijnse familie in Gaza. Op 3 januari 2009 wordt er een reportage uitgezonden over een Palestijns ziekenhuis in Gaza. Hier wordt getoond hoe een normaal ziekenhuis functioneert in tijden van oorlog. Ook worden er geregeld slachtofferaantallen genoemd. Bijvoorbeeld op 30 december: *'Meer dan 370 mensen zijn omgekomen bij de Israëliëse luchtaanvallen'*. Ook op 3 januari worden slachtofferaantallen genoemd: *'Duidelijk is in ieder geval wel dat er na een week van geweld 700 doelen zijn bestookt en dat er ruim 430 doden zijn aan Palestijnse kant'* en op 16 januari: *'En daarmee komt het totale dodental volgens de Palestijnen op bijna 1100'*.

Er wordt wel kort verteld over slachtoffers aan Israëlsche zijde, bijvoorbeeld op 30 december: *‘En raketaanvallen van Hamas hebben tot nu toe vier Israëliërs het leven gekost’*, en op 4 januari: *‘Een militair is gesneuveld, meer dan 30 Israëlsche militairen zijn gewond geraakt’*. Maar deze verwijzingen zijn te kort om ze onder het thema ‘Israëlsche slachtoffers / gewonden’ te laten vallen.

Jeugdjournaal

Ook voor de thema’s in diagram 1.5 geldt dat ze nog kunnen worden uitgesplitst in drie perspectieven. Hierbij moet opgemerkt worden dat het Jeugdjournaal de meeste items in een algemeen perspectief brengt. Er zijn een aantal scènes die vanuit een Israëlsch of Palestijns perspectief worden verteld. Bij het thema ‘toekomst en oplossing’ wordt er op 28 december 2008 vanuit een Israëlsch perspectief bericht: *‘Want, zo zegt Israël, we stoppen pas met het geweld als Hamas dat ook doet’*.

Voor het thema ‘geschiedenis en heden’ wordt er in 24 van de 25 scènes in het algemeen over de geschiedenis van het conflict gepraat. Slechts 1 keer wordt de aanleiding van het conflict volgens de Israëliërs verwoord, namelijk op 11 januari 2009. In de reportage wordt gezegd: *‘Een van de bommen sloeg in naast een Israëlsche school, waar leerlingen voor het eerst sinds twee weken weer les kregen. Israël wil dit soort aanslagen stoppen. Daarom trekken ze nu ook met tanks de Gazastrook in’*.

Er wordt bij het thema ‘militair handelen’ vanuit Palestijns perspectief bericht. Op 8 januari 2009 wordt Israël ook in het noorden van het land bestookt met een raket: *‘Al twee weken wordt er gevochten in de Gazastrook, door de Palestijnen die er wonen en de Israëliërs. Maar nu kwamen er raketten in Israël, die vanuit Libanon werden afgevuurd. Wie de raketten afgevuurd hebben is niet duidelijk. De Israëlsche regering zegt dat Palestijnen die in Libanon wonen, het hebben gedaan’*. Bij het Jeugdjournaal wordt ook het militair handelen van de Israëliërs behandeld. Dit gebeurt op 4 januari 2009. *‘Israëlsche militairen zijn de grens over getrokken (...) In het donker trokken Israëlsche militairen de grens over met tanks en soldaten. Er wordt flink gevochten in het gebied’*.

Ook bij het Jeugdjournaal zijn de internationale reacties enkel vanuit een algemeen perspectief gedaan. Over de slachtoffers wordt twee keer algemeen bericht en een keer vanuit het Israëlsche perspectief. Dit gebeurt op 8 januari. Correspondent van Hoorn vertelt over het gevaar voor de inwoners van de Gazastrook. *‘(...) Nieuwslezer: Merken kinderen in Israël ook iets van de oorlog? Ja, als ze dichtbij Gazastrook wonen wel. Daar zijn ook bange kinderen, in schuilkelders, maar deze kinderen kunnen wel naar andere plekken in Israël’*.

4.1.4 Samenvatting onderdeel thema’s

Aan het einde van deze paragraaf kunnen enkele conclusies worden getrokken. Zoals in 4.1.1 beschreven, berichten beide journaals in elke fase van het conflict het eerst over de belangrijkste gebeurtenissen. Bijvoorbeeld de ontwikkeling tot een grondoorlog en het einde van het conflict. Het NOS Journaal blijkt in haar items meer inhoudelijk op de gebeurtenissen in te gaan en de onderwerpkeuze is breder. Het NOS Journaal gaat veelvuldig in op de diplomatieke ontwikkelingen, terwijl het Jeugdjournaal hier weinig tot geen aandacht aan besteedt. Dit is mede te wijten aan de langere uitzendtijd van het NOS Journaal. Het Jeugdjournaal blijft zo dicht mogelijk bij de kern van de gebeurtenissen. Ze heeft een belerende inslag, door de in elke uitzending uitleg bij het conflict te geven. De makers van het Jeugdjournaal willen dat de informatie begrijpelijk is voor iedere kijker. Het nieuws wordt verteld aan de hand van begrijpelijke taal, niet schokkende beelden en onderwerpen die kinderen aanspreken, zoals de reportage op 30 december. Hierin wordt duidelijk dat kinderen niet meer buiten op straat kunnen spelen, want het is te gevaarlijk. Ook al wordt niet het hele verhaal verteld, de boodschap is duidelijk.

Het NOS Journaal laat in haar berichtgeving vooral de gevolgen zien van het conflict. Het Jeugdjournaal probeert een positievere draai aan het verhaal te geven, zonder dat de waarheid in het geding komt. In de uitzending over het staakt het vuren komt dit het meest naar voren. Kinderen durven weer naar school, de Palestijnen zijn maar wat blij met de hulp. Het NOS Journaal zoomt hier meer in op de gevolgen van de inwoners van Gaza.

Sinds het boek 'Het zijn net mensen' van Joris Luijendijk is er wel degelijk iets veranderd in de verslaggeving rondom correspondenten. Dit bewijst Sander van Hoorn door meerdere malen te vermelden dat de uitgezonden reportages niet van zijn hand komen, maar volgens hem toch een goed beeld geven van de situatie in Gaza. Het Jeugdjournaal maakt gebruik van dezelfde beelden, maar hier wordt door de nieuwslezers en van Hoorn geen enkele keer naar deze situatie verwezen.

Wat betreft de belangrijkste thema's, beschreven in 4.1.2 en 4.1.3 zijn er een aantal overeenkomsten en verschillen tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal te noemen. Voor beide journaals is thema 'geschiedenis en heden' het grootst. In de samenstelling van dit thema zijn verrassend veel overeenkomsten te vinden. Zowel het NOS Journaal als het Jeugdjournaal besteden binnen dit thema veel aandacht aan de deelcategorieën 'geschiedenis van het conflict' en 'gevolgen van het conflict'. Hiermee wordt overigens niet de inhoud van de items bedoeld. Deze laten namelijk wel diverse verschillen zien. Het Jeugdjournaal bericht over het algemeen met korte items en een heldere uitleg. Hierin worden de belangrijkste gebeurtenissen en achtergronden verteld. Kinderen begrijpen de context van het conflict hierdoor beter. Het NOS Journaal slaat deze uitleg over en gaat uit van voldoende basiskennis. Hierdoor wordt meer de breedte en diepte ingegaan. Hier wordt met moeilijkere woorden gesproken en de items zijn langer, soms wel 9 minuten.

Wat betreft het thema 'toekomst en oplossing' zijn er enkele grote verschillen. Zo is het Jeugdjournaal met drie scènes over dit thema veel beperkter, dan het NOS Journaal met 23 scènes. Het NOS Journaal bespreekt de toekomstverwachtingen voor het conflict, ook al zijn deze niet altijd rooskleurig. Het Jeugdjournaal eindigt in haar uitzendingen vaak met een hoopgevende zin, maar deze zijn te beperkt om ze in te delen binnen het thema.

In de categorie 'slachtoffers' zijn er ook een aantal zaken die opvallen. Zowel het NOS Journaal als het Jeugdjournaal toont weinig beelden van Israëliische slachtoffers/ gewonden. Ook al zijn daar in aantallen weinig slachtoffers gevallen, de mensen daar leven ook in continue angst. Als het Jeugdjournaal over de slachtoffers bericht, gaat dit in alle gevallen om de Palestijnse slachtoffers. Hierdoor krijgen de Palestijnen het stereotype stempel op zich gedrukt van slachtoffer. Dit is een groot verschil met eerdere onderzoeken naar de berichtgeving over het conflict. Daarin komt Israël vaak als slachtoffer uit de bus. Aan het militaire handelen van de Palestijnen wordt in het NOS Journaal helemaal geen aandacht besteedt, terwijl het Jeugdjournaal hier nog twee scènes aan besteedde.

4.2 Onderzoekresultaten 'In beeld'.

In dit onderdeel van de resultaten zal besproken worden wie er in beeld komt, wat er in beeld komt en wie er aan het woord komt. Deze drie paragrafen worden afzonderlijk behandeld, maar zijn op dezelfde manier opgebouwd. Allereerst zullen de analyseresultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal worden besproken. Hierin worden de percentages, maar ook de verschillende perspectieven besproken. Afsluitend worden van elke paragraaf de belangrijkste bevindingen opgesomd.

4.2.1 Wie komt er in beeld?

In deze paragraaf wordt besproken wie er in beeld komen tijdens de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. Er zijn schematisch drie hoofdgroepen te onderscheiden, namelijk: Israëliërs, Palestijnen en onafhankelijke mensen zoals internationale hulpverleners. In deze categorieën wordt onderscheid gemaakt tussen politici, militairen, gewonden en burgers. Mensen zijn meegeteld als ze langer dan 1 seconde in beeld zijn gekomen. Als dezelfde mensen, in hetzelfde item meerdere malen in beeld komen is dit als een geteld.

4.2.1.1 Resultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal

NOS Journaal

In diagram 1.6 is te zien wie er in beeld kwam tijdens de uitzendingen van alle NOS Journaals. De percentages uit de diagram zijn opgebouwd uit vier deelcategorieën, namelijk: politici, militairen, gewonden en burgers. Tijdens de analyse zijn mensen zijn meegenomen die langer dan een seconde in beeld kwamen en niets zeiden. Mensen die meerdere keren, in hetzelfde item in beeld komen, zijn een keer geteld.

De Palestijnen komen het meest in beeld, in totaal 60 keer. Omgerekend is dit 45,5% van alle mensen die in beeld zijn gekomen. Dit percentage bestaat uit 27 beelden van Palestijnse gewonden en 30 beelden van Palestijnse burgers. Dit is een zeer opvallend verschil met de resultaten van de Israëliërs. Het percentage 38,6% bestaat daar namelijk uit 27 beelden van Israëlische militairen. In slechts 11 beelden komen Israëlische burgers voor, op acht beelden zijn Israëlische gewonden te zien en vier keer komen Israëlische politici in beeld. Er worden dus vrijwel geen beelden getoond van Palestijnse militairen, en relatief minder beelden van Israëlische burgers en gewonden. In 21 beelden komen internationale politici of internationale hulpverlening voor. Deze zijn opgenomen onder de categorie anderen.

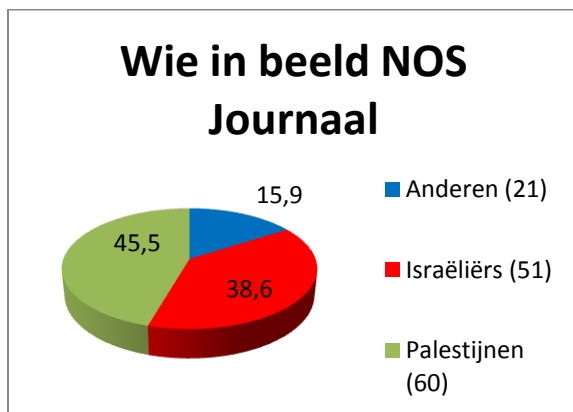

Diagram 1.6: Wie komt er in beeld bij alle 23 uitzendingen van het NOS Journaal

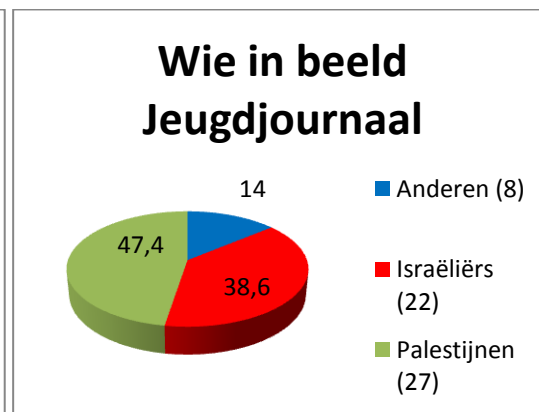

Diagram 1.7: Wie komt er in beeld bij alle 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal

Jeugdjournaal

In diagram 1.7 is te zien wie er het meest in beeld kwam tijdens de uitzendingen van het Jeugdjournaal. Ook bij het Jeugdjournaal zijn dit de Palestijnen, die met 27 keer in beeld, het grootste percentage behaalden. In maar liefst 16 beelden komen Palestijnse gewonden voor, in 10 beelden Palestijnse burgers. Omgerekend is dit maar liefst 97% van alle Palestijnse beelden. Dit is een groot verschil met de beelden over de Israëliërs. Van de 22 beelden, zijn er 16 waarin Israëliërs voorkomen. In slechts 3 beelden komen Israëliërs gewonden voor, twee keer worden Israëliërs burgers getoond en een keer komt een Israëliër politicus in beeld. In acht beelden komen internationale politici en hulpverlening voor. Deze zijn in de categorie anderen opgenomen.

4.2.1.2 Samenvatting van de analyse 'wie er in beeld' komen

In deze paragraaf zijn er een paar zaken die opvallen. In de diagrammen 1.6 en 1.7 valt te lezen dat de percentages van zowel het NOS Journaal als het Jeugdjournaal zeer goed met elkaar overeenkomen. Relatief gezien worden het NOS Journaal en het Jeugdjournaal met dezelfde hoeveelheid beelden over Israëliërs, Palestijnen en onafhankelijke groepen zoals hulpverleners gemaakt. Bij het NOS Journaal gaan 95% van de beelden over Palestijnse burgers en gewonden. Er komen relatief veel Israëliërs militairen in beeld. Bij het Jeugdjournaal is dezelfde trend te zien. Er worden voornamelijk Palestijnse burgers en gewonden getoond en voornamelijk Israëliërs militairen. Deze uitkomst is opvallend en wekt stereotype beeldvorming in de hand. Zo worden de Israëliërs vaak als aanvallers benaderd en de Palestijnen als slachtoffer. Er worden weinig beelden getoond van Israëliërs slachtoffers. In aantallen zijn deze ook minder aanwezig, maar de mensen rond de grens met de Gazastrook leven door de dreiging ook constant in angst. Hier wordt zeer weinig aandacht aan besteed. Het omgekeerde verhaal geldt voor de Palestijnen. Beelden uit de Gazastrook laten constant de slachtoffers zien, maar de Palestijnse strijders komen niet in beeld. Dit kan een gevolg zijn van het feit dat internationale journalisten de Gazastrook niet in mochten en er dus geen beelden zijn van Hamasstrijders. Dat zou betekenen dat de getoonde beelden, op het moment van uitzenden de meest objectieve weergave van het conflict gaven.

4.2.2 Wat komt er in beeld?

In deze paragraaf zal worden ingegaan op de vraag: wat komt er in beeld tijdens de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. De analyse is uitgevoerd aan de hand van de 11 uitzendingen van het NOS Journaal en de 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal die op dezelfde dag zijn uitgezonden. De tellingen zijn gedaan op basis van het gehele shot, ongeacht de tijd dat het in beeld is. Een shot met bijvoorbeeld Israëliërs militairen erin, telt als een. De categorieën in de diagrammen zijn op te splitsen in Israël, Palestina en algemeen. Zo geldt voor de categorie 'beelden grondgebied' dat deze beelden kunnen gaan over Israël of Palestina (Gaza). Hetzelfde geldt voor de categorie 'kapotte huizen' en 'militaire uitrusting'. 'Bombardement op Gaza' gaat enkel over Gaza. De categorie 'hulpverlening' valt onder het kopje anderen.

4.2.2.1 Resultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal

NOS Journaal

In diagram 1.7 is te lezen dat het NOS Journaal een grote variëteit aan beelden laat zien. De categorie 'beelden grondgebied' bestaat uit 24 beeldfragmenten. Hiervan gaan 11 beelden van het Israëliërs grondgebied. In dezelfde categorie gaan 13 van de 24 beeldfragmenten over beelden van de Gaza.

Dit zijn voornamelijk beelden van de skyline van Gaza, beelden van huizen waar rook uit komt en beelden uit reportages die binnen Gaza zijn gemaakt. In deze categorie is de plek waarvandaan correspondent van Hoorn zijn verslag deed, meegenomen. Hij stond in Israël, vlakbij de grens met Gaza omdat hij het conflictgebied niet in mocht. Shots van hem zijn opgeteld bij 'beelden van Israël'. Bij 'kapotte huizen' is een aardig verschil tussen Israël en Gaza te zien. Van de 22 beeldfragmenten zie je vier keer kapotte huizen in Israël. Maar liefst 18 keer zie je beelden van kapotte huizen in Gaza. Dit kunnen nog leefbare huizen zijn, maar ook grote hopen met puin. Tot de categorie 'militaire uitrusting' behoren beelden van tanks en helikopters. In het NOS Journaal worden 18 beeldfragmenten uit deze categorie getoond. Alle 18 behoren tot de militaire uitrusting van Israël. In de categorie 'bombardement op Gaza' horen beelden die de aanvallen van Israël op Gaza laten zien. Dit zijn vaak lange afstandsbeelden, die weliswaar vanuit Israël zijn gemaakt. De categorie bestaat uit zes fragmenten. Beelden van ziekenhuizen, vrachtwagens met hulpgoederen en ambulances komen zeven keer in beeld. Ze behoren tot de categorie 'hulpverlening'. Dan is er enkel nog de categorie 'overig'. Hier gaat het een keer over een bombardement op Israël en twee keer over demonstraties in Nederland. Deze categorieën waren te klein om ze apart weer te geven.

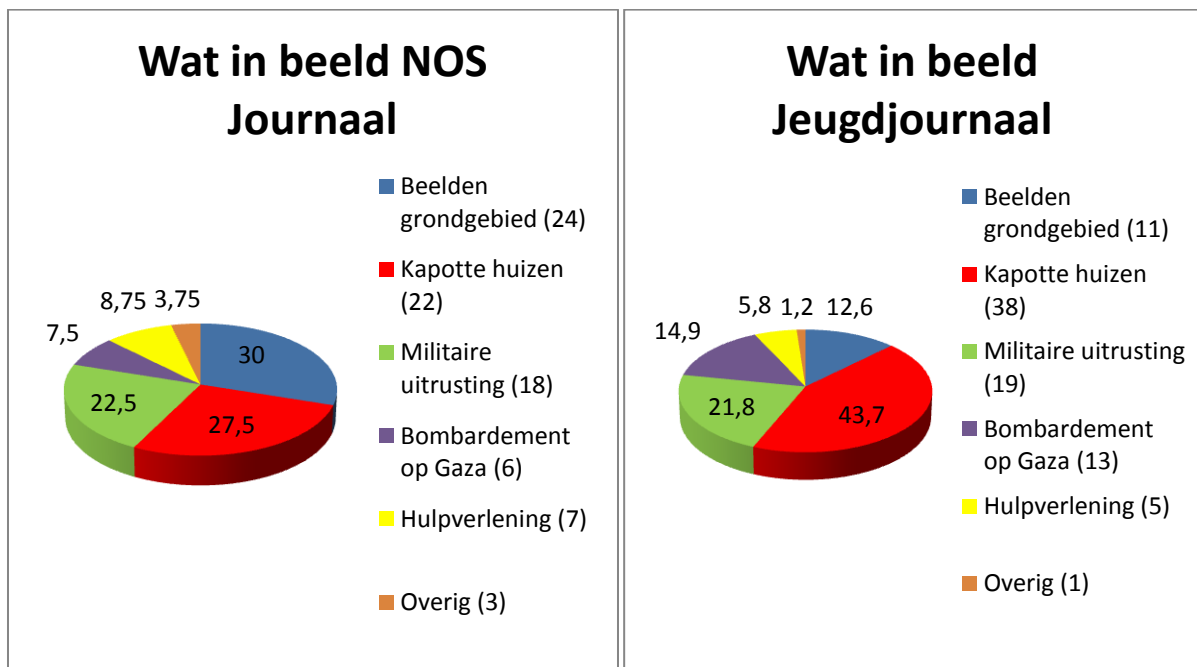

Diagram 1.8: Wat komt er in beeld bij de 11 uitzendingen van het NOS Journaal?

Diagram 1.9: Wat komt er in beeld bij de 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal?

Jeugdjournaal

In diagram 1.9 is te zien wat er in beeld komt bij het Jeugdjournaal. In de overduidelijke meerderheid van de beelden worden 'kapotte huizen' getoond. Maar liefst 38 beeldfragmenten gaan hierover. Er worden 4 keer beelden getoond van beschadigde huizen in Israël, tegen 34 beeldfragmenten van kapotte huizen in Gaza. Het Jeugdjournaal kiest ervoor om de ernst van de situatie door middel van kapotte huizen te laten zien. Dit soort beelden zijn minder schokkend dan beelden van gewonde mensen. Het blijft afstandelijker. Het Jeugdjournaal besteedt 19 beeldfragmenten aan 'militaire uitrusting', waarvan alle fragmenten Israëlische militaire uitrusting laat zien. Er worden 13 keer beelden over de 'bombardementen op Gaza' uitgezonden, 11 keer komen er beelden over het

grondgebied voorbij. Drie van de 11 beeldfragmenten gaan over het grondgebied van Israël, acht gaan over Gaza. In vijf beeldfragmenten zie je hulpverlening en een keer wordt er een demonstratie in Nederland getoond.

Een extra opmerking moet gemaakt worden voor het feit dat veel beelden van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal hetzelfde zijn. Dit zijn vooral beelden over de militaire uitrusting en beelden over de kapotte huizen. Beide journaals maken echter wel een geheel ander item.

4.2.2.2 Samenvatting van de analyse 'wat er in beeld' komt.

De grootste opvallendheid bij het thema 'wat komt er in beeld' is de grote hoeveelheid beelden van 'kapotte huizen' in Gaza. Het Jeugdjournaal kiest maar liefst 34 keer voor dit soort beelden. Dit is extra opvallend omdat het Jeugdjournaal minder vaak slachtoffers laat zien. Beelden van kapotte huizen zijn meer afstandelijk dan beelden van slachtoffers. Maar toch wordt er met deze indirecte manier een beeld geschetst van oorlog. Het NOS Journaal kiest ook relatief vaak voor 'kapotte huizen' in Gaza, maar dit is toch bijna de helft van het aantal van het Jeugdjournaal. Bij het NOS Journaal zijn ook vaker slachtoffers te zien.

Verder is het opvallend dat als het over de categorie 'militaire uitrusting' gaat, de beelden van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal beide over de militaire uitrusting van Israël gaan. Zijn er geen beelden beschikbaar van Hamasstrijders?

Ook is het opvallend dat er relatief veel beelden worden uitgezonden van bombardementen op Gaza, en slechts een keer van een bombardement op Israël. Dit legt de slachtofferrol bij de Palestijnen. Iets dat verrassend is, met het oog op de in hoofdstuk 1 besproken theorie. Die concludeert dat in de Nederlandse media vaak partij wordt gekozen voor Israël.

Als laatste moet er gezegd worden dat er veel dezelfde beelden worden uitgezonden door het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. Dit heeft te maken met het beperkte aanbod van beelden uit het conflictgebied. Toch weet het NOS Journaal heel andere items te maken dan het Jeugdjournaal. Hierdoor wordt het nog interessanter om verschillen in de berichtgeving van deze twee journaals te vinden.

Zowel het NOS Journaal als het Jeugdjournaal gebruikt veel dezelfde beelden. Dit zijn vooral beelden over de militaire uitrusting van Israël en de kapotte huizen in Gaza. Dezelfde beelden worden op een heel andere manier gebruikt door het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

4.2.3 Wie komt er aan het woord?

In deze paragraaf zal worden geanalyseerd wie er aan het woord komen tijdens de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. Dit kunnen woordvoerders zoals premiers, ministers of leiders zijn, maar ook burgers of hulpverleners zoals dokters of artsen. Wanneer dezelfde persoon in een scène meerdere malen aan het woord komt, dan is dit als 1 geteld. De nieuwslezer en correspondenten zijn niet meegeteld in de analyse. De analyse is verricht over de 23 uitzendingen van het NOS Journaal en de 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal.

4.2.3.1 Resultaten van de uitzendingen van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal

NOS Journaal

In diagram 1.10 is te zien wie er aan het woord komen in tijdens de uitzendingen van het NOS Journaal. De Palestijnen komen het meest aan het woord in de reportages. Van de 35 keer dat Palestijnen spreken, wordt dit 14 keer gedaan door woordvoerders. Burgers komen 17 keer aan het woord. De overige 4 items komt een Palestijnse arts aan het woord. Deze verdeling is vrij evenredig te noemen. De verdeling van de Israëliërs is minder evenredig. In 15 van de 22 keer dat er een Israëliër aan het woord komt, is dit een woordvoerder. Slechts vijf keer komt er een burger aan het woord. In twee scènes komt een woordvoerder van het CIDI aan het woord. Internationale hulpverlening en internationale politici komen achtereenvolgens negen en zeven keer aan het woord. Deze zijn onderverdeeld in de categorie anderen, omdat ze onafhankelijk zijn.

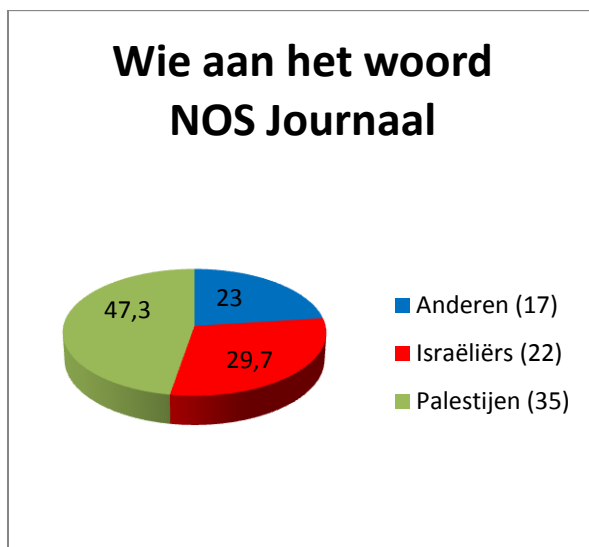

Diagram 1.10: Analyseresultaten alle 23 uitzendingen van het NOS Journaal

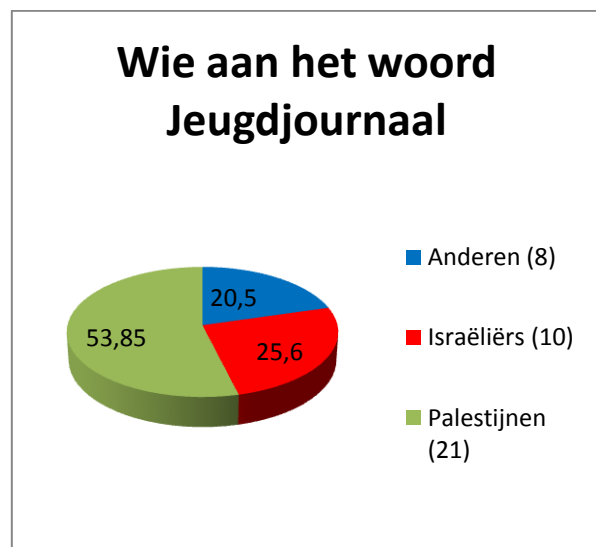

Diagram 1.11: Analyseresultaten alle 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal

Jeugdjournaal

Diagram 1.11 is te zien dat de Palestijnen het meest aan het woord komen. Van de 21 keer dat er gesproken wordt door Palestijnen, wordt dit 11 keer gedaan door Palestijnse burgers. Zes keer komt een Palestijnse woordvoerder aan het woord. In de overige vier keer wordt er door een Palestijnse arts gesproken. De Israëliërs komen beduidend minder aan het woord. Van de tien keer dat er Israëliërs aan het woord komen zijn dit negen keer woordvoerders. Slechts een keer wordt er gesproken door een woordvoerder van het CIDI. Het is opvallend te noemen dat het Jeugdjournaal

geen Israëlische burgers aan het woord laat. Wel komen er acht keer mensen van internationale hulporganisaties aan het woord. Deze zijn wederom onder de categorie algemeen geplaatst.

4.2.3.2 Samenvatting van de analyse 'wie er aan het woord' komt

Het is opvallend dat het Jeugdjournaal veel minder grote aantallen mensen aan het woord laat. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de kortere tijd van een item in het Jeugdjournaal en de specifieke benaderingswijze van het Jeugdjournaal. Niet elke woordvoerder of burger zal precies de heldere en duidelijke uitleg hebben zoals in het Jeugdjournaal wordt gebruikt. Hierdoor zal het voor de redactie van het Jeugdjournaal lastig zijn om de juiste quote te vinden die de boodschap zal onderstrepen.

Een ander opvallend punt zijn de Palestijnen die zowel, in het NOS Journaal als in het Jeugdjournaal verreweg het meest aan het woord komen. Dit zijn voornamelijk burgers of gewonden.

4.3 De vorm van de journaals

In dit deel van de resultaten zal worden ingegaan op de vorm van de journaals. Specifiek zal er gekeken worden naar de opbouw van de uitzendingen, waar wordt mee geopend en geëindigd? En niet minder belangrijk: Wat is rol van de nieuwslezer en correspondent? In 4.3.1 zal allereerst begonnen worden met de analyse van de opening van de journaals. In 4.3.2 zal gekeken worden naar de rol van de nieuwslezer en correspondent. Wat vertellen ze, welke informatie brengen ze? Zijn er overeenkomsten? In 4.3.3 zal het gaan over de afsluiting. Zit er een bepaalde boodschap in de slotzinnen van de journaals?

4.3.1 De opening van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal

In deze paragraaf zal worden gekeken waarin de opening van de journaals verschillen. De analyse is gedaan op basis van de 11 uitzendingen van het NOS Journaal en de 11 uitzendingen van het Jeugdjournaal die op dezelfde dag zijn uitgezonden. In bijlage II is de lijst te vinden met alle opening- en afsluitingszinnen van zowel het NOS Journaal als het Jeugdjournaal die op dezelfde dag zijn uitgezonden. De openingszinnen worden gesproken tijdens het korte intro. Hierin worden de belangrijkste onderwerpen van het journaal kort toegelicht. Op 13 januari heeft het NOS Journaal geen openingszin, het Jeugdjournaal mist de openingszin op 7 januari. Er zal op verschillende aspecten worden gelet, namelijk: formulering, algemeen beschrijvend of specifiek op een bepaalde gebeurtenis of personen gericht, komt het nieuws van dezelfde dag meteen in het journaal en wat is de woordkeuze? Bijlage III bevat de uitgeschreven tekst van de uitzendingen van 27 december en 8 januari van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

Formulering

Bij de formulering en inhoud van de zinnen, vallen een aantal zaken op. Het NOS Journaal opent op 27 december met: *'Honderden doden na zware Israëlische bombardementen Gaza'*. Het Jeugdjournaal opent dezelfde dag met: *'Israël schiet raketten af op inwoners van Gaza'*. Een ding staat vast: Israël heeft Gaza gebombardeerd. Maar er zit een groot verschil in de formulering. Het NOS Journaal kiest ervoor om melding te maken van het aantal doden na de bombardementen. Het Jeugdjournaal laat deze 'slachtoffer' informatie achterwege. Het Jeugdjournaal doet helemaal geen mededelingen over het aantal slachtoffers in haar openingen, zie bijlag II. Ook wordt er niet gesproken over een 'bombardement', maar over raketten die worden afgeschoten op Gaza. Deze

opening van het Jeugdjournaal lijkt typerend voor de rest van de openingen. Het Jeugdjournaal is genuanceerder in haar openingszinnen dan het NOS Journaal. Bijvoorbeeld op 28 december. Het Jeugdjournaal zegt *'nog steeds veel geweld'* terwijl het NOS Journaal het heeft over *'aanvallen op Gaza gaan onverminderd door'*. Op 16 januari wordt in het Jeugdjournaal gezegd dat Unicef *'zich grote zorgen'* maakt over kinderen in de Gazastrook. Het Jeugdjournaal heeft natuurlijk een heel andere doelgroep dan het NOS Journaal. De formuleringen die het Jeugdjournaal gebruikt mogen voor kinderen niet meteen te schokkend zijn en moeten bovenal begrijpelijk blijven. Het Jeugdjournaal bericht op deze subtiele manier over ernstige nieuwsfeiten. NOS Journaal is vaak recht voor zijn raap en lijkt minder beperkingen te voelen met betrekking tot schokkende feiten.

Algemeen/ specifiek

Opvallend bij de openingen van het Jeugdjournaal is dat het of heel algemeen blijft of inzoomt op een specifieke familie of groepje kinderen. Op 28 december is de opening algemeen: *'Nog steeds veel geweld tussen Israël en Gaza'*. Dit lijkt redelijk op de opening van het NOS Journaal, deze opent met: *'Israëlische aanvallen op Gaza gaan onverminderd door'*. Dit is overigens een van de weinige keren dat de inhoud en formulering tussen beide journaals redelijk overeen komt.

Maar op 11 januari opent het Jeugdjournaal met: *'Kinderen in Nederland bezorgd over de gevechten in Gaza'*. Hier wordt specifiek verwezen naar kinderen in Nederland. In het item komen ook twee kinderen aan het woord, de een Israëlich, de ander Palestijns. Ze zijn bezorgd over de situatie in hun land. Er wordt in de 11 openingszinnen 6 keer gerefereerd aan kinderen en families in Gaza. Op deze manier lijkt het Jeugdjournaal de berichtgeving te willen aanpassen aan de doelgroep. Het NOS Journaal opent vaak met algemeenheden, kort en zakelijk verwoord. *'Hulpverleners beschuldigen Israëliërs van belemmering hulpverlening'* is de opening van 8 januari. Alle openingen zijn algemeen, er wordt niet gesproken over een bepaald individu of specifieke mensengroep. Er wordt een beknopte samenvatting gemaakt van de meest belangrijke gebeurtenissen.

Nieuws op zelfde dag

Als gekeken wordt naar de feitelijke gebeurtenissen op de dagen in het conflict, dan vat het NOS Journaal de belangrijkste gebeurtenissen van de dag samen in de openingszin. "Bijvoorbeeld op 7 januari, wanneer er een resolutie wordt bereikt waarin er elke dag een gevechtspauze van 3 uur gaat plaatsvinden. Het NOS Journaal opent met: *'Gevechtspauze in Gaza voor Palestijnse bevolking'*. De nieuwswaarde van dit item is voor het Jeugdjournaal minder groot: het heeft op 7 januari geen opening. Ook vat het de belangrijkste gebeurtenissen van de dag niet altijd samen. Hoe langer het conflict voortduurt, hoe gevarieerder het Jeugdjournaal bericht. Ze kiest er voor om niet elke keer te berichten over slachtofferaantallen en gebombardeerde steden. Ze laat vooral de effecten zien die de oorlog op kinderen over de hele wereld heeft. Op 18 januari, als het conflict eindigt, is dit verschil het grootst. Het NOS Journaal opent met: *'Israël en Hamas staken het vuren'*, terwijl het Jeugdjournaal opent met: *'Kinderen doen mee aan demonstratie tegen Israël'*. Op 11 januari wordt er een heel item gewijd aan twee meisjes, de een Israëlich, de ander Palestijns. Ze wonen in Nederland, maar hebben nog steeds familie in het conflict gebied wonen. Ze vertellen over hun zorgen en hun wens dat het geweld ophoudt. Er wordt voor gekozen om niet te berichten over de ontwikkelingen van deze dag.

Op 3 januari begint het Israëlische grondoffensief. Het NOS Journaal opent dezelfde avond dan ook met: *'Israël begint grondoffensief tegen Hamas'*, terwijl het Jeugdjournaal pas een dag later bericht

over dit grondoffensief. Deze verschillen hebben te maken met het feit dat items al gepland staan voor een bepaalde dag. Op de redactie van journaals wordt 's ochtends overlegd over de inhoud van de uitzending van dezelfde avond. Soms moeten daar reportages bij worden gemaakt, waarbij mensen geïnterviewd worden. Dit moet gepland worden. Als zich ineens grote ontwikkelingen voordoen, dan kan dit niet altijd meer worden meegenomen in de uitzending van die dag. Een andere reden zou kunnen zijn dat het Jeugdjournaal niet elke dag hetzelfde soort nieuwsberichten wil maken. Een reportage is dan een goede manier om de kijker te boeien. Maar het gevaar van de reportage is dat hij niet helemaal up to date is. Op grond van bijlage II kan geconcludeerd worden dat de nieuwswaarde van gebeurtenissen voor het Jeugdjournaal minder hoog zijn dan voor het NOS Journaal. Dit journaal bericht dagelijks over de ontwikkelingen die er zijn.

Woordkeuze

Als gekeken wordt naar de woordkeuze van beide journaals, kan daar het een en ander over gezegd worden. Het NOS Journaal gebruikt in haar openingszinnen meer moeilijke woorden, zoals: grondoffensief, bombardement, onverminderd en belemmeren. Het Jeugdjournaal zorgt altijd voor vervangende, begrijpbare woorden en zinnen. Het begin van het grondoffensief op 4 januari wordt gemeld met: *'Soldaten van Israël vechten nu ook op de grond tegen de Palestijnen'*. Het NOS Journaal gebruikt wel het woord 'grondoffensief'.

Ook is het opvallend dat het NOS Journaal het drie keer heeft over Hamas. Het Jeugdjournaal gebruikt deze naam niet. Waarschijnlijk omdat er in de korte intro's geen extra uitleg gegeven kan worden. De betekenis van 'Hamas' zou voor de doelgroep moeilijk plaatsbaar kunnen zijn. Daardoor wordt er over Palestijnen gesproken. Het Jeugdjournaal kiest woorden die begrijpelijk zijn voor haar doelgroep.

4.3.2 Rol van de nieuwslezer/ correspondent

De nieuwslezer speelt een belangrijke rol in elke uitzending. Wat wordt er verteld en wat niet? Wordt er uitleg gegeven, wat is de houding van de nieuwslezer? Naast de nieuwslezer is er vaak een correspondent ter plaatse aan het woord. Zijn verhalen en reportages zijn erg belangrijk voor de beeldvorming die de kijkers thuis krijgen. In deze paragraaf wordt gekeken wat de rol van de nieuwslezer en correspondent is bij het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

4.3.2.1 Nieuwslezer

Inhoud

De nieuwslezers van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal lezen beide het nieuws van de dag voor, maar er zijn duidelijke verschillen te zien in de inhoud van het verhaal. De nieuwslezer van het NOS Journaal praat de kijker op een zakelijke toon bij over de ontwikkelingen in het conflict. Er wordt gesproken over een breed scala aan onderwerpen binnen dit thema. Naast het feit dat de nieuwslezer inhoudelijk op het conflict ingaat (beweegredenen, doel, gevolg, voortgang, etc.), worden er verschillende items ingeleid waarin bijvoorbeeld internationale en Arabische reacties worden besproken. Ook vertellen slachtoffers, artsen en hulpverleners over de situatie, worden Palestijnse en Joodse reacties uit Nederland en de rest van de wereld erbij betrokken en worden de reacties van de Nederlandse politiek getoond. De NOS Journaal nieuwslezer interviewt ook de correspondenten die ter plaatse zijn. In het geval van het Gaza conflict 2008-2009 gaat het om

Sander van Hoorn, vanuit Israël, vlakbij de grens tussen Israël en Gaza en Nicole le Fever. Zij bericht vanuit Egypte, maar verblijft vlakbij de grens met Gaza.

De nieuwslezer van het Jeugdjournaal vertelt minder lang over een kleiner aantal onderwerpen. De teksten hebben een open benaderingswijze, begrijpelijk voor kinderen. De kern van het conflict wordt in een aantal zinnen samengevat. Er wordt niet teveel uitgewijd in 'bijzaken', de dingen die verteld worden zijn helder. Daarvoor is vaak een extra uitleggende zin nodig. Belangrijk voor het Jeugdjournaal is de afsluitende zin. De nieuwslezer spreekt in bijna elke uitzending een beknopte afsluiting uit, die aansluit bij het laatste item. In paragraaf 4.3.3 zal verder op deze slotzinnen worden ingegaan.

Uitleg

In het NOS Journaal wordt verteld over de aanleiding van het conflict, de gevolgen etc., maar er wordt niet veel aandacht besteed aan extra uitleg over het conflict of de partijen die eraan deelnemen. De makers van het NOS Journaal gaan ervan uit dat de kijker over voldoende achtergrondinformatie beschikt.

Bij het Jeugdjournaal werkt dit toch anders. Daar worden vaak dingen uitgelegd. Bijvoorbeeld vrij expliciet op 28 december: *'Israël gaat nog steeds door met de bombardementen op de Palestijnen in de Gazastrook, ook al heeft de Verenigde Naties gezegd dat het geweld moet stoppen. Van de Verenigde Naties zijn alle belangrijke landen van de wereld lid'*. Een ander ding dat opvalt, is dat er in elke uitzending iets wordt verteld over de achtergrond van het conflict. Kort en beknopt wordt er verteld waarom de Israëliërs en de Palestijnen ruzie hebben in Gaza. Op 28 december: *'De ruzie tussen Israël en de Palestijnen is al jaren aan de gang. Het gaat vooral over land'*. Op 30 december: *'Er is al jarenlang ruzie tussen de Palestijnen, die in de Gazastrook wonen, en de Israëliërs. De ruzie gaat vooral over de verdeling van grond'*, of op 3 januari: *'(...) al jaren ruzie over wie waar mag wonen en wie de baas mag zijn...'*. In het Jeugdjournaal wordt vaak verteld dat de Israëliërs tegen de Palestijnen vechten. Er wordt bijna niet over ' Hamas' gesproken. Als dat gebeurt, zoals op 4 januari dan wordt er altijd een uitleg bij gegeven: *'(...) Hamas is een organisatie die de baas is in Gaza'*. Misschien is er op dit gebied wel het meeste verschil te zien.

4.3.2.2 Correspondent

Naast de nieuwslezer is de correspondent belangrijk voor het nieuws dat ter plekke gegeven wordt. Luijendijk schreef in zijn boek 'Het zijn net mensen' uit 2006 al over de moeilijkheid voor een correspondent, om zo objectief mogelijk met de beschikbare informatie om te gaan. Objectiviteit is in een conflictgebied vaak lastig, omdat er weinig informatie naar buiten komt en deze informatie vaak erg gekleurd is. Daarom is het juist zo belangrijk dit in de juiste context te zien. In deze paragraaf wordt gekeken naar de verschillende rol van de correspondent voor het NOS Journaal en het Jeugdjournaal.

Inhoud

Voor het NOS Journaal en het Jeugdjournaal zijn de belangrijkste correspondenten ten tijde van de onderzoeksperiode Sander van Hoorn en Nicole le Fever. Van Hoorn bracht acht bijdragen voor het NOS Journaal en twee voor het Jeugdjournaal. Le Fever maakte twee verslagen voor het NOS Journaal en een voor het Jeugdjournaal. Over de inhoud zijn verschillende dingen te zeggen. Op 30 december maakt Van Hoorn een bijdrage voor het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. In de

reportage van het NOS Journaal volgen we een Palestijnse familie in Gaza. We zien een vader en zijn kinderen die binnen zitten. Zoon Achmed staat in een lange rij bij de bakker en komt na 5 uur thuis. Dan pas kan zijn moeder aan het ontbijt beginnen. De vader gaat mee naar buiten, om rond te rijden door Gaza. Na de reportage volgt er een interview met Van Hoorn en de nieuwslezer. Er wordt gesproken over de gevolgen van een mogelijk grondoffensief en de reacties van de buurlanden. Op dezelfde dag maakte Van Hoorn een item voor het Jeugdjournaal. Daarin worden ook beelden getoond van de Palestijnse familie. Hier wordt de nadruk gelegd op het feit dat de kinderen niet naar buiten durven en dat de oudste broer 5 uur heeft gewacht bij de bakker. In het interview wordt veel aandacht besteed aan de kinderen in de Gazastrook. Wat betekent het voor hen, waarom vluchten ze niet weg en hoe lang het nog gaat duren. Deze verschillen zijn kenmerkend voor de inhoud van de andere reportages door Van Hoorn. Er wordt met dezelfde beelden gewerkt, er wordt gestreefd dezelfde boodschap te verkondigen, alleen is de vorm anders. De nadruk bij het Jeugdjournaal ligt op veel specifiekere onderwerpen, zoals de kinderen uit een gezin. Hiermee wordt indirect dezelfde boodschap overgebracht. Het NOS Journaal houdt veel meer de algemeenheid erin.

Het Jeugdjournaal is beperkter in haar berichtgeving over het Gaza conflict 2008-2009. Ze hebben veel rekening te houden met de kijkerdoelgroep. De scherpe kantjes worden van de gebeurtenissen afgehaald. Dit wordt het best zichtbaar in de uitzending van 8 januari. In een reportage van Le Fever wordt de 16 jarige Palestijnse jongen Firas geïnterviewd. In het Jeugdjournaal wordt verteld dat Firas gewond raakte bij een bombardement. Zijn tante is gedood, zijn vader is in zijn been geraakt en de jongen zelf is in zijn rug geraakt. Afsluitend wil Firas zijn ouders vertellen dat het goed met hem gaat. Als kijker van het Jeugdjournaal denk je dat het goed met hem komt. Kijk je het NOS Journaal, dan wordt er toch iets meer schokkends verteld. Een dokter vertelt over Firas: 'Zijn ruggenwervel is gebroken, hij zal nooit meer lopen'. Bij het Jeugdjournaal wordt extra voorzichtig omgegaan met informatie die als schokkend ervaren kan worden.

Een oom vertelt in het NOS Journaal over zijn neefje: *'Hij wordt misschien naar Saoedi-Arabië gebracht. Als zijn toestand stabiel blijft gaan we naar Caïro. Ik bid tot God dat zijn toestand stabiel blijft'*. Dezelfde tekst wordt bij het Jeugdjournaal vertaald als: *'Ik ben hier met mijn neefje van tien. Hij gaat naar een ziekenhuis in een ander land. Hopelijk kunnen ze hem daar beter maken'*. Bij het NOS Journaal wordt er nog aan toe gevoegd dat het kind in coma ligt, nadat hij in zijn hoofd is geraakt. Vier andere familieleden zijn gedood bij het bombardement. Er wordt in beide journaals ook gesproken over het 8 jarige meisje Nuur. In dit geval zijn beide boodschappen triest, maar wel eerlijk. In het NOS Journaal wordt het volgende gezegd: *'De 8 jarige Nuur wordt naar Caïro gebracht, maar ook daar zullen de artsen weinig voor haar kunnen doen'*. Het Jeugdjournaal zegt: *'Ook de 8 jarige Nuur gaat naar een ander ziekenhuis, hopelijk kunnen ze haar daar beter helpen, maar de kansen zijn niet heel groot'*.

Uit deze voorbeelden blijkt dat er door het NOS Journaal en het Jeugdjournaal anders met nieuws wordt omgegaan. Het Jeugdjournaal is erg voorzichtig in het brengen van slecht nieuws. Zeker in het geval van gewonde kinderen wordt er soms informatie weggelaten. Dit heeft te maken met de bedoeling van het Jeugdjournaal om over alles te berichten, maar het wel op een verantwoorde manier te brengen. Kinderen in Nederland moeten 's avonds nog gewoon kunnen slapen.

Boodschap

Zoals hierboven besproken verschilt de inhoud van het verhaal van de correspondenten van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal aanzienlijk. Maar in hoeverre verschilt de boodschap die ze vertellen? Van Hoorn vertelt voor het NOS Journaal acht keer over de situatie in Gaza. In deze items komen

verschillende aspecten aan bod. Er wordt over het leed voor de bewoners gesproken, politieke ontwikkelingen, achtergrondinformatie die de kijker helpt de standpunten van de Israëliërs en Palestijnen te begrijpen. Het is in dit opzicht moeilijk om al deze boodschappen te vergelijken met de twee reportages die Van Hoorn maakte voor het Jeugdjournaal. Daarom wordt hier de boodschap van de reportages van 4 januari met elkaar vergeleken. Voor het NOS Journaal praat Van Hoorn over zijn waarnemingen over de gevechten, de resultaten van de Israëlische acties tot nu toe en het aantal slachtoffers. Voor een deel worden deze onderwerpen ook behandeld bij het Jeugdjournaal, al wordt daar meer ingegaan op de gevolgen voor kinderen. In het NOS Journaal wordt gevraagd: *‘Er zijn vandaag weer raketten afgeschoten door Hamas. Dat betekent dat de Israëlische actie tot nu toe geen resultaat heeft gehad?’* Van Hoorn: *‘In elk geval niet volgens Israël (...) Er zijn vandaag rond de 40 raketten op Israëlische steden en dorpen terechtgekomen, en dat is dus op grond waarop Israëlisch zeggen, het leger moet doorgaan’*. In het Jeugdjournaal is de formulering anders: *‘Maar waarom stuurt Israël dan toch al die soldaten naar de Gazastrook?’* Van Hoorn: *‘Kijk de afgelopen weken is geprobeerd om met raketten de aanvallen te stoppen. Dat is niet gelukt, daarom worden er nu militairen naar de grens gestuurd, om te zorgen dat de raketten stoppen’*. Hierna gaat het gesprek in het Jeugdjournaal over naar de gevolgen voor de kinderen in Gaza. Het NOS Journaal praat over de aantallen slachtoffers, en het percentage burgerslachtoffers ervan. Door deze verschillende onderwerpen is het moeilijk om de boodschap te vergelijken, maar het eerste voorbeeld illustreert de verschillende manier van berichtgeving. Het Jeugdjournaal is kinderlijker in haar vraagstelling, en beantwoording, maar zeker niet minder duidelijk. De boodschap is in dit geval anders verpakt, maar wel hetzelfde: er is een grondoorlog begonnen.

In de reportage van Le Fever is het duidelijk: het wil de impact van het conflict op slachtoffers en nabestaanden laten zien. Door een kijkje te nemen in een ziekenhuis en doordat er ook slachtoffers aan het woord komen wordt de kijker dieper geraakt. Kijkers krijgen meer begrip voor en medeleven met de situatie van de slachtoffers. Dat er bij hetzelfde item van het NOS Journaal meer heftige verhalen verteld worden, doet niets af aan de boodschap van hetzelfde item van het Jeugdjournaal. Beide willen hetzelfde vertellen, maar alleen heeft het Jeugdjournaal rekening te houden met de doelgroep. De boodschap is bij beide reportages glashelder! Het NOS Journaal en het Jeugdjournaal verschillen nauwelijks in de boodschap die ze uitdragen.

4.3.3 De afsluiting van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal

Aan het einde van een item worden in journaals vaak afsluitende woorden gesproken. In deze paragraaf wordt gekeken naar de inhoud van de afsluiting en de boodschap die wordt meegegeven. Is de afsluiting voor het NOS Journaal net zo belangrijk als voor het Jeugdjournaal?

Inhoud

In de afsluitende zinnen van het Jeugdjournaal wordt acht van de elf keer verwezen naar *‘wanneer het conflict gaat stoppen’*. Enkele voorbeelden zijn: *‘Ook veel andere landen hebben boos gereageerd, ze vinden dat beide landen moeten stoppen met de beschietingen’* en *‘Israël is het niet met de demonstraties eens. In Israël zegt men dat de Palestijnen zijn begonnen met schieten. Pas als de Palestijnen ophouden, stoppen wij ook zegt de Israëlische regering’*. Van Hoorn spreekt op 4 januari afsluitende woorden: *‘En misschien dat er dan een moment komt dat de Palestijnen daar en de Israëliërs daar zeggen: het is genoeg geweest, we stoppen met vechten’*. Er wordt in het Jeugdjournaal vaak verwezen over de ideeën van andere landen of de vechtende partijen zelf, over

wanneer te zullen stoppen. Er klinkt een soort hoop door in deze afsluitingen, de mogelijkheid tot het oplossen van het geweld.

Het NOS Journaal gebruikt niet zulke expliciete slotzinnen. Vijf keer eindigen items met een slotzin uit een reportage. Een enkele keer wordt er als afsluitende zin verteld wat de nieuwste ontwikkelingen zijn binnen het conflict, bijvoorbeeld op 3 januari: *‘En het laatste nieuws is dat Israël duizenden reservisten heeft opgeroepen vanwege het nu begonnen grondoffensief in de Gazastrook’*. De inhoud van de slotzinnen is niet opgebouwd volgens een vaststaand schema. Er wordt niet zoals bij het Jeugdjournaal, veel expliciete aandacht gegeven aan de laatste zin.

Boodschap

Er bestaat een groot verschil in de boodschap van de slotzinnen tussen het NOS Journaal en het Jeugdjournaal. De eerstgenoemde brengt in de meeste gevallen geen expliciete boodschap over met zijn slotzinnen. Het zijn vaak aanvullingen op reportages of het laatste nieuws. Voor het Jeugdjournaal geldt veel sterker dat ze de kijker een positieve boodschap mee willen geven, ook al is het nieuws niet zo leuk. Vaak wordt geëindigd met reacties van landen of mensen die vinden dat Israël en de Palestijnen moeten stoppen met vechten. Soms wordt er een verwachting uitgesproken over een mogelijk einde van het conflict. De nadruk ligt veel meer op het stoppen van het conflict.

Conclusie

In deze scriptie is onderzocht of en in hoeverre het NOS Journaal en het Jeugdjournaal verschillen in hun berichtgeving over het Gaza conflict 2008 - 2009. Om de onderzoeksvraag te analyseren zijn in hoofdstuk 3 een aantal deelvragen opgesteld. De conclusies zijn samengevat naar de onderwerpen van deze vragen: algemene conclusies, conclusies over de inhoud en conclusies over de vorm van beide journaals. Samen leiden ze naar de eindconclusie.

Algemene conclusies

Het Jeugdjournaal is beperkter in haar berichtgeving over het Gaza conflict 2008-2009, dan het NOS Journaal. Het Jeugdjournaal heeft rekening te houden met de kijkerdoelgroep. Daarin sluit het aan op de criteria van Van Ginneken, te weten de factoren selectie, vereenvoudiging en herhaling. Er wordt vooral bericht over de belangrijkste gebeurtenissen van het conflict en de effecten ervan op kinderen. De achtergronden van het conflict worden herhaaldelijk uitgelegd. Het journaal liegt nooit, maar haalt de scherpe kantjes van de gebeurtenissen, bijvoorbeeld in de reportage over Firas (zie pagina 53). Het Jeugdjournaal gaat voorzichtig om met informatie die als schokkend ervaren kan worden. Hierdoor krijgen de kinderen een mildere variant van het verhaal te zien. Deze milde variant heeft geen invloed op de boodschap, want die is hetzelfde als de boodschap van het NOS Journaal.

In beide journaals wordt getracht een balans te vinden tussen de berichtgeving over beide partijen. Dit is een verandering ten opzichte van de resultaten van de onderzoeken van De Bruijn (2002) en Idzerda (2006), beschreven in hoofdstuk 1. Zij concludeerden dat men in de berichtgeving overhelte naar Israëliëse zijde. In dit onderzoek blijkt dat aan beide partijen evenveel aandacht wordt besteed (hier wordt niet ingegaan op de manier hoe de partijen naar voren komen.) Het westen staat traditioneel aan de kant van Israël. Dat zou een relatieve pro - Israël houding kunnen verklaren. Dat zou dan aansluiten bij de 'wij - zij' verhoudingen van het westen waar De Bruijn en Idzerda op wijzen. Vergeleken met hun onderzoeken, komen de 'wij – zij' verschillen in dit onderzoek minder nadrukkelijk naar voren.

Conclusies over de inhoud

Zoals beschreven in de algemene conclusies wordt er in beide journaals getracht een balans te vinden tussen de berichtgeving over beide partijen. Beide journaals hanteren hierbij dezelfde manier om de partijen in beeld te brengen. Het slachtofferschap van de Palestijnen en het militaire handelen van de Israëliërs in brede zin, zijn dominante beelden.

Beide journaals tonen veel beelden van Palestijnse slachtoffers. De fysieke en materiële schade aan Palestijnse kant wordt veelal benadrukt. Er wordt zo een stereotype beeld gecreëerd van de Palestijnen als slachtoffers. Hier ontbreekt de eigen militante rol van de Palestijnen, evenals de boosheid en agressie die aan Palestijnse kant aanwezig is. In beide journaals wordt er een minder stereotype beeld van de Israëliërs geschapen. Naast de Israëliëse militairen komen ook politici, woordvoerders en burgers in beeld. Hierdoor zit er in de beeldvorming rond de Israëliërs een grotere variëteit.

Het NOS Journaal verstrekt algemene informatie in de breedte van het conflict, inclusief diplomatieke ontwikkelingen en internationale reacties. Het Jeugdjournaal besteedt hier vrijwel geen aandacht aan. Ze blijft beperkter in haar thematiek over het conflict.

Conclusies over de vorm

Het NOS Journaal en het Jeugdjournaal maken beide deel uit van dezelfde redactie en gebruiken dezelfde journalistieke code. In veel items van het NOS Journaal en het Jeugdjournaal wordt gebruikt gemaakt van hetzelfde beeldmateriaal, toch zijn er verschillen in de vorm te ontdekken. Het NOS Journaal toont beelden van Palestijnse doden en gewonden, de ontredding, het verdriet en de vernielde gebouwen die het gevolg zijn van de Israëliische aanvallen. In het Jeugdjournaal worden met name items geselecteerd die aansluiten bij de belevingswereld van kinderen, zoals het effect van het conflict op de kinderen in het conflict gebied. Deze keuze heeft te maken met de uitgangspunten van het Jeugdjournaal om een onderwerp in een voor kinderen geschikt kader te vertellen. Kinderen moeten niet angstig achter blijven. Het Jeugdjournaal houdt zich duidelijk aan zijn beeldeisen. Ze laat de impact van het conflict voornamelijk zien door middel van beelden van kapotte huizen en dakloze burgers. Het laat geen schokkende beelden zien van ernstig gewonde mensen.

Het Jeugdjournaal gebruikt in haar berichtgeving gemakkelijke taal. Eventuele moeilijke woorden worden uitgelegd. Het Jeugdjournaal laat minder vaak de conflictpartijen aan het woord. Dit is meestal te gecompliceerd voor de kijkers van het Jeugdjournaal. Om een heldere uitleg te geven, gebruikt het nieuwslezers en correspondenten. Het NOS Journaal laat vaker lokale woordvoerders, ministers en andere personen aan het woord en gebruikt moeilijke woorden in haar berichtgeving, zonder deze uit te leggen.

Het Jeugdjournaal sluit altijd af met een positieve boodschap. Ze grijpt dit moment aan om hoop uit te spreken voor een oplossing van het conflict. Het NOS Journaal besteedt daaraan niet veel aandacht.

Het Jeugdjournaal bericht niet elke dag over het conflict in tegenstelling tot het NOS Journaal, maar als het Jeugdjournaal aandacht besteedt aan het conflict, gebruikt het er naar verhouding evenveel tijd voor als het NOS Journaal.

Eindconclusie

Het NOS Journaal en het Jeugdjournaal verschillen op diverse fronten in hun berichtgeving. Beide journaals besteden aandacht aan de belangrijkste gebeurtenissen uit het Gaza conflict 2008 – 2009. Echter, aansluitend op de doelstellingen van het Jeugdjournaal (hoofdstuk 2) wordt ervoor gekozen om bepaalde beelden en feiten weg te laten, zonder het verhaal te verdraaien. Hierdoor wordt het nieuws voor kinderen toegankelijk. Het Jeugdjournaal blijft objectief, maar vertelt een beknopter verhaal, dat beter past bij de doelgroep en geeft de kijkers de nodige basiskennis. Het NOS Journaal heeft minder rekening te houden met zijn doelgroep en past het verhaal hierdoor minder aan. Ook al verschillen het NOS journaal en het Jeugdjournaal in de inhoud en vorm van de berichtgeving, beide journaals brengen wel dezelfde boodschap.

Literatuurlijst

- Bruijn, de J. (2002) Israël en de Palestijnen: Waar staat de Nederlandse Media? Video, onderzoek in opdracht van Dick Scherpenzeel Stichting.
- Bruijn, de J. (2007) *Over objectieve verslaggeving in het Midden Oosten*, Utrecht. In opdracht van Dick Scherpenzeel Stichting.
- Bryman, A. (2004) *Social Research Methods, second edition*, University Press, Oxford, p. 183, pp. 195 – 196, p. 197.
- Bucy, E., Newhagen J. E. eds. (2004) *Media access: Social and Psychological Dimensions of new Technology Use*. Mahwah, New Jersey: Erlbaum.
- Crang, M. (2003) *Cultural Geography*, London: Routledge, pp. 67.
- Dale, van (2003) *Van Dale Pocketwoordenboek*, Utrecht.
- Forrester, M (2000) *Psychology of the Image*. London: Routledge.
- Galtung, J. en Ruge, M. H. (1998) In: *De schepping van de wereld in het nieuws, de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Amsterdam.
- Greenfield, P. M. (1986) *Beeldbuis kinderen: over de effecten van televisie, computers en computerspellen*, Intro, Nijkerk.
- Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws. De 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*, Kluwer, Amsterdam, p. 33, p. 36, p. 81, p. 82, pp. 178 – 179, p. 212, p. 213.
- Idzerda, A. (2006) *Interventie of Invasie: Een frame analyse van de berichtgeving omtrent twee Israëlische oorlogen in Libanon, 1982 en 2006*, Universiteit Amsterdam, p. 2, pp. 44 – 46.
- Johnston, R., Smith D. et al (2000) *The Dictionary of Human Geography*, Oxford.
- Joode, S. de (1993) *Tussen Kijkcijfers en Boodschap; omroepmedewerkers over jeugdprogrammering*, Masterthesis, Rijksuniversiteit Leiden, p. 1, p. 2.
- Kijkwijzer, Brochure (2009) Het Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM), www.kijkwijzer.nl.
- Koelewijn, J. (2006) “Van pro naar anti”, NRC Handelsblad.
- Kurpershoek, W. (2002) *Discussiebijeenkomst in de Balie te Amsterdam*, In: *Veiligheidshek, afscheidingsmuur of barrière? Nederlandse en Amerikaanse berichtgeving rondom de bouw van de muur tussen Israël en de Palestijnen*, juli 2006, Universiteit Utrecht.
- Kwant, R. (2008) *Beeldvorming en donatiegedrag van Nederlanders met betrekking tot het Midden Oosten*, bachelorscriptie aan Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht, p. 6, p. 7.
- Lipmann, W. (1947) *Public opinion*. New York, MacMillan, pp. 338.
- Lockman, Z. (2004) *Contending Visions of the Middle East: The history and politics of Orientalism*, Cambridge: University Press, p. 92.
- Longhurst, B. (2004) *Topographies of Culture: Geography, Power & Representation*. In: E. Baldwin, red., *Introducing Cultural Studies*, Harlow, Pearson, pp. 171 en pp. 168-174.

- Luijendijk, J. (2006) *Het zijn net mensen; beelden uit het Midden-Oosten*. Amsterdam: Podium.
- Luijendijk, J. (2007) Nova, uitzending op 25 juli 2000 In: Tegenlicht aflevering: *Plaats des oordeels - Het nieuwe Midden - Oosten: Het Midden - Oosten gedecodeerd, Journalistieke onzorgvuldigheid*.
- Maas, R. et al (1996) in: *'Kleine berichten, opstellen over jeugd en media'*, Sdu uitgevers, Den Haag, pp. 110 – 111.
- Melody W. H., & Ehrlich, W. (1974) *Childrens's TV commercials: The vanishing policy options*. Journal of Communication, 24 (4), p. 113-125.
- Milavsky, M. (1974) In: *Children and Television, Fifty Years of Research*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, New Jersey, pp. 7 – 8.
- McQuil, D. (1983) *Mass communication theory – An introduction*. Londen: Sage.
- Nagel, M.(2006) *Beeldvorming & Bewustwording; Afrika door de ogen van kinderen*. Utrecht: Universiteit Utrecht, pp. 15 – 16, pp. 18 – 19.
- Nikken, P. (2007) *Mediageweld en kinderen*, SWP Uitgeverij, Amsterdam.
- Nikken, P., Friebel, C. (1990) In: 'Tussen kijkcijfers en boodschap: omroepmedewerkers over jeugdprogrammering'. Masterthesis, Rijksuniversiteit Leiden, p. 3.
- Pater, B. de, Groote, P., Terlouw, K. ea. (2002) *Denken over regio's*, Coutinho, Bussum, pp. 128-129.
- Pecora, N., Murray, J. P. en Wartella, E. A. (2007) *Children and Television, Fifty Years of Research*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, New Jersey, p. 6.
- Seanen, A. (2005) *Kindernieuws en kindermoord: dat gaat niet samen*. Hogeschool Utrecht, Utrecht, p. 3.
- Said, E., W. (1985) *Orientalism*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Trier, R. van (2005) In: Saenen, A. *Kindernieuws en kindermoord: dat gaat niet samen*. Hogeschool Utrecht, Utrecht, p. 3.
- Vaart, R. van de (1998), *Steden en Streken, Geografische opstellen voor Gerard Hoekveld*, Assen, pp 193-194.
- Vroomans, M. (2007) Nova, uitzending op 25 juli 2000 In: Tegenlicht: *Plaats des oordeels - Het nieuwe Midden-Oosten: Het Midden Oosten gedecodeerd Journalistieke onzorgvuldigheid*.

Internet

Internet, geciteerd op 10 januari 2010: http://www.israel-palestina.info/geschiedenis_israelisch-arabische_conflict.html#Joden_in_Palestina.

Jeugdjournaal film (2006) Na aanleiding van het 25-jarig jubileum van het Jeugdjournaal, quote Ad van Liempt, http://www.nos.nl/jeugdjournaal/uitleg/archiefuitleg/Jubileum_Jeugdjournaal/Geschiedenis.html.

Journalistieke code NOS (2009) Geciteerd op 20 november 2009, www.nos.nl.

Kijkwijzer (2010) Site geciteerd op 18 januari 2010, <http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=34>.

Online tekst van het Jeugdjournaal site (2009) Bezocht op: 13 december 2009
http://static.nos.nl/jeugdjournaal/achterdeschermen/geschiedenis/van_vroeger_tot_nu.html

Berichtgeving in nieuwsmedia

Stichting WAAR Nederland (2009) Onderzoek NOS Journaal op verslaggeving over oorlog Hamas vs Israël, rapport te vinden op <http://www.israelfacts.eu/>.

SWP uitgeverij, biografie over Peter Nikken, bezocht op 18 januari 2010
<http://www.swpbook.com/auteurs/141>.

Uitzendinggemist.nl (2009) www.uitzendinggemist.nl .

Wikipedia (2009) *Geschiedenis van Israël* (online). Geciteerd op 20 mei 2009. Beschikbaar op http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Isra%C3%AB .

Wikipedia Jeugdjournaal (2009) Geciteerd op 13 december: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Jeugdjournaal>.

Wikipedia, Gazaconflict 2008- 2009 (2009) Geciteerd op 10 november 2009
http://nl.wikipedia.org/wiki/Conflict_in_de_Gazastrook_2008-2009.

Bijlagen

Bijlage I: Analyseschema

Datum:	Thema/ Onderwerp	Israël	Palestina	Algemeen	Opmerking
<i>Welke thema's / onderwerpen komen aan bod?</i>	Geschiedenis/voorgeschiedenis				
	Aanleiding conflict				
	Oorzaak conflict				
	Doel conflict				
	Toekomst conflict				
	Gevolgen conflict				
	Voortgang conflict				
	(Mogelijke) oplossing conflict				
	Militair handelen				
	Internationale hulp				
	Reacties uit buurlanden				
	Internationale reacties				
	Inzicht in dagelijks leven				
	Gewonden/ Slachtoffers				
	Demonstratie in Israël/ Palestina				
	Demonstratie in Nederland				
	Demonstratie in rest van wereld				
	Discussie in Nederland				
	Isr. berichtgeving over conflict				
	Pal. berichtgeving over conflict				
	Twee Nederlandse meisjes over conflict				

Berichtgeving in nieuwsmedia

<i>Komen standpunten beide partijen even duidelijk naar voren?</i>	Woordvoerder (premier, minister, leider)				
	Burgers aan het woord				
	Arts				
	Internationale hulpverlening				
	Internationale politici				
	Woordvoerder CIDI				
	Defensiespecialist				
	Israëlich meisje in Nederland				
	Ned/ Pal kinderen demonstreren				
<i>Wie komt er in beeld?</i>	Militairen				
	Politici				
	Gewonden				
	Burgers				
	Internationale politici				
	Internationale hulpverlening				
	Nederlands / Palestijnse kinderen				
<i>Wat komt er in beeld?</i>	Beelden omgeving				
	Kapot geschoten huizen				
	Militaire uitrusting				
	Bombardementen op				
	Demonstraties in Nederland				
	Hulpverlening				

Uitleg analyseschema

Wat zijn de belangrijkste thema's / onderwerpen in de berichtgeving?

- *Geschiedenis/ voorgeschiedenis*: wordt er een schets gegeven/ iets gezegd over de voorgeschiedenis van Israël en de Palestijnen? Dit kan gaan over het ontstaan van de staat Israël na de 2^e WO, de geschiedenis van de conflicten etc.
- *Aanleiding conflict volgens Israël*: wordt er gesproken over de aanleiding van het conflict.
- *Oorzaak conflict volgens Israël*: wordt er gesproken over de oorzaak van het conflict.
- *Doel conflict*: wordt er in zijn algemeenheid iets gezegd over het doel van het conflict. Dus zonder de duidelijke mening van Israël of de Palestijnen.
- *Toekomst conflict*: wordt er in zijn algemeenheid iets gezegd over hoe de toekomst van het conflict eruit ziet.
- *Gevolgen conflict*: wordt er ingegaan op gevolgen van het conflict? Bijvoorbeeld kapotgeschoten huizen, verdrietige mensen etc.
- *Voortgang conflict*: wordt er bericht over de onderhandelingen tussen beide partijen. Welke ontwikkelingen zijn te zien.
- *(Mogelijke) oplossing conflict*: wordt er gesproken over mogelijke oplossingen van het conflict. Dit kan gaan om bemiddelingspogingen tot het daadwerkelijke staakt het vuren.
- *Militair handelen*: wordt er in zijn algemeenheid gesproken over het conflict, wat er is gebeurd aan het front, wat zijn de plannen voor het verdere verloop van de oorlog.
- *Internationale hulp*: wordt er gesproken over hulpverlening in het gebied:
- *Reacties uit buurlanden*: geven buurlanden (Arabische landen) een reactie over het conflict?
- *Internationale reacties*: geven internationale landen een reactie over het conflict. Hier val ook Nederlandse berichtgeving onder.
- *Inzicht in dagelijks leven*: wordt er informatie gemeld over het dagelijks leven. Wat doen de mensen als er even niet gevochten wordt etc.
- *Gewonden en slachtoffer*: worden er gewonden, slachtoffers en of nabestaanden getoond of wordt er iets over verteld.
- *Demonstraties in conflict gebied*: wordt er protesten getoond.
- *Demonstraties in Nederland*: worden er protesten getoond uit Nederland.
- *Demonstraties in rest van de wereld*: worden er protesten getoond uit de rest van de wereld.

Berichtgeving in nieuwsmedia

- *Discussie in Nederland*: worden er beelden getoond over de discussie die in Nederland gaande is omtrent het Gaza 2008-2009 conflict.
- *Israëlische berichtgeving over conflict*: wordt er inzicht getoond in de berichtgeving van het conflict door de Israëliërs? (Canal 10)
- *Palestijnse berichtgeving over conflict*: wordt er inzicht getoond in de berichtgeving van het conflict door de Palestijnen? (Al Jazeera)

Komen de standpunten van de Israëliërs en Palestijnen even duidelijk naar voren?

- *Woordvoerders*: komt er een woordvoerder aan het woord? Dit kunnen ministers, leiders, presidenten etc. zijn.
- *Burgers*: komen er burgers aan het woord? Dit kunnen slachtoffers zijn, maar ook inwoners.
- *Arts*: komen er doktoren aan het woord.
- *Internationale hulpverleners*: komen er internationale hulpverleners aan het woord? Dit kunnen mensen van het rode kruis of Unicef etc.
- *Internationale politici*: komen er internationale politici aan het woord? Hier vallen ook Nederlandse ministers onder.
- *Woordvoerder CIDI*: komt er een woordvoerder van het CIDI aan het woord.
- *Defensiespecialist*: komt er een defensiespecialist aan het woord.
- *Israëliërs in Nederland*: komen er mensen aan het woord die in Nederland wonen, maar een Israëlische achtergrond hebben?
- *Palestijnen in Nederland*: komen er mensen aan het woord die in Nederland wonen, maar een Palestijnse achtergrond hebben.

Bijlage II: Opening- en afsluitingszinnen nieuwsuitzendingen NOS Journaal en Jeugdjournaal

<i>Rol van de nieuwslezer/ correspondent</i>		NOS Journaal	Jeugdjournaal
<i>Opening</i>	Opening 27/12	Honderden doden na zware Israëlische bombardementen Gaza	Israël schiet raketten af op inwoners van Gaza
	Opening 28/12	Israëlische aanvallen op Gaza gaan onverminderd door	Nog steeds veel geweld tussen Israël en Gaza
	Opening 30/12	Israël blijft Hamas in Gazastrook aanvallen	Families in de Gazastrook hun huizen uit voor raketaanvallen
	Opening 03/01	Israël begint grondoffensief tegen Hamas	Kinderen demonstreren tegen bommen van Israël
	Opening 04/01	Zware strijd in het Noorden van de Gazastrook.	Soldaten van Israël vechten nu ook op de grond tegen de Palestijnen.
	Opening 07/01	Gevechtspauze in Gaza voor Palestijnse bevolking.	-
	Opening 08/01	Hulpverleners beschuldigen Israëliërs van belemmering hulpverlening.	Gevechten tussen Israël en Palestijnen nog heviger.
	Opening 11/01	Hulpverlening aan Gaza wordt steeds moeilijker.	Kinderen in Nederland bezorgd over de gevechten in Gaza.
	Opening 13/01	-	Palestijnse kinderen zitten midden in de oorlog.
	Opening 16/01	De VS gaan Israël helpen bij het bestrijden van de wapensmokkel naar Gazastrook	Unicef maakt zich grote zorgen over kinderen in de Gazastrook.
	Opening 18/01	Israël en Hamas staken het vuren in Gaza.	Kinderen doen mee aan demonstratie tegen Israël.
<i>Opbouw</i>	Opbouw 27/12	Sander van Hoorn in studio	
	Opbouw 28/12		
	Opbouw 30/12	Sander van Hoorn, volgt Palestijnse familie, Roger Freiland vanuit Parijs	Sander van Hoorn, zelfde Palestijnse familie, Dia
	Opbouw 03/01	Sander van Hoorn, ziekenhuis in Gaza	Demonstrerende kinderen.
	Opbouw 04/01	Sander van Hoorn, uitleg waarom overgegaan op	Sander van Hoorn, waarom stopt Israël niet, wat

Berichtgeving in nieuwsmedia

		grondoffensief	betekent het voor kinderen
	Opbouw 07/01	Sander van Hoorn, Nederlandse arts in Gazaziekenhuis	VN secretaris generaal Ban Ki Moon
	Opbouw 08/01	Nicole le Fever	Nicole le Fever (andere vorm berichtgeving over slachtoffers, voorbeeld Filijs)
	Opbouw 11/01	Nicole le Fever	Israëliisch meisje en Palestijnse meisje
	Opbouw 13/01	Demonstratie Nederland, Sander van Hoorn, bezoekt Israëliische zender Kanal 10	
	Opbouw 16/01		(Unicef medewerker)
	Opbouw 18/01	Sander van Hoorn, uitleg staakt het vuren	Nederlandse demonstraties tegen oorlog
<i>Afsluiting</i>	Afsluiting 27/12	Sander van Hoorn: Die zeggen dat dit is wat Israël wil: dood en verderf.	Ook veel andere landen hebben boos gereageerd, ze vinden dat beide landen moeten stoppen met beschietingen
	Afsluiting 28/12	Vandaag werden er 6500 reservisten opgeroepen. Wat zou kunnen duiden op een groot offensief, dit keer over de grond.	Want heeft Israël gezegd, we stoppen pas met het geweld als Hamas ook stopt met de beschietingen.
	Afsluiting 30/12	En dit is dan de politieke uitsmijter van hem, want morgen nemen de Tsjechen het over.	Niemand die weet, ik bang zomaar bang dat het nog weken kan duren. Dus kinderen die nog weken in angst zitten. Dank je wel Sander.
	Afsluiting 03/01	En het laatste nieuws is dat Israël duizenden reservisten heeft opgeroepen vanwege het nu begonnen grondoffensief in de Gazastrook.	Israël is het niet met de demonstraties eens. In Israël zegt men dat de P. zijn begonnen met schieten. Pas als Palestijnen ophouden, stoppen wij ook zegt de Israëliische regering.
	Afsluiting 04/01	Morgen komt ook de Franse president Sarkozy aan in het gebied om Israël over te halen tot een staakt het vuren	En misschien dat er dan een moment komt dat de Palestijnen daar en de Israëliërs daar zeggen: het is genoeg geweest, we stoppen met vechten Ok Sander, bedankt voor je uitleg.
	Afsluiting 07/01	Het is weer volstrekt duidelijk: zonder druk van Amerika gebeurt er niets.	Volgens veel landen moeten de Palestijnen en de Israëliërs langer stoppen met

Berichtgeving in nieuwsmedia

			vechten om met elkaar te praten. Israël is het daarmee eens, de Palestijnen hebben nog niet gereageerd.
	Afsluiting 08/01	De 2 ^e kamer houdt morgen een debat over de toestand in de Gazastrook.	Steeds meer landen bemoeien zich met de ruzie. Ze vinden dat er zo snel mogelijk aan al het geweld een eind aan moet komen.
	Afsluiting 11/01	Maar vandaag lukt het niet, morgen proberen de artsen het weer.	Denise: Ik vind dat Israëliëse en Palestijnse kinderen samen op 1 school moeten. Dan leren ze elkaar beter kennen, en niet over wapens praten. En meer geld uitbesteden aan de kinderen.
	Afsluiting 13/01	Het zijn Israëliëse journalisten, en hoe journalistiek ook, ze staan met 1 been in het conflict. En dat zie je, dag in dag uit.	Verschillende landen hebben aangeboden om gewonde Palestijnse kinderen op te vangen en te verzorgen
	Afsluiting 16/01	En daarmee komt het totale dodental volgens de Palestijnen op bijna 1100	Politici over de hele wereld hebben aan allebei de partijen gevraagd te stoppen met vechten, maar tot nu toe wordt er veel gepraat en is er nog geen vrede.
	Afsluiting 18/01	De betoging verliep over het algemeen rustig, maar toch werden er 10 arrestaties gedaan.	In Amsterdam werd vanmiddag ook geprotesteerd. Daar demonstreerden de mensen voor Israël.

Bijlage III: Deel van de uitwerking nieuwsuitzendingen NOS Journaal en Jeugdjournaal

NOS Journaal en Jeugdjournaal van 30 december 2008

NOS Journaal van 3 januari 2009

Jeugdjournaal van 4 januari 2009

Datum	NOS Journaal	Jeugdjournaal
30 december	<p>1.1 Openingsnieuws: Israël blijft Hamas in Gazastrook aanvallen Israël en Hamas beweging trekken zich niets aan van wereldwijde oproepen tot een staakt het vuren. Net als de afgelopen dagen ging het geweld gewoon door. Meer dan 370 mensen zijn omgekomen als gevolg van de Israëlische luchtaanvallen. En raketaanvallen van Hamas hebben tot nu toe 4 Israëliërs het levens gekost. Israël zegt succes te boeken met wat men noemt 'preciesiebombardementen', maar desondanks vallen daarbij ook burgerslachtoffers. Palestijnen zeggen dat zeker 64 vrouwen en kinderen zijn gedood. En ook net over de grens in Israël heerst angst. Hele dorpen zijn ontruimt, mensen leven tijdelijk in schuilkelders. Het bereik van de Hamas raketten is groter geworden. Vandaag werd opnieuw Asdoth geraakt, 40 km van de Gazastrook. Volgens Israël zit 10% van de 7 miljoen Israëliërs in de gevarenzone. Israël wil desnoods met een grondoffensief de raketten van Hamas uitschakelen. Maar Hamas weigert een staakt het vuren te overwegen. Tenzij Israël stopt met z'n luchtaanvallen. Dat zei een woordvoerder van Palestijnse beweging, in gesprek met de NOS op een geheime plek in de Gazastrook. Wordvoerder Hamas: 'Als iemand met ons wil onderhandelen dan zijn wij daartoe bereid. Maar eerst moet deze agressie stoppen. Pas dan kunnen we over een bestand of een staakt het vuren praten'.</p> <p>1.2 Correspondent Sander van Hoorn in Jeruzalem: Dat wat deze meneer zegt, klinkt als een padstelling, hoe konden we eigenlijk met deze Hamas woordvoerder spreken? Doordat ik mijn redacteur, waarmee ik altijd werk in de Gazastrook en mijn cameraman naar het hem heb toegestuurd, want ik kan zelf Gaza nog altijd niet in. Wat kan je zeggen over de situatie in dat afgesloten gebied, ondanks dat je er zelf niet in kon? Nou je kunt met al deze mensen bellen, maar wat ik wel heb gedaan is dat ik die redacteur en die cameraman een familie heb laten volgen. Een familie die ik ken, aanhangers van de Palestijnse president. Dus niet van Hamas, en eigenlijk in alles normale mensen om een beeld te krijgen van hoe mensen proberen om te gaan met deze situatie. Het probleem daarbij is dat Palestijnen een soort natuurlijke neiging hebben tot drama. Veel meer dan wij Nederlanders. Ze zijn ook heel snel geneigd om voor de camera een toneelstukje op te voeren. Nou alleen omdat ik die cameraman heel goed ken, veel met</p>	<p>1.1 Opening: Families in Gaza huis uit door raketaanvallen Tweede item: Veel verdriet en angst in Gazastrook, een gebied in het Midden Oosten. Al dagenlang vuurt Israël raketten af op het gebied. Dat gebeurde nadat Israël zelf was aangevallen vanuit de Gazastrook. Al meer dan 360 mensen omgekomen.</p> <p>1.2 Op straat is het een grote puinhoop. In Gazastad is goed te zien hoeveel de raketaanvallen al hebben verwoest. Overal is het stil, veel scholen en winkels zijn dicht en er durven maar weinig mensen hun huizen uit. Door de aanvallen van de afgelopen week raakten honderden mensen gewond.</p> <p>1.3 De Gazastrook ligt in het Midden Oosten. Al jaren is er ruzie tussen Israël en de Palestijnen (die in Gazastrook wonen). De ruzie gaat vooral over de verdeling van grond. Al duizenden mensen zijn de afgelopen jaren bij de gevechten omgekomen. En vorige week ging het weer mis. Na raketbeschietingen vanuit de Gazastrook valt Israël het gebied aan.</p>

<p>hem gewerkt heb, en hij weet dat hij dat bij mij niet moet doen, dingen registreren. Alleen daarom kan ik dus zeggen dat ik vertrouw wat die twee mannen mij hebben aangeleverd en dat dit dus een goed beeld geeft van een gewoon gezin in Gaza.</p> <p>1.3 Dit is het Gaza equivalent van een schuilkelder. Iedereen slaapt in een centrale hal, ver weg van de ramen. Vader gezin: 'We houden de ramen open. Want als er een bom valt kunnen ze breken. 's Nachts is het dan wel erg koud.' Daarom laat de familie Kachloet de ramen ook open. De kinderen moeten elkaar de hele dag bezighouden, de scholen zijn gesloten, het is te gevaarlijk om over straat te gaan. Het wachten is op zoon Achmed die in een lange rij staat voor bij een van de weinige bakkers die nog open is. Na vijf uur komt hij thuis. Achmed: 'Ik heb gewacht van 6 tot 11. Het was een hele lange rij. En om 11 uur kan zijn moeder beginnen aan het ontbijt. Het koken gebeurt op oude primusjes die lopen op diesel. De waterleiding werkt niet meer, het water moet uit jerrycans komen. Er is aan alles gebrek. Op ons verzoek gaat Galled Kachloet mee naar buiten. Galled: 'De huizen staan zo dicht op elkaar. Bombarderen ze er één, dan zijn er 10 verwoest'. Hij is vooral bang dat als Israël een grondaanval inzet het allemaal nog erger wordt. Want in het dagelijks leven is hij taxichauffeur, maar werkt heeft hij niet. Galled: 'Wie is er nog op straat om een taxi te nemen? Niemand wil het risico nemen in een auto gebombardeerd te worden. Dus verdien ik nu geen geld'. De waardigheid van een normaal leven, daar zit hij het meest op te wachten.</p> <p>1.4 Nieuwslezer/ Sander van Hoorn -> Wat gaan deze mensen doen als Israël daadwerkelijk een grondoffensief begint? Nou ja, binnen blijven deuren gesloten en ramen open, je kunt weinig anders want de Gazastrook kunnen ze niet uit. Je ziet wel dat de mensen binnen de Gazastrook op de vlucht zijn, naar veiligere delen komen, maar wat is veilig? Dat is de vraag die iedereen stelt.</p> <p>Ook buurlanden van Israël hebben, Jordanië en Egypte hebben tot nu toe halfhartig gereageerd, Israël wordt wel veroordeeld met de mond, maar in daden gebeurt er weinig. Waarom is dat?</p> <p>Omdat Hamas een organisatie is waar je equivalenten van vindt in de buurlanden. Jordanië, Egypte en zelfs Syrië, en daar zijn het oppositiepartijen binnen vaak dictaturen. En de leiders zitten er niet op te wachten dat Hamas in Gaza een succes boekt of zelfs aan de macht blijft. Want dat heeft dus zijn weerklank in de groeperingen waar ze het intern mee te stellen hebben. Dus met de mond zeggen ze achter de Palestijnen staan, maar intussen zien ze heel graag dat Israël afrekent, voor eens en voor altijd, met Hamas.</p> <p>1.5 Dank je wel Sander van Hoorn met de reacties uit de</p>	<p>Sindsdien zijn de gevechten niet meer gestopt.</p> <p>1.4 Sommige gezinnen uit de Gazastrook vluchten weg, zoals bijvoorbeeld naar deze school. De bewoners hopen dat ze er veilig zijn. Ze eten en slapen in de klas. Gesprek vrouw: 'De scholen hadden morgen weer open moeten gaan. Kinderen hadden belangrijke examens. Nu kunnen ze die niet meer maken. Ik weet niet hoe wij de komende dagen moeten leven'. Andere mensen blijven thuis, de 12-jarige Dia en zijn broertjes moeten zich binnen zien te vermaken, want de scholen zijn dicht. Naar buiten durft Dia niet. Dia: 'Dit is de eerste dag dat wij niet naar school zijn gegaan. Iedereen is bang omdat er elk moment gebombardeerd kan worden'. Dia's broer staat intussen 5 uur in rij voor brood. Als hij thuis komt kan hun moeder eindelijk het ontbijt gaan maken.</p> <p>1.5 Sander van Hoorn zit voor het Jeugdjournaal in de Israël. Sander, de bewoners van de Gazastrook maken dus een heleboel mee. Wat betekent het voor de kinderen die er wonen? Nou die zijn constant bang. Ze kunnen niet naar school omdat het te gevaarlijk is de straat op te gaan. Ze moeten binnen blijven, maar ook daar ben je continu bang om een bom op je hoofd te krijgen. Je</p>
--	--

<p>Arabische wereld, dan over naar de westerse reacties. Een uur geleden is er in Parijs een informele ontmoeting begonnen tussen de ministers van buitenlandse zaken van de EU landen. Op initiatief van EU voorzitter Frankrijk. Dit is het eerste concrete internationale initiatief.</p> <p>Het meest opvallend aan de internationale reacties tot nu toe is dat ze niet heel erg hard zijn. Felle veroordelingen blijven uit. Amerika kiest de vertrouwde positie, die van Israëls grote broer. Woordvoerder VS: 'Israël jaagt op terroristen die raketten afvoeren Israël. En zij nemen de stappen die zij nodig achten om deze bedreiging tegen te gaan.' Maar Europa wil vanavond meer. De Fransen willen aandacht voor de humanitaire ramp die zich in het overbevolkte Gaza voltrekt. Door een Israëlische blokkade zijn er al maanden haast geen voedsel en medicijnen te krijgen. Daar komen de luchtaanvallen nu bij. Met Hamas lijkt de wereld weinig medelijden te hebben, maar een burgerbevolking die zo hard wordt geraakt lijdt inmiddels tot beweging.</p> <p>In Parijs is correspondent Roger Strijland: Roger, wat kan Europa doen?</p> <p>De Fransen weigeren in ieder geval machteloos toe te kijken hoe het dodenaantal oploopt. Vandaar deze ontmoeting en de ministers zijn net achter mij op het ministerie aan tafel gegaan voor een werkoverleg. En men hoopt in ieder geval dat Europa met een stem zal spreken. Temeer omdat er in de VS nog geen nieuwe president is aangetreden. Er is een machtsvacuüm en daar wil Europa op inspringen.</p> <p>Wat gaat dat opleveren? Wat wil Frankrijk?</p> <p>Frankrijk zegt: Er is geen militaire oplossing mogelijk voor het probleem en dringt aan op een wapenstilstand. De Fransen willen ook de hulp weer op gang brengen, want het ontbreekt van alles. Maar ja, of iedereen met 1 stem zal spreken vanavond. Er werd hier bijvoorbeeld een perstribune gebouwd vanmiddag, maar die is zojuist ook alweer afgebroken. Met andere woorden, er komt geen gezamenlijke verklaring en dat is geen goed voorteken.</p> <p>Eu voorzitter Sarkozy, hij is nog 2 dagen officieel voorzitter van de EU. Is dit zijn laatste kunstje?</p> <p>Ja het was een wervelend voorzitterschap van president Sar. Hij toonde daadkracht, leiderschap en tegen ieders verwachtingen in wist hij toen de financiële crisis uitbrak in Europa iedereen op 1 lijn te krijgen. En dit is dan de politieke uitsmijter van hem, want morgen nemen de Tsjechen het over.</p>	<p>ziet dat de kinderen, als ze heel lang bang blijven er echt last van krijgen. Ze plassen in hun bed en huilen veel. Dat soort dingen, het is echt geen lolletje. En het erge is dat het dus voor de kinderen in de Gazastrook zo is, maar aan de andere kant ook in Israël. De raketten die de Palestijnen afschieten vanuit Gaza die komen terecht in Israël. En daar zitten dus ook kinderen die de hele dag bang zijn een raket op hun hoofd te krijgen. Dus al met al heb je heel veel kinderen die constant bang zijn.</p> <p>Waarom vluchten de bewoners uit Gaza niet weg? Ja, omdat ze niet weg kunnen. Aan de ene kant staat een groot hek op grens met Israël. Aan andere kant heb je de zee. Dus de meeste mensen in Gaza en ook de kinderen kunnen nergens heen. Ja je ziet wel dat ze binnen de Gaza proberen op een zo veilig mogelijk plaats te gaan zitten, maar Gaza is maar een heel klein stukje land. Dus heel ver kom je niet.</p> <p>Hoe lang denk je dat dit nog gaat duren? Niemand die dat weet. Ik ben zomaar bang dat dit nog weken kan duren. Dus kinderen die nog wekenlang in angst moeten zitten. Ok, dank je wel Sander.</p>
---	---

Datum	NOS Journaal	Datum	Jeugdjournaal
3 januari	<p>1.1 Opening: Israël begint grondoffensief tegen Hamas. Israëlsiche tanks zijn vanavond de Gazastrook ingetrokken. Daarmee is het grondoffensief van Israël tegen Hamas begonnen. Precies een week nadat Israël zware luchtaanvallen op doelen in de Gazastrook begon. De start van het offensief tekende zich al af toen werd gemeld dat Israël nu ook arterie geschut in zou zetten.</p> <p>1.2 Correspondent Sander van Hoorn: Betekent dit nu dat er in Gaza nu ook van man tot man gevochten gaat worden? Nou sterker nog, dat lijkt op dit moment al aan de gang te zijn. De gevechten tussen Israëlische soldaten die al de grens zijn overgetrokken en mensen van Hamas. En dit is inderdaad een nieuwe fase in het conflict waarin er hard en van man tot man gevochten gaat worden. Israël heeft bevestigd dat ze de Gazastrook zijn binnengetrokken. We zien beelden zoals ze binnentrekken, nachtbeelden, maar weten we wel wat er precies gebeurt? Nee, met de nachtbeelden vanaf een afstand moet je het eerste doen, want er zijn heel weinig buitenlandse journalisten in de Gazastrook. Wat we wel weten is dat Hamas zich hierop heeft voorbereid. Ze hebben bunkers gegraven en bermbommen en mijnen gelegd. Je zag ook wel dat de Israëliërs ze zich hiervan bewust is. Ze hebben bombardementen uitgevuurd op het niemandsland tussen de grens en de bebouwing. Kennelijk met het doel om mijnenvelden op te ruimen. Maar goed, wat er van te zien is op dit moment is heel weinig en sowieso geldt natuurlijk dat we de afgelopen week, ook behalve dan uit de lucht, heel weinig van gezien hebben.</p> <p>1.3 Wat we wel zien zijn de bombardementen, soms ook gefilmd vanuit Israël. Ook beelden van schade uit de Gazastrook zijn er, die worden gefilmd door Palestijnse journalisten en door die enkele buitenlandse ploeg, die wel toestemming krijgt om de Gazastrook in te gaan. Duidelijk is in ieder geval wel dat er na een week van geweld (tabel) 700 doelen zijn bestookt, en dat er ruim 430 doden zijn aan Palestijnse</p>	4 januari	<p>1.1 Opening: Soldaten Israël vechten nu ook op de grond tegen de Palestijnen. Eerst nieuws over de gevechten in Gazastrook bij Israël. Israëlische soldaten zijn het gebied binnen gegaan. De strijd tussen Israëliërs en de Palestijnen is heviger geworden.</p> <p>1.2 In het donker trok het Israëlische leger vannacht de Gazastrook binnen, met tanks en soldaten. De Israëliërs vechten tegen strijders van Hamas. Hamas is een organisatie die de baas is in de Gazastrook. Hamas en Israël hebben al heel lang ruzie met elkaar. Sinds een week is die ruzie weer erg opgelopen. De twee vuurden raketten en bommen op elkaar af.</p> <p>1.3 De Gazastrook is een gebied bij Israël. Er wonen 1,5 miljoen mensen, vooral Palestijnen. Het is zo groot als groot als het Waddeneiland Texel. Met zoveel mensen is de Gazastrook een van de dichtbevolkte plekken ter wereld.</p> <p>1.4 Het is niet voor het eerst dat er in Israël zo hard wordt gevochten. Het land werd 60 jaar geleden officieel opgericht voor het Joodse volk. De Palestijnen die ook in gebied woonden kregen hun eigen stukken land. Maar de Palestijnen zijn het niet eens met de verdeling. En daar wordt vaak flink over gevochten. Zoals nu dus, in Gazastrook. Hamas, de Palestijnse groep die er de baas is, heeft een grote hekel aan Israël. Ze zijn kwaad over hoe Israël met de Palestijnen in de Gazastrook omgaat. Israëliërs bewaken de</p>

<p>kant, 4 aan de Israëlische en dat de angst aan beide zijden groot is. Bewoner Israël: 'Ik was heel bang want we hebben geen schuilkelder. We kunnen nergens heen'. Bewoner Palestina: 'De kinderen begrijpen de grenssluitingen en bombardementen niet. Ze willen eten, ze willen leven'. Duidelijk is ook dat het op het diplomatieke vlak druk is (tabel) De VN Veiligheidsraad komt maandag bijeen, de Turkse premier Erdogan praat met de Arabische staten, een EU missie gaat komende week naar de regio en ook nog de Franse president Sarkozy. Wat onduidelijker is is de exacte humanitaire situatie in de Gazastrook. Volgens de VN en de bewoners van Gaza zelf zijn er tekorten. De rijen bij de bakker worden steeds langer en er is steeds minder meel om brood te bakken. Maar de Israëlische minister Ichny zei gisteren dat die verhalen niet kloppen. Volgens haar worden er nog genoeg konvooien het gebied binnen gelaten. Met pamfletten riep Israël de bewoners van Gaza op hun huis te verlaten. Maar vluchten is geen optie. De grenzen zitten dicht. Palestijnse burger: 'Het maakt ons niet uit. Ik hoop dat we thuis sterven. Maar ze vragen je om je huis te verlaten. Waar moet ik dan heen? Moet ik in zee springen? Ik sterf liever in huis'. De bewoners van Gaza zitten dus in een val. Aan de ene kant staan de Israëliërs klaar voor een grondoorlog, aan de andere zijde van de Gaza houdt ook Egypte de grens potdicht. Tot grote woede van een groot deel van de Arabische wereld.</p> <p>1.4 En die grondoorlog lijkt nu te zijn begonnen. Sander, dat grondoffensief betekent ongetwijfeld ook meer slachtoffers aan allebei kanten? Sowieso als Hamas zich heeft voorbereidt zoals ze zeggen, dan kun je verwachten dat er veel Israëlische slachtoffers zullen vallen. Het Israëlische leger is natuurlijk heel veel machtiger dan Hamas, dus veel slachtoffers aan de kant van Hamas. En in een stadsoorlog, en dat wordt het al vrij snel omdat Gaza zo ontzettend dicht bebouwd is, vallen er altijd veel slachtoffers. En dat is nou precies waar de bewoners van Gaza en hulpverleners zich hele grote zorgen over maken. Vandaag heb ik mijn Palestijnse redacteur en cameraman naar het grootste Palestijnse ziekenhuis in</p>	<p>grens en hebben strenge regels voor de Palestijnen die er wonen. Palestijnen mogen Israël niet in en soms mogen belangrijke dingen zoals brandstof en voedsel ook de grens niet over. Israël zegt dat dit moet voor de veiligheid. Hamas vuurt namelijk regelmatig raketten af op dorpen in Israël. Het leger van Israël valt nu met veel geweld de Gazastrook binnen op zoek naar strijders en wapens van Hamas. Volgens Israël kon het zo niet langer doorgaan. Barak: 'We houden niet van oorlog. Maar we staan niet toe dat Hamas onze dorpen en steden bombardeert'. Veel landen zijn boos over de aanval van Israël. Ze vinden dat leger teveel geweld gebruikt en ze zijn bang dat er veel onschuldige slachtoffers zullen vallen in het drukbevolkte gebied.</p> <p>1.5 Vlakkbij de Gazastrook is voor ons correspondent Sander van Hoorn. Sander veel landen zeggen tegen Israël: Stop er nou mee! Waarom stuurt Israël dan toch al die soldaten naar de Gazastrook? Kijk de afgelopen weken hebben ze het met vliegtuigen proberen te doen. Bommen afgooien op Gaza in de hoop dat die raketten die de Palestijnen afvuren op Israël, dat die zouden stoppen. Dat is niet gelukt en wat moet je dan? Dus heeft Israël besloten, dan gaan we met mensen de Gazastrook binnen, om er op die manier voor te zorgen dat die raketten stoppen. En wat betekent dat allemaal voor de kinderen in Gazastrook? Dat het nu bloedlink is op straat! Op het moment dat er mannen van de Palestijnen en mannen van Israël tegen elkaar vechten op straat moet je daar als kind en</p>
---	--

<p>Gazastad gestuurd, het Shiva ziekenhuis, om te kijken hoe zij zich deze week reden.</p> <p>1.5 Een gepreveld gebed voor Mohammed, 16 jaar is hij. Hij was aan het werk in een kas toen de bom viel. Moeder Mohemmed: 'Een Israëlische raket ontplofte vlak naast hem. De scherven raakten zijn hoofd, zijn lichaam en zijn benen. Hij is gewond, zijn vriend is dood'. Hij wordt verpleegd in het Shiva ziekenhuis in Gaza. Vanaf het dak kun je goed zien waar de vliegtuigen vliegen en waar ze hun bommen afgooien. Deze beelden komen binnen in Ramallah. Ik wordt als buitenlandse journalist nog altijd niet toegelaten in Gaza. Het is dus niet het verhaal zoals ik het verteld zou hebben als ik er zelf ben, het blijft een omweg, maar dit is de enige manier op dit moment waarop ik een beetje kan vertellen van een ziekenhuis in oorlogstijd. In het ziekenhuis opereert Naji Talmas. Nu gaat het wel weer, maar de gewonden komen altijd tegelijk, zoals die eerste nacht. En er zijn maar 6 operatiekamers. Naji Talmas: 'We hadden niet genoeg plek om ze te behandelen, niet genoeg artsen en onvoldoende bloed. Veel patiënten zijn gestorven'. Bloed, mankracht en ruimte is er onvoldoende. Medicijnen komen wel binnen via humanitaire transporten vanuit Israël. Reserve onderdelen zitten daar weer niet bij, dus staan overal in het ziekenhuis kapotte apparaten te wachten op reparatie. Met Mohammed gaat het niet goed. Het ziekenhuis is niet toegerust om hem te behandelen. De angst is dat dit nog veel vaker gaat gebeuren als er een grondoorlog uitbreekt. Arts: 'Als er een grondoorlog uitbreekt hebben we een probleem. Honderden patiënten zullen tegelijkertijd komen'. Zolang dat nog niet zo is kunnen patiënten min of meer veilig van en naar het ziekenhuis komen. In beperkte mate worden patiënten zoals Mohammed toegelaten in Israël, en zoals in zijn geval Egypte. De afgelopen week alleen al zijn er volgens de VN aan Palestijnse zijde meer dan 2000 gewonden gevallen. En het laatste nieuws is dat Israël duizenden reservisten heeft opgeroepen vanwege het nu begonnen grondoffensief in de Gazastrook.</p>	<p>als volwassenen trouwens ook niet tussen zitten. Maar ja, dan zit je opgesloten in je huis, je kunt de straat niet op. En in dat huis, nou ja je ziet het achter me, de Gazastrook is het helemaal donker, want er is geen elektriciteit. Dus in huis is het donker, er is geen kachel dus is het koud. Het is op dit moment binnen zitten en bang zijn. Merken kinderen in Israël ook nog wat van de oorlog? Ja, als je in de buurt van de grens woont zeker. Als ik die kant op zou lopen, zou ik in het stadje Sjederot uitkomen. En ga dr maar vanuit, die kinderen daar krijgen al die raketten vanuit Gazastrook op zich. En die zitten 's nachts dus ook in de schuilkelder. Niet in het donker en ze kunnen ook naar andere plekken in Israël, maar ook die kinderen zijn bang. Hoe lang gaat het nou allemaal verder denk je? Er is op dit moment niemand die dat weet. Israël zegt dat ze nog wel een paar dagen aan het vechten zijn in de Gazastrook. En je ziet wel dat er gepraat wordt, nu al een beetje, maar dat zet nog niet zoveel zoden aan de dijk. Begin volgende week denk ik dat dat praten, met Europa, met Amerika en andere landen steeds harder en vaker gaat gebeuren. Ja en misschien dat er dan een moment komt waarop de Israëliërs daar en de Palestijnen daar zeggen: het is genoeg geweest, we stoppen met vechten. Ok Sander, dank je wel voor je uitleg.</p>
---	--